

תמצית
מסכת כתובות

תמצית מסכת כתובות

סיכום של דברי הגמ' , בצורה מסודרת וברורה,
מועיל לחזרה ולבהירות הסוגיות.

תמוז התשע"ה
מודיעין עילית

ניתן להשיג חוברות "תמצית" גם על מסכתות-
ברכות, מסכתות סדר מועד, יבמות כתובות נדרים ונדה.
וכן תמצית המקרא, ותמצית נ"ך (חלקי).
ותמצית ספרי מוסר (שערי תשובה, מסילת ישרים, נפש החיים, וחזו"א אמו"ב).
נקודות מכירה בירושלים, בני ברק, ומודיעין עילית. לפרטים 0527692282

מידי חודש יו"ל חוברות סיכום על הגמ' הנלמדת לפי סדר הדף היומי,
ועל משנה ברורה לפי סדר מבחני "דרשו", ניתן לקבל חוברות אלו
בדואר (תמורת דמי משלוח) או במייל
tamtzissas@gmail.com

בחסות "דפוס איכות" המרכז להדפסת חוברות
וקונטרסים. משלוחים לכל רחבי הארץ.

1599-529100

כל הזכויות שמורות

נכתב לפום ריהטא בסדר לימוד דף היומי

הערות ותיקונים יתקבלו בברכה

לפרטים- 0527692282

מכתב מת"ח אחד:

תמוז תשע"ה

חיזוק לידיעת גמרא בע"פ

יקירי...

הנה הגרי"ס, אור ישראל מסלנט, בספר אור ישראל, מאמר כ"ז, כתב מאמר נפלא אשר כל בן תורה, החפץ לעלות במעלות התורה והיראה, חייב ללמדו, כי ממנו נקח לעבוד את ד'.

בו מבואר, כי חובת כל איש מישראל, ללמוד תורה, ולדעת התורה. שני חיובים שונים, אשר כל חיוב הוא חיוב לעצמו, ושני החובות הללו מתחברים כאחד, לעשות רצון אבינו שבשמים.

והגרי"ס מבאר בהרחבה, כיצד יקיים האדם חובות אלו באופן הטוב ביותר, ואנו נעיין רק בשרש דבריו...

וזה לשונו שם -

הנה במצוות תלמוד תורה, יש בזה שני ענינים, א' לימוד התורה, ב' ידיעות התורה. מצות לימוד התורה, הוא מן הכתוב והגית בו יומם ולילה, וכמש"כ הרמב"ם, והטור, וש"ע, בריש ה' תלמוד תורה וז"ל, כל אדם מישראל חייב בת"ת כו', שנאמר והגית בו יומם ולילה, ע"ש.

והנה למצוה זו של לימוד התורה, כל מה שלומד מקיים המ"ע והגית בו יומם ולילה, הן מקרא, או משנה, גמ' הלכות ואגדות, שכולן נתנו למשה מסיני, וכמו שהאריך בזה בס' נפש החיים שער ד' פ"ו ע"ש, ואף שלא יוכל לפסוק דין מתוך מקרא, או משנה, וכש"כ מן אגדה, בכ"ז יוצא ידי מצות לימוד התורה.

עכ"ל הצריך לענייננו,

ומאריך שם מאד בדברים נפלאים, כיצד יקיים האדם שני חיובים אלו, הידיעה והלימוד, בדברים נפלאים.

והנה ראוי לכל בן תורה, העוסק בתורה בעיון הראוי, בשמיעת שיעורים, ובעמל ההבנה, לשים עיניו ולבו, גם על ידיעה רחבה בידיעת הש"ס כפשוטו. תחילה ידיעת המסכתות הנלמדות בישיבה, ואח"כ שאר המסכתות, וידיעה היינו ידיעה ברורה, כמעט כלשון הגמרא.

והנה ידיעה זו אינה נקנית בהבטה בעלמא, אלא בשינון פעמים רבות, כמבואר בגמרא, "תנא מיניה ארבעין זמנין..." או כמבואר בגמרא, "אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד".

ואם יאמר האומר, הרי אנו זקוקים לזמן רב להעמיק בסברה, להעמיק בהתבוננות בדברי ראשי הישיבה, בודאי אמת, נכון הדבר, כי יש לעמול עמל רב, בהתבוננות, ובדבוק חברים, ובבקשה מהראש ישיבה, והרמ"ם, לבאר את עומק הדברים, ולהעמיד הדברים על מכונם.

אבל יש צורך לקבוע זמן, לשינון הגמרא פעמים רבות, כי ידיעת הגמרא, המשא ומתן בגמרא, ושינון לשון הגמרא, הוא הכרח נוסף, חובה רבה עד מאד. ויש מקום בראש, לקיים שני חובות אלו, כמבואר בדברי הגרי"ס הנ"ל, כי חובת האדם לדעת הגמרא, ולהבין דיני התורה.

וזה לשונו שם,

אולם הגדר השני במצות ת"ת, הוא ידיעות התורה, והוא מה שאמרו חז"ל בקידושין (דף ל), ושנתם שיהיו דברי תורה מחודדים בפ"ך, שאם ישאל לך אדם דבר אל תגמגם ותאמר לו אלא אמור לו מיד, שנאמר אמור לחכמה אחותי את, ואומר קשרם על לוח לבך כו', ואומר חציך שנונים כו', ופרש"י יהיו מחודדים בפ"ך, חזור עליהם ובדוק בעומקם, שאם ישאלך אם לא תצטרך לגמגם כו', אמור לחכמה אחותי את שתהא בקי בה כאחותך שאסורה לך ע"ש.

יסוד המצוה הזאת כולל שני פרטים, א' הידיעה לרכוש לו הבקיאות בכל חלקי התורה, שיהיה תלמודו שגור בפיו, ב' הוא היכולת, להתחכם בתורה לחדד השכל, לשננו ולהישירו, שיוכל לישא וליתן במלחמתה של תורה, ולעקור הרים בפלפולו. ושתי אלה כינו חז"ל, בשם סיני ועוקר הרים.

הנה ביאר לנו הגאון והצדיק הגרי"ס זצ"ל, כי ידיעת התורה, הוא הידיעה בכל חלקי התורה... וההבנה להבין גדרי הדברים.

א"כ מבואר יוצא מפי הגאון, כי שני אלו יהיו לנגד הלומד תמיד, לדעת ולהבין, והנה תחילת הידיעה הוא הגמרא, כי הוא שרש ויסוד תורה שבע"פ, כי הוא ביאור המשניות, שהם הם ראשית העיקר התורה שבע"פ.

ועל זה בא חובת ההבנה, לידע ולהבין, את ישרות חיובי התורה.

ודע יקירי,

כי ההרגל בשינון דברי הגמרא, יש בו תועלת לכמה נושאים. א. לידיעת הגמרא, כי ידיעת הגמרא נקנה בחזרה ושינון. ב. הרגיל בחזרה ושינון, מרבה במצות לימוד התורה.

ג. יש לדעת ברור, כי המרבה בשינון הגמרא, מרבה בהבנת התורה, כי הבנת התורה הוא הבנת דברי האחרונים, המבארים דברי הראשונים, המבארים דברי הפוסקים, המבארים דברי הגמרא, שהוא תורה שבע"פ, בו מבואר התורה שבכתב, מאמר הבורא בקיום המצוות.

ואם יאמר לך אדם, שהלומד הרבה גמרא, נעשה שטחי, אמור לו כי מדברי היצר הוא, כי ריבוי הגמרא אינו מרחיק מהבנת התורה, אלא מקרב... כי הבנת התורה אינו הבנת השכל החיצוני, אלא הבנת השכל, אשר קבל את ההבנה מלימוד התורה, ועל כן כל לימוד גמרא מחזק את ההבנה...

ואם ירפה אותך היצר בטענה, כי אין לך כח הזכרון, ולא יעלה בידך לזכור דברי הגמרא, אל תשמע לו, כי כל אדם יש לו כח הזכרון לזכור את אשר חפץ לזכור...

אם תבקשנה כפסך. (משלי ב, ד).

בקשת הכסף הוא ההכרה, כי הם חיי האדם. חייב האדם לדעת, כי ללא ידיעת התורה, אין לו חיים כלל. חייב האדם לדעת, כי ללא ההבנה בתורה, ידיעתו בתורה ידיעה קלושה היא. חייב האדם לדעת, כי הבנה ללא ידיעה, הבנה קלושה היא...

וְכַמְטוּמוֹנִים תַּחֲפֹשְׁנָה. (שם)

בחיפוש המטמונים לוקח זמן ממושך עד גילוי המטמונים, ויש אשר עמלים זמן ממושך, ורק אחר זמן רב רואים התחלה של מטמון, אבל אחר המשך הזמן מתגלה המטמון, והוא שלל רב...

בין בידיעת התורה, ובין בהבנת התורה, לא ניכר הפירות, רק אחרי זמן ממושך.

המתמיד בעבודה, ובצורה הראויה, היינו עמל בהבנה, מתוך שמיעת דברי רבותינו ראשי הישיבה, והרמ"ם, והעמל בספרי האחרונים, והראשונים, הוא יזכה להבנת התורה.

העמל בידיעת התורה, בחזרה ושינון פעמים רבות, ואף שאינו רואה לפניו את כח זכרונו, ואף שאינו רואה את בהירות הסוגיות - כי מה שאינו מבורר בפעם הראשונה, יבואר ויבורר בהמשך - יראה בהמשך, את המטמונים היוצאים מתוך ריבוי החזרות, ויצרפו מטמוני הידיעה, למטמוני ההבנה.

והנה אמרו חז"ל "דברי תורה קשה לקנותם ככלי כסף, ונוח לאבדם ככלי זכוכית" (חגיגה ט"ו), על כן יש להכיר, כי העבודה הזאת עבודת האדם לכל חיי העוה"ז, והוא ההכנה הראויה לחיי העוה"ב.

"כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה"...

יוסי שזמנו של שטר מוכיח עליו שכונתו שתתגרש בזמן זה.

האומר לאשתו הרי זה גיטך אם מתי, הרי זה גיטך מחולי זה, הרי זה גיטך לאחר מיתה, לא אמר כלום.

האומר לאשתו הרי זה גיטך מעכשיו אם לא באתי בתוך י"ב חודש, ומת בתוך י"ב חודש, הרי זה גט.

ההוא דאמר הרי זה גיטך אי לא אתינא מכאן ועד ל' יום, והגיע בסוף ל' יום ופסקיה מברא, ואמר חזו דאתאי חזו דאתאי, אינו גט.

אמר רבא אין אונס בגיטין, ואף אם נאנס מלבוא הוי גט, (אף באונס דלא שכיח), הגמ' אומרת שאין לרבא ראייה לדין זה מהדינים הנ"ל, אלא טעמא דרבא תקנה משום צנועות דזימנין דלא אנים וסברה דאנים ומיעגנא, ומשום פרוצות דזימנין דאנים וסברה דלא אנים ואזלא ומינסבא, ויהיו בניה ממזרים, וכח רבנן להפקיע נישואין דאורייתא משום דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש, בקידושי כסף אמרו שהמעוה מתנה ובקידושי ביאה שוויה רבנן לבעילתו בעילת זנות.

ג. וי"א שלרבא יש אונס בגיטין, ואם נאנס מלבוא אינו גט, ומ"מ באונס דשכיח מודה רבא, דהוי גט, דכיון דאיבעי ליה לאתנויי ולא אתני, איהו הוא דאפסיד אנפשיה.

באיזה יום מותר לינשא

במקום שבתי דינים מצויים בכל יום, כמו שהיה קודם תקנת עזרא, אשה נשאת בכל יום, (ולא רק ברביעי כנ"ל) ואירי במקום שטרח בסעודה.

מסכנה ואילך נהגו העם לכנוס בשלישי ולא מיחו בידם חכמים, והיינו כשאמרו שכל בתולה הנשאת ליום הרביעי תיבעל להגמון תחילה, ובשלישי לא היה ההגמון בא על הספק, ואף דאונס שרי יש סכנה שהצנועות ימסרו עצמם למיתה, ולא למדום דאונס שרי משום פרוצות שיבעלו ברצון ומשום כהנות שאסורות לבעליהם אף באונס, ומ"מ לא עקרו תקנת חכמים לגמרי,

מסכת כתובות:

בתולה נשאת:

ב. בתולה נשאת ליום הרביעי, טעם תקנה זו לפי שבתי דינים יושבים בעיירות בשני ובחמישי, וע"י שנושא ברביעי אם יש לו טענת בתולים ישכים לבי"ד ולא תתקור דעתו, ובאמת לפי טעם זה היתה יכולה להנשא גם בראשון, אלא ששקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהיה טורח בסעודה ג' ימים.

הגיע זמן אחר י"ב חודש מהאירוסין בבתולה, ול' יום באלמנה, **ולא נישאו** אוכלות מזונות משלו ואוכלות בתרומה, ואם הגיע הזמן ביום ראשון מתוך שאינו יכול לכנוס (כנ"ל) אינו מעלה לה מזונות. ואם חלה הוא או שחלתה היא או שפירסה נדה לרב יוסף אינו מעלה לה מזונות, ויש שמסתפק בחלה הוא, ואת"ל שחייב מה הדין בחלתה היא, ואת"ל שחייב משום דאמרה ליה נסתחפה שדהו, וה"ה בפירסה נדה, מה הדין בפירסה נדה שלא בשעת וסתה. (רב אחאי פושט מהמשנה שחייב במזונותיה, ורב אשי דוחה את הראיה).

תנאי בגט

ב: האומר לאשתו הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חודש, ומת בתוך י"ב חודש אינו גט ואם אין לה בנים זקוקה ליבם, ורבותינו התיירוה לינשא (והם בי"ד דשרו משחא) דסברי כרבי

ה. ובכל גוונא לא יבעול בערב שבת או במוצאי שבת, גזירה שמא ישחוט בן עוף לצורכי הסעודה, ומ"מ יוה"כ שחל בשני בשבת אין חוששים לזה משום שלסעודת עצמו אינו טרוד, או משום שיש לו יותר זמן.

ובערב שבת אסור נמי משום חבורה, ואין הטעם במוצאי שבת משום שמא יבוא לחשב בשבת, שהרי מותר לחשב בשבת חשבונות של מצוה (וכן מותר בשבת לפסוק צדקה לעניים, ולפקח על עסקי רבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ולפקח פיקוח נפש, וללכת לטרטיאות ולקרקייאות לפקח על עסקי רבים, ולשדך הבנות, ותינוק ללמדו ספר או אומנות).

בתולה נשאת ברביעי, ונבעלת בחמישי ולא משום דחיישינן לאקרורי דעתא, אלא משום שנאמרה בו ברכה לדגים.

אלמנה נישאת בחמישי ונבעלת בשישי הואיל ונאמרה בו ברכה לאדם, שהיא עדיפא מברכה לדגים, וכן כדי שיהיה שמח עמה ג' ימים, ונ"מ באדם בטל ממלאכתו, או כשחל יו"ט בערב שבת.

גדולים מעשי צדיקים יותר ממעשי שמים וארץ.

ה: אם שומע אדם דבר שאינו הגון יניח אצבעו באזניו, ולכן האצבעות משופות כיתדות, ולצורך זה האליה רכה.

האצבעות מחולקות כל אחת לצרכה בצרכי הדיוט ואף בצרכי גבוה, זרת קמיצה אמה אצבע וגודל.

אל ישמיע אדם לאזניו דברים בטלים, מפני שהם נכוות תחילה לאברים.

מהו לבעול בתחילה בשבת

צדדי הספק-

דם מיפקד פקיד ואינו עושה חבורה או חיבורי מיחבר.

ואם לפתח הוא צריך אסור משום עשית פתח אף אם הדם מיפקד פקיד.

ואם לדם הוא צריך מותר אם הלכה כר"ש שמתיר דבר שאינו מתכוון, או כר"י שאוסר.

ואם מקלקל הוא אצל הפתח מותר אף לר"י.

משום דגזירה עבידא דבטלה ותקנה דרבנן מקמי גזירה לא עקרינן.

ובשני לא יכנס ואם מחמת האונס מותר, והיינו שבא שר צבא לעיר ברביעי ויחטפו צרכי סעודה, וקובע עצמו בעיר, וא"א בשלישי כי יבואו אז אספרווא דידיה משרתיו המכניס סעודתו, וי"מ שמחמת האונס היינו אבילות וכדלהלן.

דיני אבילות לחתן וכלה

ד. אם כבר הכין את צרכי סעודת הנישואין

- כגון שנתן מים ע"ג בשר במקום שאינו כרך או כפר, אבל בכרך אפי' נתן מים ע"ג בשר לא, ובכפר אפי' לא נתן מים ע"ג בשר מותר.

ומת אבי החתן או אם הכלה - אבל אם החתן או אבי הכלה לא.

מכניסים את המת לחדר ואת החתן והכלה לחופה, ובעל בעילת מצוה ופורש, דלא חלה אבילות אלא כשיצא המת מפתח הבית לר"א, ולרבי יהושע משיסתם הגולל.

ונוהג ז' ימי המשתה ואח"כ ז' ימי האבילות.

ד: ובאותם ימים הוא ישן בין האנשים והיא

ישנה בין הנשים, ואפי' בעל, וכן מי שפירסה אשתו נדה ועדיין לא בעל הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים.

מבואר מזה שאבילות קילא מנדה וחוששים בה להרגל דבר, ומאידין נדה אסורה במזיגת הכוס והצעת המיטה והרחצת פניו ידיו ורגליו, ואבילה מותרת במלאכות אלו.

הגמ' מחלקת שבאבילות דידיה חוששים שיצרו יתגבר עליו ואסורים ביחוד, ובאבילות דידה מותרים ביחוד.

לרב אשי אבילות דהכא כיון שהקילו בה שנוהג ימי המשתה לפני ימי האבילות אסורים ביחוד, אבל אבילות דעלמא אין חוששים שיזלזל בה.

מתו חמיו או חמותו או חמיה או חמותה אינה רשאית לכחול או לפקוס, אלא כופים שניהם מיסתם ונוהגים אבילות, ודווקא בפני האבל אבל שלא בפניו א"צ לנהוג אבילות.

ואין מונעים תכשיטים מהכלה כל ל' יום.

שזה יותר קל מבעילה משום שהליחה פקידא ועקירא.

רבי אמרי התיר לבעול בשבת, והתפיס מטלטלין לכתובה.

רב זביד התיר, וי"א שהוא עצמו בעל.

רב יהודה התיר לבעול בתחילה ביו"ט, י"א שהוא הדין בשבת, וי"א שבשבת אסור דדייקא ביו"ט מתוך שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך, (והבערה לצורך מוגמר אסורה לפי שאינה שווה בכל נפש, ומותר לשחוט צבי אע"פ שאין אכילתו שווה לכל נפש, דמ"מ הוא צריך לכל נפש).

רבי יוחנן הורה שאסור לבעול בתחילה בשבת, (ושייך הוראה לאיסור כמו לגבי נזירות הלני, ובניקב חוט השדרה שהיא טריפה, ולהלכה דוקא אם נפסק ברובו).

להלכה מותר לבעול בתחילה בשבת.

ברכת חתנים וברכת אירוסין

בתולה טעונה ברכה ז' ימים, וכן בחור שנשא אלמנה, אלמון שנשא אלמנה טעון ברכה יום אחד, ומ"מ לגבי שמחה לכל אלמנה תיקנו ג' ימים לשמחה.

ז: אין אומרים ברכת חתנים אלא בעשרה, הגמ' מביאה ילפותות לדין זה.

י"מ שמה שהוצרך בועז לעשרה כשנשא את רות היה כדי לפרסם את ההלכה של "עמוני ולא עמונית, מואבי ולא מואבית", וכן עשה רב חנא בגדתאה כשבא לפרסם ההלכה שהמזכה לעובר קנה, אמנם להלכה המזכה לעובר לא קנה.

ביהודה היו מברכים ברכת חתנים אף בבית האירוסין מפני שמתייחד עמה.

בבית האירוסין מברך אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על העריות ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות לנו ע"י חופה וקידושין, וי"א שיסיים ברוך... מקדש עמו ישראל ע"י חופה וקידושין, הגמ' מבארת במה נחלקו.

ברכת חתנים מברכים בעשרה כל ז' אם באו פנים חדשות, ואם אין פנים חדשות מברך שהשמחה במעונו, ואשר ברא.

וי"א שאף אם דם חבורי מיחבר יש להתיר אם הלכה כר"ש אם אינו צריך לדם אלא להנאת עצמו.

וכן יש לדון אם עשית החבורה היא קלקול או תיקון, שאם היא קלקול לר"י מותר ולר"ש אסור.

האוסרים והמתירים-

1. בבי רב התירו בשם רב ואסרו בשם שמואל, דסברי שאף שרב סובר כר"י מותר משום מקלקל בעשית הפתח או בעשית החבורה, ובבי שמואל התירו בשם שמואל ואסרו בשם רב.

מסוכרייתא דנזייתא אסור להדקה ביו"ט אף לר"ש, דמודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות.

דם בתולים- תינוקת שלא הגיע זמנה לראות ונישאת, לב"ש ד' לילות תולים בדם בתולים, ולב"ה עד שתחיה המכה, ובהגיע זמנה לראות לב"ש לילה ראשונה, ולב"ה עד מוצאי שבת ד' לילות, והא דשרי לבעול בשבת למ"ד שאוסר היינו כשבעל, וקמ"ל כשמואל שפירצה דחוקה מותר ליכנס בה בשבת אע"פ שמשיר צרורות.

2. חתן פטור מק"ש עד מוצאי שבת אם לא עשה מעשה, לאביי משום דטרוד שעדיין לא בעל, אבל לבעול בשבת אסור, ולרבא מצינו מחלוקת תנאים אם לא בעל בחמישי ובשישי אם פטור מק"ש בשבת, ונחלקו אם מותר לבעול בתחילה בשבת, אבל טירדא לא פוטרת שהרי אבל חייב בכל המצוות (חוץ מתפילין) אע"פ שהוא טרוד, ולאביי נחלקו אם טירדא פוטרת.

ומצינו בברייתא מחלוקת אם מותר לבעול בתחילה בשבת, ת"ק אוסר וחכמים מתירים. ופירש רבה שחכמים היינו ר"ש שמתיר אינו מתכוון, ולא חשיב פסיק רישיה דרוב בקיאים בהטיה (ולכן לא אמרו שמי שאינו בקי אסור), ואין פטור מק"ש אלא מי שאינו בקי שהוא טרוד. ולפי זה מה שהצריכו שושבינים ומפה שמה יראה דם ויאבד, אבל אם בעל בהטיה תאמר לו עדיין בתולה אני.

3. המפיס מורסא בשבת אם לעשות לה פה חייב, ואם להוציא ליחה פטור, הגמ' מבארת

בכלים יקרים עד שהיו מניחים אותו ובורחים, ור"ג ציווה לקבורו בכלי פשתן זולים וכן נהגוכולם, והאידינא נהוג אפי' בצרדא בת זוזא.

האומר פתח פתוח מצאתי

ט: אמר רב אלעזר האומר פתח פתוח מצאתי **נאמן לאוסרה עליו**, והיינו באשת כהן, או שקיבל בה אביה קידושין כשהיתה פחותה מבת ג' שנים ויום אחד, אבל אשת ישראל גדולה מותרת משום **ספק ספיקא**, ספק אם תחתיו או לא, וספק אם ברצון או באונס. וקמ"ל דקים ליה בפתח פתוח (דאל"כ פשיטא, דשויה אנפשיה חתיכא דאיסורא, כמו באומר לאשה קידשתך והיא מכחישה, שהוא אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו).

אין האשה נאסרת על בעלה בעד אחד אלא בשני עדים, וכן נאסרת בקינוי וסתירה אפי' בעד אחד, וכן נאסרת האומר פתח פתוח מצאתי.

ט: בת שבע לא נאסרה על דוד משום שנבעלה באונס, או משום שאוריה כתב לה גט כדרך היוצאים למלחמת בית דוד.

ממתני' דבתולה נשאת ליום הרביעי כדי שיוכל לטעון בבי"ד שזינתה אין ראייה, די"ל שטוען שלא מצא דם.

האוכל אצל חמיו ביהודה שלא בפני עדים אינו יכול לטעון טענת בתולים ולהפסידה כתובתה מפני שמתייחד עמה, אבל בגליל יכול לטעון פתח פתוח מצאתי אליבא דשמואל, וטענת דמים לכו"ע.

י: אמר רב יהודה אמר שמואל האומר פתח פתוח מצאתי **נאמן להפסידה כתובתה**, דחכמים תיקנו לבתולה מאתים ולאמנה מנה, והם האמינוהו, ולא חששו שיטען כך אם אינו אמת, דחזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה.

כיון שכתובה דרבנן, אינה גובה אלא מן הזיבורית, אבל לרשב"ג כתובה דאורייתא דכתיב "כמוהר הבתולות, ונ"מ שנותן לה ממעות קפוטקיא אם נשאה שם ולא ממעות א"י שהם קלות. כתובת אלמנה לכו"ע אינה מדאורייתא.

ח. ברכת חתנים - א' שהכל ברא לכבודו. ב' יוצר האדם. ג' אשר יצר את האדם בצלמו וכו'. ד' שוש תשיש ותגל העקרה וכו'. ה' שמח תשמח רעים האהובים וכו'. ו' אשר ברא ששון ושמחה וכו'. רב תחליפא חתם גם ב' ברכות ראשונות, ולית הלכתא כוותיה.

לוי לא בירך ברכת יוצר האדם, או משום דס"ל שנבראו מתחילה זכר ונקבה, והחולקים ס"ל שנברא זכר וממנו הנקבה, או שנחלקו אי אזלינן בתר מחשבה לברוא שניים, או אחר המעשה שנברא אחד.

ברכת שהשמחה במעונו - מברכים לפני הנישואין משעה ששורים השעורים במים, ורב פפא בירך משעת אירוסין לפי שאחרים הכינו לו. ובז' הימים מברכים אף אם אין פנים חדשות, וכן כל ל' יום, ואחר ל' יום עד י"ב חודש מברכים אם האכילה היא מחמת שמחת הנישואין. רב חביבא בירך שהשמחה במעונו בברית מילה, ולית הלכתא כוותיה משום צערא דינוקא.

החתן מצטרף לעשרה.

ברכת אבלים

אבל לרב מצטרף לעשרה, ובמתניתא תנא שאין מצטרף, ולריו"ח האבל מצטרף לעשרה ברחבה (-סעודת הבראה), ובשורה אין מצטרף.

מברכים ברכת אבלים ברחבה בעשרה כל שבעה, אם יש פנים חדשות.

ח: הגמ' מביאה מה אמר יהודה בר נחמני לרב חייה בר אבא.

נוסח ברכות אבלים - א' הקל הגדול ברוב גדלו... ברוך מחיה המתים, ב' אחינו המייוגעים... ברוך מנחם אבלים (ולא יאמר רבים ישתו כדי לא לפתוח פה לשטן). ג' אחינו גומלי חסדים... ברוך משלם הגמול. ד' רבון העולמים פדה והצל... ברוך עוצר המגיפה.

י' כוסות תיקנו חכמים בבית האבל, והוסיפו עוד ד' והיו משתכרים, והחזירו הדבר ליושנו.

תכריכי המת - בראשונה היתה הוצאת המת קשה לקרוביו יותר ממיתתו שהיו קוברים אותו

(מזבח מזיח גזירות ומזין ומחבב ומכפר עוונות).
תמרי- משחנן משבען משלשלן מאשרן ולא מפנקן, בערבית ובשחרית יפות, במנחה רעות, ובצהריים אין כמוהם, ומבטלות מחשבה רעה חולי מעיים ותחתוניות, ומ"מ האוכל תמרים אל יורה (אף דטובות הם כמו בין), וי"מ דהאכלם קודם סעודתו דווקא אל יורה.

י"א, איילונית- דוכרנית לשון איל שאינה יולדת.

גיורת שבויה ושפחה שנפדו ונתגיירו ונשתחררו פחותות מג' שנים ויום אחד כתובתם מאתים, ויש להם טענת בתולים, לאחר ג' שנים ויום אחד כתובתם מנה ואין להם טענת בתולים.

קטנה שנתגיירה על דעת ב"ד או עם אביה אין נותנים לה הכתובה אלא כשגדלה ולא מיחתה וכדלהלן.

גר קטן מטבילים אותו על דעת ב"ד, דזכות או לו וזכין לאדם שלא בפניו, ואע"פ שעכו"ם בהפקירא ניחא ליה, מ"מ כיון שלא טעם טעמא דאיסורא לא אמרינן הכי, וכן אב שמתגייר יכול לגייר בניו ובנותיו עמו, דניחא להו במה דעביד אבוהון, וכשהגדיל יכול למחות, ואם לא מחה שעה אחת כשהגדיל שוב אינו יכול למחות.

אלו נערות יש להם קנס- הבא על הממזרת או על הנתינה או על הכותית, ועל הגיורת או שבויה או שפחה שנתגיירו ונפדו ונשתחררו פחותות מג' שנים ויום אחד, וקטנה שנתגיירה אין נותנים לה הקנס אלא כשגדלה ולא מיחתה, ולרבא הטעם שנותנים לה משום שלא יהא חוטא נשכר.

הגדול בן ט' ויום אחד שבא על הקטנה פחותה מבת ג' ויום אחד, או קטן שבא על הגדולה כתובתן מאתים.

י"א: מוכת עץ- לר"מ כתובתה מאתים דדמיא לבוגרת שהרי לא נעשה בה מעשה בידי אדם, ולרבנן כתובתה מנה דדמיא לבעולה כיון שנעשה בה מעשה.

לרמי בא חמא נחלקו בהכיר בה, אבל אם לא הכיר בה אין לה כתובה כלל.

לרבא לר"מ כתובתה מאתים אף בלא הכיר בה, ולרבנן בהכיר בה מנה ובלא הכיר בה אין לה

רב נחמן הלכה אדם שטען פתח פתוח מצאתי, לל"ק נאמן ומ"מ הלקהו משום ידיעתו בזה היא מחמת שזינה, ולרב אחאי בחור אינו נאמן ולוקה, אבל נשוי נאמן ואינו לוקה.

ההוא דאתא לקמיה דר"ג ואמר פתח פתוח מצאתי, אמר ליה **שמא הטיית**, אמשול לך משל וכו', ואיכא דאמרי שמא במזיד הטיית.

בעל ולא מצא דם

ההוא דאתא לקמיה דר"ג בר רבי, ואמר לו בעלתי ולא מצאתי דם וכו', ו**שרו הסודר במים וכיבסוהו** ומצאו עליו כמה טיפי דמים, ואנו אין יכולים לעשות כך, דגיהוץ שלנו ככיבוס שלהם, וגיהוץ שלנו יעביר גם את הדם, ופעם אחרת אמר להושב את האשה על חבית יין, ולא היה ריחה נודף כבעולה, והתירה, (ומ"מ לא בדק כך מתחילה, כיון שלא היה בקי בזה ולא רצה לזלזל בבנות ישראל).

י: ההוא דאתא לקמיה דר"ג הזקן ואמר לו בעלתי ולא מצאתי דם, ובדק שהיא **ממשפחת דוקרטי** והתירה.

ההוא דאתא לקמיה דרבי וכו', והיה זה **בשני בצורת**, והכניסום למרחץ והאכילום והשקום ובעל ומצא דם, והתירה.

כל אשה שדמיה מרובים בניה מרובים.

מי נקראת בתולה שכתובתה מאתים

ויש לה טענת בתולים

בתולה כתובתה מאתים, ואפי' נתארמלה או נתגרשה או שחלצה מן האירוסין כתובתה מאתים, ויש עליה טענת בתולים, אבל מן הנישואין אפי' היא בתולה כתובתה מנה ואין להם טענת בתולים.

אלמנה- נקראת כך על שם שעתידים רבנן לתקן לה בכתובתה מנה, וכתב קרא לעתיד כמ"ש ושם הנהר השלישי חידקל הוא ההולך קדמת אשור.

כמה מימרות מרב חנא בגדתאה-
מטר- משקה ומורה ומזבל ומעדן וממשך.

כתובה לבת כהן - מעיקרא תיקנו לבתולה בת כהן ארבע מאות זוז ולא למנה מנה, ואחר שראו שמזלזלים באלמנה תיקנו לה מאתים זוז, וכיון שראו שנמנעו מלשאת בת כהן החזירו דינם להיות ככל בת ישראל. ובי"ד של כהנים היו גובים לבתולה ארבע מאות זוז ולא מיחו בידם חכמים, ואפי' משפחות המיוחסות שבישראל יכולים לנהוג ככהנים, ואפי' בת ישראל לכהן דמצי לומר עיולי קא מעלינן לך יכול להתחייב בכתובתה ארבע מאות זוז.

דין הכתובה כשיש ספק

י"ב: אשה שנישאת ונמצאת בעולה, והיא **טוענת שנאנסה לאחר האירוסין** וממילא כתובתה מאתים דנסתחפה שדהו, והבעל אומר **שנבעלה לפני האירוסין** וזה מקח טעות, ל"ג ור"ג האשה נאמנת, ולרבי יהושע אינה נאמנת.

ברי ושמא - מנה לי בידך והלה אומר איני יודע, לרב יהודה רוב הונא חייב, דברי ושמא ברי עדיף, ולרב נחמן וריו"ח פטור, דאוקי ממונא בחזקת מריה.

הגמ' מבארת שמחלוקת ר"ג ור"א ורבי יהושע אינה אותה מחלוקת בדין ברי ושמא, די"ל דטעמא דר"ג הוא משום מיגו שיכלה לטעון מוכת עץ אני, או מטעם דאוקמא אחזקתה, אבל בברי ושמא אין מיגו ואין חזקה, ועל כן אף שהלכה כר"ג, מ"מ להלכה ברי ושמא לאו ברי עדיף.

י"ג: וכן נחלקו אם היא **טוענת שהיא מוכת עץ והוא אומר שהיא בעולה**, שלר"ג ור"א האשה נאמנת, ולרבי יהושע אינה נאמנת.

לריו"ח האשה תובעת מאתים וכו"מ שמוכת עץ כתובתה מאתים ואף בלא הכיר בה, והבעל טוען שמגיע לה מנה, דסבר ריו"ח כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה.

ולרבי אלעזר האשה תובעת מנה, וכתובתה שמוכת עץ כתובתה מנה, (ר"א סובר שעדיף להעמיד כרבנן).

הא דשנה התנא מחלוקת ר"ג ור"א ורבי יהושע בב' אופנים, לר"א לומר שיש כתובה למוכת

כתובה כלל, והדר ביה רבא וסבר שבין בהכיר בה ובין בלא הכיר לה לר"מ מאתים ולרבנן מנה.

קטן הבא על הגדולה לרב עשאה מוכת עץ ולשמואל אינה מוכת עץ.

כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה - הבא לבית דין ואמר לא מצאתי לבתך בתולים, אם יש עדים שזינתה תחתיו חייבת סקילה, ואם זינתה מעיקרא לרב חייבת כתובתה מנה, (ומה שכתוב שזה מקח טעות היינו ההתחייבות לתת לה מאתים אבל מנה יש לה), ולרבא אין לה כתובה כלל.

אשה שנישאת ויש לה עדים שלא נסתרה או שלא שהתה עם בעל זה כדי ביאה, ונישאת לאחר אינו יכול לטעון טענת בתולים.

לרבה מוכח מזה שכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה, ולרב אשי שאני הכא שהרי כנסה ראשון, ומה שלא חוששים שזינתה תחתיו משום דאיירי בקידוש השני ובעל לאלתר.

י"ב: איכא דמתני למחלוקת זו אמתני' דבתולה אלמנה וגרושה מן הנישואין כתובתם מנה ואין להם טענת בתולים, מאן דמתני אברייתא כ"ש מתני', ומאן דמתני' אמתני' אבל בברייתא מודה רב אשי שזה מקח טעות כיון שסמך על העדים.

טענת בתולים ביהודה - בראשונה היו נוהגים ביהודה שיתייחדו החתן והכלה קודם כניסתם לחופה, כדי שיהיה ליבו גס בה, ומי שנהג כך, או שאכל אצל חמיו ביהודה שלא בעדים, אינו יכול לטעון טענת בתולים, ואמנם גם ביהודה במקום שלא נהגו להתייחד יכול לטעון טענת בתולים. ובמקומות ביהודה שלא היו מתייחדים היו מעמידים לחתן ולכלה שני שושבינים כדי למשמש את החתן והכלה בשעת כניסתם לחופה, וכל שלא מושמש אינו יכול לטעון טענת בתולים. וכן נהגו ביהודה שהשושבינים היו ישנים בבית שהחתן והכלה ישנים בו. ובגליל לא היו נוהגים מנהגים אלו להתייחד או למשמש או לישן עם השושבינים בבית.

שנסתתרה אין אפוטרופוס לעריות. (ומכאן מבואר שמדברת היינו שנסתתרה ודלא כרב אסי).

כשרות הבת - לריו"ח ר"ג המכשיר את האשה מכשיר גם את בתה, ולרבי אלעזר הבת פסולה לכו"ע, שהרי אין לבת חזקת כשרות,

עשרה כהנים שפירש אחד מהם ובעל הולד שתוקי, והיינו שמשתיקין אותו מדין כהונה, דכתיב "והיתה לו ולזרעו אחריו וכו'" בעינן זרעו מיוחס אחריו.

י"ד. ארוסה מעוברת שבאה עם ארוסה ושניהם טוענים שהעובר מהארוס כשרה, ואם הארוס לא מודה לרב יוסף ר"ג כשרה, ואמר אביו דשאני הכא דרוב פסולים אצל הארוסה, ואמר לו רב יוסף דבדיעבד מכשיר ר"ג אף ברוב פסולים.

אלמנת עיסה שנטמעה בה ספק חלל- דינה, וההבדל בינה לבין ראוה מדברת-

לרבי יהושע וריב"ב אלמנת עיסה כשרה לכהונה, והטעם שרבי יהושע מיקל יותר מהמקרים הנ"ל משום דאשה שנישאת בודקת ונישאת משא"כ המזנה, או משום שבתרי ספיקי מודה.

ולר"ג אין להושיב ב"ד להתירה שאין הכהנים שומעים לקרב אלא רק לרחק, וכאן ר"ג מחמיר יותר מהמקרים הנ"ל כיון שאין האשה טוענת ברי.

י"ד: מתי אדם נפסל מכח שאומרים לו שהוא פסול, כששותק או צווה - לת"ק כל פסול דקרו ליה (ממזר, נתין, עבדי מלכים, חלל) ושתיק- פסול דשתיקה כהודאה, ולר"מ אם שתק כשקראו לו חלל לא נפסל, משום ששתק כיון שלא אכפת לו, ולרשב"א ר"מ לא מכשיר בחלל אלא בממזר, מפני ששותק כיון שממזר קלא אית ליה, אבל אדם שכשמכנים אותו ממזר הוא צווה וכשמכנים אותו חלל שתיק פסול, משום ששותק מפני ששמח שלא קוראים לו ממזר.

עץ שלא הכיר בה הבעל ודלא כרמי בר חמא, ולומר שהכונס בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כתובה כלל, ולריו"ח החידוש הוא שלרבי יהושע אינה נאמנת אף שיש לה מיגו, ולר"ג ור"א נאמנת אף בלא מיגו.

אם האשה נאמנת שנבעלה לכשר לכהונה

ראו את האשה מדברת עם אדם אחד, והיא אומרת שהוא איש פלוני הכשר לכהונה, לר"ג ור"א נאמנת, ולרבי יהושע פסולה לכהונה.

וכן אם היתה מעוברת וטוענת שהיא מעוברת מאיש פלוני הכשר לכהונה, לר"ג ור"א נאמנת ולרבי יהושע אינה נאמנת ופסולה לכהונה.

מאי מדברת - לזעירי היינו שנסתתרה, ואף למ"ד מלקין על היחוד ואין אוסרין על היחוד סובר רבי יהושע שפסולה לכהונה, דמעלה עשו ביוחסין.

לרב אסי מדברת היינו שנבעלה, ונקט מדברת לישנא מעליא, וסבר רב אסי דר"ג המכשיר בה מכשיר אף בתה, (ועל כן נקט ב' מקרים- מדברת ומעוברת).

י"ג: והא דקתני מחלוקת ר"ג ר"א ורבי יהושע הנ"ל בראוה שנכנסה עם אחד לסתר או לחורבה וכו', לזעירי לסתר היינו שנסתתרה ולחורבה היינו שנבעלה, ולרב אסי לסתר היינו לחורבה דמתא דרוב כשרים אצלה, ומ"מ לרבי יהושע פסולה, ולחורבה היינו לחורבה דדברא דרוב פסולים אצלה, ומ"מ ר"ג מכשיר.

מו"מ ר"ג ר"א ורבי יהושע - רבי יהושע טען שכמו שאשה שיש עדים שנשבת אינה נאמנת לומר שהיא כשרה, ה"ה שאינה נאמנת כאן לומר שנבעלה לכשר, אמרו לו שכאן אין עדים שנבעלה, אמר להם הרי כרסה בין שיניה, אמרו לו השבתנו על המעוברת מה תשיבנו על המדברת, אמר להם שמדברת היא כמו שבויה שאין בהם עדים, (ואף שבשבויה יש רוב פסולים, המכשיר ר"ג מכשיר אף ברוב פסולים, ורבי יהושע פוסל אף ברוב כשרים, וכריב"ל), אמרו לו שבשבויה רוב עכו"ם פרוצים בעריות, אמר להם אף כאן כיון

לענין שאם נגח שורו שור ישראל שמשלם חצי נזק כדין ישראל, ואומר לניזק שיביא ראיה שהוא עכו"ם וישלם לו נזק שלם, ואם נגח שור ישראל את שורו פטור עד שיביא ראיה שהוא ישראל.

האשה שנתארמלה:

היא אומרת בתולה נשאתני והוא אומר אלמנה נשאתיך

האשה שנתארמלה או נתגרשה, והיא אומרת שנישאת בתולה, והוא אומר שנישאת אלמנה, **אם יש עדים שיצאה בהינומא או כשראשה פרוע כתובתה מאתים**, ולריב"ב אף חילוק קלויות ראיה, אבל אם אין עדים הבעל נאמן.

הינומא - י"מ תנורא דאסא חופה של הדס עגולה, וי"מ קריתא צעיף הנופל על עיניה. (י"ז:).

בבבל היו נוהגים בנישואי בתולה, למשווח שמן ארישא דרבנן. (שם).

ט"ז. הגמ' מבארת שאף לר"ג לעיל שהאשה נאמנת לומר משארסתני נאנסתי, הני מילי התם שהיא ברי והוא שמא, אבל כאן אע"פ שרוב נשים בתולות נישאות, אינו כברי ושמא, ואינה נאמנת בלא עדים.

והגמ' מדייקת כך מדקתני בסיפא "ומודה רבי יהושע" שנאמן באומר שדה זו של אביך היתה ולקחתיה ממנו, מדין "הפה שאסר", שגם ברישא "מודה ר"ג, דאל"כ מה שייכת הסיפא למתני'.

ואין לומר דקאי "ומודה רבי יהושע" שאומרים מיגו, על מתני' דלעיל "היתה מעוברת וכו' " שהרי שם אין לה מיגו, וכן ב"ראוה מדברת" ליכא מיגו לרב אסי דאמר מאי מדברת נבעלת, וכן ב"היא אומרת מוכת עץ אני" ליכא מיגו לריו"ח הסובר

ט"ו. מעשה בתינוקת שירדה למלאות מים

מן העין ונאנסה, ואמר ריו"ח בן נורי שאם רוב אנשי העיר כשרים לכהונה אף היא כשרה, ואמר רב דבקרונות של ציפורי היה המעשה, שהיתה סיעה של בני אדם כשרים עוברת שם, דכיון שגם רוב אנשי העיר כשרים וגם רוב אנשי סיעה כשרים, כשרה, (ובעינין תרי רובי משום דמעלה עשו ביוחסין, אבל בשר שנמצא אם רוב חנויות כשרות הבשר כשר משום רוב אף בלא רובא דאתו מעלמא), אבל רוב העיר לבד והיא הלכה אליהם פסולה משום "קבוע", וכן ברוב סיעה פסולה אע"ג דלא קביעי, גזירה רוב סיעה אטו רוב העיר, וברוב אנשי העיר והם באו אליה כשרה דכל דפריש מרובא פריש.

(להלן טו:): לרב הלכה כרבי יוסי, והיינו בתרי רובי, אבל ברוב אחד לא כמבואר מדברי רב גבי מצא תינוק מושלך, וי"א בשם רב שהוראת שעה היתה, ולדבריהם התירו בציפורי ברוב אחד בהוראת שעה, אבל בתרי רובי אינו הוראת שעה.

כל קבוע כמחצה על מחצה דמי - בין לחומרא (תשע חנויות, תשעה צפרדעים), ובין לקולא (תשעה שרצים וצפרדע אחד ביניהם, ברה"י ספיקו טמא, וברה"ר ספיקו טהור משום קבוע). מקור דין "קבוע" מהתורה, מדכתיב "וארב לו וקם עליו" (לר"ש עד שיתכוון לו) ולרבנן פרט לזורק אבן לגו, שאף שיש ט' ישראלים וכנעני אחד ביניהם פטור משום קבוע, (ואם יש רוב כנענים פטור משום רוב, ובמחצה פטור משום ספק).

ט"ו: מצא תינוק מושלך בעיר, אם רוב אנשי

העיר עכו"ם דינו כעכו"ם, ואם רוב ישראל דינו כישראל, מחצה על מחצה ישראל, לרב ברוב ישראל ישראל רק להחיותו ולא ליוחסין. לשמואל אף מפקחין עליו את הגל, והיינו שאף ברוב עכו"ם מפקחים, משום שאין הולכים בפיקוח נפש אחר הרוב, ובכהאי גוונא מותר להאכילו נבילות, ורוב ישראל ישראל שמחזירים לו אבידה, ומחצה על מחצה ישראל

צריכים לסמוך וכו'. כשהיה רבי אבהו חוזר היו שפחות הקיסר שרות רבא דעמיה וכו'.

הגמ' מביאה מנהג אמוראים לרקוד לפני הכלה, ורב שמואל בר רב יצחק זכה עבור זה לעמודא דנורא, דבר שזוכים לו אחד או שניים בדור.

רב אחא היה מרכיב את הכלה על כתפו, ואמר שהדבר מותר לו כיון שהיא דומה עליו כקורה.

י"א שמותר להסתכל על כלה כל ז', כדי לחבבה על בעלה, ואין הלכה כך.

מעבירים את המת מלפני הכלה, אבל מלך לא, ואסור לו למחול על כבודו (כדי שתהא אימתו על העם), ומ"מ אגריפס עבר מלפני כלה ושיבחוהו, מפני שעשה כך בפרשת דרכים.

מבטלים ת"ת להכנסת כלה, וכן להוצאת המת, ודווקא שאין לו כל צרכו, שהם תריסר אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי, וי"א שהם כלולים בתריסר אלפי גברי, וי"א שישים ריבוא (כנתינת התורה) למאן דקרי ותני, ולמאן דמתני לית שיעורא.

י"ז: ומודה רבי יהושע באומר שדה זו של אביך היתה ולקחתיה הימנו שהוא נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר, ואם יש עדים שהיא של אביו אינו נאמן -

הא דלא תני שאמר שדה זו שלך היתה וכו', דא"כ סיפא דקתני שאינו נאמן כשיש עדים אינה מבוארת, שאם אכלה ג' שנים נאמן, ואם לא אכלה פשיטא, ואם ברח הבעלים באמצע הג' שנים מחמת סכנת נפשות אינה חזקה, ואם ברח מחמת ממון היה עליו למחות במקום שהוא שם, שהרי מחאה שלא בפניו הויא מחאה (מלבד בשעת חירום או שהיה ביהודה והחזיק בגליל או איפכא, דלא הוי מחאה), ובאמת במתני' איירי שאכלה שתיים בחיי האב ושנה בחיי הבן, וקמ"ל כדבר הונא דס"ל אין מחזיקים בנכסי קטן ואפי' הגדיל, (ורב הונא קמ"ל דיוקא דמתני', או דאפי' הגדיל ואכלה כמה שנים לא הוי חזקה).

י"ח: והא דלא תני ומודה רבי יהושע באומר מנה לויתי ופרעתי שהוא נאמן, משום שבאופן

שהאשה טוענת שמגיע לה מאתים, (אבל לרבי אלעזר איכא מיגו שהיתה טוענת מוכת עץ אני תחתין), אחא י"ל דקאי אמתני' דהיא אומרת משארסתני נאנסתי, שיש לה מיגו שיכלה לטעון מוכת עץ אני תחתין, שבזה אינה פוסלת עצמה מכהונה, שאף ששם סובר רבי יהושע שאינה נאמנת במיגו זה כיון שהיא בעולה לפנינו, כאן בשדה נאמן, כיון דאין "שור שחוט לפניך".

והטעם שאינה נאמנת ע"י רוב, דרוב נשים בתולות נישאות, משום דרוב בתולות יש קול לנישואיהן, וזו כיון שאין לה קול איתרע ליה רובא.

ט"ז: אמר רבי אבהו זאת אומרת כותבין שובר, ורב פפא אמר במקום שאין כותבין כתובה עסקינן - י"מ דקאי אמתני' ובאו לפרש למה אין חוששים שתגבה שוב את הכתובה בב"ד אחר, כשיש לה עדים שנישאת בתולה, וי"מ דקאי אברייתא שגובה כתובה מאתים אם איבדה כתובתה, ע"י עדים שרקדו לפניו וכדו', ולפי זה אין נותנים לה דמי כתובתה, אלא אם יש עדים שנשרפה כתובתה, (ולמ"ד זה ה"ה דקאי נמי אמתני').

במקום שאין כותבין כתובה לכו"ע כותבין שובר.

היו מעבירים לפני בתולה כוס של יין של תרומה, לומר זו "ראשית" כתרומה, ולר"י היו מעבירים חבית של יין סתומה לפני בתולה. ולפני בעולה היו מעבירים חבית פתוחה, שאם לא היו מעבירים שמא תתפוס מאתים ותטען שהיא אונס ולכן לא העבירו לפני חבית.

שמחת חתן וכלה

י"ז: כיצד מרקדין לפני הכלה - לב"ש כלה כמות שהיא משבחים אותה לפי יופיה וחשיבותה, שאין לומר דבר שקר, ולב"ה אומרים כלה נאה וחסודה, מפני שעל הלוקח מקח לשבחו בעיניו, ומדבריהם למדו חכמים שלעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות.

במערבא היו אומרים שכלה זו אינה צריכה לא כחל וכו' כדי להתיפות, וכן שרו כשסמכו את רבי זירא, וכשסמכו את רבי אמי ורב אסי שרו שכאלו

מחמת ממון לכו"ע אין נאמנים דאין אדם משים עצמו רשע.

י"ט. מודה בשטר שכתבו לרב א"צ לקיימו, ולרב נחמן צריך לקיימו.

האומר שטר אמנה הוא זה- אם הלווה אמר כן תלוי במחלוקת הנ"ל במודה בשטר שכתבו, ואם המלוה אמר כך תבוא עליו ברכה, אא"כ הוא חב לאחרים (כרבי נתן שאם המלוה עצמו חייב לאחרים מוציאים מהלווה ונותנים לו), ואם העדים אמרו כך אם כתב ידם יוצא ממקום אחר אינם נאמנים, ואם אין כתב ידם יוצא ממק"א להו"א נאמנים, ולרב אשי אינם נאמנים משום דשטר כזה עולה הוא וכדלהלן.

י"ט: אל תשכן באהליך עולה- לרב כהנא היינו שטר אמנה, אבל שטר פרוע פעמים משאירו מפני שכר הסופר, ולרבי"ל היינו שטר פרוע וכ"ש שטר אמנה, (אם און בידך הרחיקהו זהו שטר אמנה ושטר פסים), וכן ספר שאינו מוגה אסור להשהותו יותר מל' יום.

עדים שאמרו מודעה היו דברינו- לרב נחמן אין נאמנים כיון שעוקרים את השטר, ולמר בר רב אשי נאמנים משום ששטר כזה ניתן לכתב כדי להצילו מיד אונסו.

עדים שאמרו תנאי היו דברינו- לרב נחמן בזה נאמנים משום דתנאי מילתא אחריתי, ואם עד אחד אומר תנאי ועד אחד אומר שאינו תנאי לרב פפא אינו נאמן דאין דבריו של אחד במקום שניים, ולרב הונא בריה דרבי יהושע נאמן כיון דלמיעקר סהדותיה קאתי, וכן הלכה.

שטר שמתו עדין, והעידו שניים שהחתימות נכונות אבל הם חתמוהו אנוסים או קטנים או פסולי עדות נאמנים, ואם היה עדים אחרים על החתימות או שכתב ידם קיים בשטר אחר שערערו עליו אינם נאמנים, ולרב ששת גובים ממון בשטר זה, משום שאין מכחישים את העדים אלא בפניהם (דהכחשה תחילת הזמה), ולרב נחמן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי ממונא בחזקת

זה אף אם יש עדים על ההלוואה נאמן, דקיימא לן המלוה את חבריו בעדים א"צ לפורעו בעדים.

והא דלא תני ומודה רבי יהושע באומר מנה לאביך בידי ופרעתי מחצה שהוא נאמן, משום דלרבנן משיב אבידה הוא ואפי' תובעו ומודה במקצת פטור, ואי אליבא דלראב"י צריך שבועה (דאינו משיב אבידה, שמה שלא כפר בכל משום שאינו מעיז פניו, וסבור הוא להשתמט עד שיהיה לו מה לפרוע, שהרי מטעם זה מודה במקצת חייב שבועה, ולרבנן הני מילי במודה למלוה, אבל בבן המלוה מעיז פניו).

אין נשבעים על טענת חש"ו, ואם תובעו בגדלותו על חוב אביו תלוי במחלוקת ראב"י ורבנן הנ"ל, ועל אופן זה אמר ראב"י פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו, דלגבי מילי דאביו נחשב הגדול כקטן שאין טענתו טענה.

קיום שטרות

י"ח: שטר מקוים (ע"י עדים או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר) אין העדים החתומים בו נאמנים לומר **אנוסים היינו קטנים היינו פסולי עדות היינו,** ואפי' אומרים שהיו אנוסים מחמת נפשות אינם נאמנים, דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותם בבי"ד, וכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד.

אבל כאשר הם באים ומקיימים את חתימותיהם נאמנים לומר שהיו אנוסים מחמת נפשות או קטנים או פסולי עדות, **דהפה שאסר הוא הפה שהתיר,** ולר"מ אינם נאמנים, דאם אומרים שהיו פסולי עדות אנו תולים שהמלוה זייק ולקח עדים כשרים, ואם אומרים שהיו קטנים זה נגד חזקה שאין העדים חותמים על השטר אא"כ נעשה בגדול, ואם אומרים שהיו אנוסים לרב חסדא אינם נאמנים כיון שמחויבים היו לההרג ולא לחתום שקר, ולרבא מותרים לחתום שקר מפני פיקוח נפש, אלא טעמא דר"מ משום דמודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו, ולומר שהיו אנוסים

לרב חסדא לר"מ עד שישים שנה אדם זוכר עדותו, ולא היא שאני עדות דרמי עליה למידכריה.

כ"א. קיום החתימות ע"י העדים

החתומים - אם כל אחד מהעדים מעיד על ב' החתימות נאמנים לכו"ע, אבל אם כל אחד מעיד על חתימתו בלבד, לרבנן נאמנים דעל מנה שבשטר הם מעידים, ולרבי אינם נאמנים משום שמעידים על כתב ידם וצריך ב' עדים לכל כתב, ואלביא דרבי אם מת אחד העדים ובא השני ומעיד על שני החתימות, א"צ ב' עדים על החתימה השניה, משום שאינו מעיד על המנה, אבל לרבנן שמעידים על המנה צריך ב' עדים על החתימה השניה, דאל"כ מוציאים תלתא ריבעי על פי עד אחד, (ואם היה טעמא דרבי משום ספק אם מעידים על החתימות או על המנה היינו הולכים בשניהם לחומרא), והפתרון לזה הוא שיכתום העד על חרס (ולא על קלף שמא ימצא הקלף ויכתבו עליו שהוא חייב ממון ויוציאו מנכסים בני חורין).

לשמואל הלכה כחכמים, ומה שמצינו בשטרא דיתמי שהצריך שמואל שכל עד יעיד גם על חתימת חבירו, טעמו היה משום שחשש לבי"ד טועים שיפסקו הלכה כרבי והיתומים יפסידו.

עד ודיין שחתם על ההנפק ומעיד על כתב ידו י"א שמצטרפים לקיום השטר, וי"א שאינם מצטרפים כיון שכל אחד מעיד על דבר אחר שהרי לרבנן אין מעידים על המנה אלא על החתימה.

כ"א: ג' שישבו לקיים את השטר ושניים

מהם מכירים חתימות העדים יכולים השניים להעיד ואח"כ לכתוב הנפק עם הדיין השלישי, אבל אם השניים כתבו הנפק אין יכולים כבר להעיד בפני השלישי כדי שיחתום עמהם, כיון דמתחזי כשיקרא. ושמע מינה עד נעשה דיין שהרי הדיינים הם העדים המקיימים את השטר (ומ"מ בקידוש החודש אין עד נעשה דיין ואם ב' דיינים ראו את המולד יביאו ב' דיינים אחרים), אבל אין ללמוד מזה שאם הדיינים מכירים את החתימות א"צ להעיד על החתימות, די"ל שצריכים ומהני מה שהם מעידים בפני השלישי, וכן אין ללמוד שהעדים

מריה (כמו בנכסי בר שטיא שאם יש תרי ותרי אם מכר כשהיה חלים או כשהיה שוטה, אוקי ממונא בחזקתיה דבר שטיא, והני מילי בשדה שירש אותה, אבל אם קנאה יתכן שקנאה ג"כ כשהיה שוטה השדה בחזקת הלוקח מבר שטיא), דמכחישים את העדים שלא בפניהם, דשמא אם היו לפנינו היו מודים.

ב. הזמה שלא בפני העדים אינה הזמה לעונשם, ומ"מ הכחשה הוי לבטל עדותם.

קיום שטר ע"י שטר אחר - אין מקיימים את השטר אלא משטר אחר שקרא עליו ערער והוחזק, או משתי כתובות, או משתי שדות שאכלוס בעליהם ג' שנים בלא ערעור, ודווקא כששתי השטרות יוצאים מתחת יד אחרים, אבל אם יוצאים מתחת בעל השטר הצריך קיום לא, דילמא זיופי מזייף, אבל ביד אחר אין חוששים שראה את החתימות ביד אחר וזכר איך לזייפם.

כותב אדם עדותו בשטר ומעיד עליה אחרי

כמה שנים, לרב הונא דווקא בזוכרה מעצמו, ולריו"ח אע"פ שאינו זוכרה, ולדבריו שני עדים ששכח אחד מהם את העדות יכול העד השני להזכיר לו, וי"א שאפי' אם הבעל דין הזכיר לעד יכול להעיד, ולהלכה בבעל דין עצמו אינו יכול להעיד, אא"כ הוא צורבא מרבנן, וכמו שהזכיר רב כהנא לרב אשי עדות עבור עצמו, ונזכר רב אשי בעצמו בעדות.

ב: תלויות עפר הקרובות (לר"מ עד חמישים

אמה, ולר"י שאין קרובה ממנה) **לעיר או לדרך** טמאות אפי' הם חדשות, אבל ברחוקות אין טמאים אלא ישנות (לר"מ ע' שנה, ולר"י שאין שום אדם זוכרה) אבל חדשות לא, והני מילי בדרך בית הקברות דזימנין ומתרמי בין השמשות וקברו בתל, ובעיר הסמוכה לבית הקברות משום דנשים קוברות שם נפליהם ומוכי שחין זרועותיהם, ועד חמישים אמה האשה הולכת לבדה, וברחוק מחמישים אמה הולכת עם אחר והולכת עד בית הקברות, אבל בדרך או עיר שאינם סמוכות לקברות התל טהור, דעילה מצאו חכמים וטהרו ארץ ישראל.

הכחשה בעדים

כ"ב: שניים אומרים שמת בעלה או שנתגרשה ושניים אומרים לא מת או שלא נתגרשה, הרי זו לא תינשא, ואם נישאת לא תצא, והיינו כשנישאת לאחד מעידיה והיא אומרת ברי, אבל בלאו הכי חייבים אשם תלוי, ולרבי מנחם ברבי יוסי אם באו עדים ואח"כ נישאת תצא.

לריו"ח בהכחשה על מיתת הבעל אם נישאת לא תצא, ובהכחשה על גירושין תצא-

אביי מבאר דבריו דמייירי בעד אחד המכחיש עד אחד, ועל כן בעד אחד על מיתה כיון דהימנוהו כבי תרי אין עד אחד נאמן להכחישו, ומ"מ לכתחילה לא תינשא משום "הסר ממך עקשות פה ולזות שפתים הרחק ממך", אבל בנתגרשה אין עד אחד נאמן.

רבא מבאר שמדובר בתרי ותרי וריו"ח סובר כרבי מנחם רק בגירושין, שכיון שאם הבעל יכחיש אותה יכולה להכחישו, (שאף שאין אשה מעיזה פניה בפני בעלה, שהרי נאמנת אם אומרת בפניו גירשתני, הכא מעיזה מפני שהעדים מסייעים לה), אבל במיתה שאינה יכולה להכחישו ואי לאו דברי לה שמת מירתתא ולא מינסבא.

לרב אסי איירי שאמרו העדים שעכשיו מת או גירשה, ובגירושין אינה נאמנת מפני שאומרים לה שתראה את הגט.

כ"ג: בברייתא תנא שבהכחשה על הקידושין הרי זו לא תינשא ואם נישאת לא תצא, אבל בהכחשה על גירושין אם נישאת תצא. אביי מבאר דאיירי בעד אחד, ועד אחד אינו נאמן נגד חזקת פנויה או חזקת אשת איש, ועל כן בנתקדשה לא תצא, ובנתגרשה תצא. לרב אשי איירי בב' עדים, ואיפוך, דבלא נתקדשה תצא, מפני שמאמינים לעדים שאומרים שנתקדשה, שאלו שמעידים שלא נתקדשה אף שדרו עמה בחצר אחד אין ראייה ממה שלא שמעו שנתקדשה, שפעמים מקדשים בצינעא, וכן גבי גירושין אין ראייה ממה שלא שמעו שנתגרשה, ועל כן לא תצא, וקמ"ל שאף גירושין עבדי דמגרשי בצינעא.

צריכים להעיד בפני כל אחד מהדיינים, די"ל שעדותם היא כדי לקיים דין הגדה.

ג' שישבו לקיים את השטר וקרא ערער על אחד מהם והדיינים האחרים מעידים על כשרותו, אם ערערו שהוא פסול משפחה גלוי מילתא בעלמא הוא, ואם ערערו שהוא גזלן אין השטר מקוים דתרי ותרי נינהו, אא"כ הדיינים האחרים מעידים שעשה תשובה, ומ"מ אם כבר חתמו אין יכולים להעיד עליו דהוו נוגעים בעדותם שגנאי להם שדנו עם פסול.

כ"ב: ג' שישבו לקיים את השטר ומת אחד מהם, צריכים לכתוב "במותב תלתא הוינא וחד ליתוהי", ואם כתבו שהשטר הגיע לפני בי"ד ואמר לנו רבי אשי לקיימו מהני, שאף שלשמואל שניים שדנו דיניהם דין אלא שנקראים בי"ד חצוף, א"כ לא היה אומר להם רב אשי לקיימו. ע"כ סוגית קיום שטרות.

את ביתי נתתי לאיש הזה- מכאן שאב נאמן לאסור את בתו מן התורה, ומ"זה" ילפינן שאין דין מוציא שם רע אלא בבעל ולא ביבם.

האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני, או שאמרה נשביתי וטהורה אני, נאמנת, **דהפה שאסר הוא הפה שהתיר**, ואם יש עדים שנתקדשה או שנשבית אינה נאמנת. א"צ קרא לדין "הפה שאסר הוא הפה שהתיר" דסברא היא.

אמתלא- האשה שאמרה אשת איש אני וכעבור זמן חזרה ואמרה פנויה אני, אינה נאמנת דשויא אנפשה חתיכא דאיסורא, ואם נותנת אמתלא לדבריה נאמנת, (וכגון שאומרת שאמרה כך מפני שלא רצתה להנשא לאנשים שאינם מהוגנים).

וכן באמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני נאמנת ע"י אמתלא, ומ"מ שמואל לא עבד עובדא בנפשיה.

שאומרת שגם חברתה טמאה אסורה ואין אומרים שאמרה כך משום "תמות נפשי עם פלישתים", ואם אומרת חברתי טהורה מותרת ואין העד נאמן להכחישה, ואף שמתירה גם את עצמה נאמנת לגבי חברתה, ואם אומרת חברתי טמאה אינה נאמנת נגד העד.

הגמ' מבארת למה צריך לפרט כל המקרים הנ"ל (שדה זו של אביך ולקחתיה, כתב ידינו אבל אנוסים היינו, אשת איש ונתגרשת, נשביתי וטהורה אני, כהן אני וחברי), ללמד שנאמנים אף היכא דליכא דררא דממונא, ואף היכא שמעיד לעצמו, וגם באיסורא, ושאיין חוששים לגומלין, וב' משניות נשנו אגב דין אחר שנתחדש בהם.

כ"ד: זה אומר כהן אני וזה אומר כהן אני אינם נאמנים, ואם מעידים כל אחד על חברו לרבנן נאמנים לענין תרומה אבל לא להשיאו אשה, ולר"י אין מעלים אף לתרומה ע"פ עד אחד, ומחלוקתם היא אם מעלים מתרומה ליוחסין, או אם חיישינן לגומלין, ואם שלשה מעידים זה על זה נאמנים.

והא דנחלקו ברייתא במעידים זה על זה שהתבואה מעושרת דלרבנן אינו נאמן ולר"י נאמן, מוחלפת השיטה, או דלר"י בדמאי הקלו, ולרבנן חמיר מפני שכלי המכירה בידו, וכמו בדין הקדר שהניח קדרותיו וירד לשתות, שאם כלי אומנותו בידו כל הקדירות טמאות, מפני שיד הכל ממשמשת בהם, ובשאיין כלי אומנותו בידו כולם טהורות, ואם הניחם סמוך לרה"ר הפנימיות טהורות והחיצונות טמאות.

כ"ד: אם מעלים משטרות ליוחסין- אם העד עצמו חתם שהוא כהן אינו נאמן, ואם חתמו עדים על שטר שכתוב בו שהלווה כהן, נחלקו רב הונא ורב חסדא אם מעידים על כל הכתוב בשטר ומעלים ליוחסין, או שמעידים רק על המנה שבשטר ולא על היוחסין.

אם מעלים מנשיאות כפים ליוחסין

נחלקו רב חסדא ורב אבינא אם מעלים מנשיאות כפים ליוחסין.

איתא במתני' ואם משנשאת באו עדים הרי זו לא תצא, לרב אושעיא איירי באמרה אשת איש הייתי וגרושה אני, וכ"ש בנשביתי וטהורה אני, ולרבה בר אבין דווקא בשבויה הקילו שלא תצא, אבל בגרושה תצא, ואצ"ל דפליג אדרב המנונא דס"ל שאשה נאמנת לומר גירשתני משום חזקה שאינה מעיזה פניה, דאף לרב המנונא שלא בפניו י"ל דמעיזה, ורב אושעיא סובר שאף שלא בפניו אינה מעיזה. התירוה בי"ד לינשא דינה כמו בנישאת, ו"לא תצא" היינו מהתירה הראשון.

אמרה נשביתי ויש לי עדים שטהורה אני מותרת להנשא אף בלא עדים, ואם באו אח"כ העדים ואמרו לא ידענו הרי זו לא תצא, ואם יש עדים שנטמאת אפ"י יש לה כמה בנים תצא.

הגמ' מביאה מעשה שהעמיד אבוא דשמואל שומרים על שביות, וטען שמואל שאסורות משום שעד עתה לא שמרום, ואמר לו אביו וכי אם היו בנוותן שביות לא היית שומר עליהם, ונתקיימו הדברים כשגגה שיוצא מלפני השליט ונשבו בנותיו, ובאו הבנות בעודם שביות לפני בי"ד ואמרו נשבתי וטהורה אני והתירום, ואח"כ כשראו שהם שביות נשארו בהתירם, ומ"מ רב שמן בר אבא לא רצה לשאתם שמוא יש עדים שנטמאו.

כ"ג: נאמנות בשבויה על עצמה ועל

חברתה- ב' נשים שנשבו ויש על כך עדים, אין אחת מהם נאמנת לומר על עצמה טהורה אני, אבל על חברתה נאמנת לומר שהיא טהורה אע"ג דאיכא עדים שנשבו דבשבויה הקילו להאמין לעד אחד.

הגמ' מביאה ברייתא שמביאה כמה מקרים התלוים בדינים דלעיל, לאביי איירי בדאיכא עדים, מלבד הדין שאם אומרת ששתיהן טמאות נאמנת רק על עצמה, דאיירי בדליכא עדים, דאם איכא עדים אף חברתה טמאה, ולרב אשי איירי כל הברייתא בעד אחד שסותר את דבריה, שאם האשה אומרת נטמאתי אסורה דשויה אנפשה חתיכא דאיסורא, ואף

לתרומה, ומ"מ רב חייה העלה אח על פי אחיו ללויה, והיינו במסיח לפי תומו, וכמו שרבי העלה לכהונה מי שסיפר לפי תומו שהטבילוהו בקטנותו לאכול תרומה וחבריו היו בדלים ממנו והיו קורים אותו יוחנן אוכל חלות.

כ"ו. מעשר ראשון חזקה לכהונה והיינו כשמוחזק שאביו כהן ויצא עליו קול שהוא בן גרושה או חלוצה, ואף למ"ד מעשר ראשון מותר לזרים, אם חלקו לו בגורן מעלים אותו לכהונה, שאין חולקים מעשר ראשון לזרים, אבל אם חלק עם אחיו תרומה בנכסי אביו אינו חזקה לבטל הקול, שמא קיבל את התרומה למוכרה, אע"פ שאחיו כשר קיבלה לאכילה.

עדות על כהונה במקום ערער - לר"א אי ליכא עוררין מעלים ע"פ עד אחד, אבל במקום ערער לא ואין ערער פחות משניים, ולרשב"ג משום ר"ש בן הסגן מעלין ע"פ עד אחד,

כ"ז: ונחלקו רשב"ג ור"א היכא שאביו מוחזק ככהן, ויצא עליו קול שהוא בן גרושה או חלוצה, ובא עד אחד שהוא כשר והעלוהו, ובאו ב' עדים והעידו שהוא בן גרושה וחלוצה והורידוהו, ובא עד אחד והעיד שהוא כהן כשר, ומחלוקתם אינה אי חיישינן לזילותא דבי דינא, דא"כ תרי ותרי נמי, אלא נחלקו אם מצטרפים לעדות כיון שלא העידו יחד, וכמו שנחלקו ת"ק ורבי נתן, (ועוד נחלקו ת"ק ורבי"ק אם צריכים שיראו את העדות יחד).

אשה שנחבשה בידי עכו"ם - אם יד ישראל תקיפה על העכו"ם ונחבשה ע"י ממון מותרת לבעלה, אבל ע"י נפשות (כגון נשות הגנבים, וי"א דווקא באשת רוצח, ועוד נחלקו אם בעיני שנגמר הדין או לא) אסורה לבעלה, ואם יד עכו"ם תקיפה על עצמם אף ע"י ממון אסורה.

כ"ז. בת ישראל הורהנה באשקלון, והרחיקוה בני משפחתה, והעדים שהעידו על שביתה מעידים שלא נסתרה ולא נבעלה, ואמרו להם חכמים אם אתם מאמינים שהורהנה האמינו שלא נסתרה ולא נטמאה, ואם אין אתם מאמינים שלא נסתרה ונבעלה אל תאמינו שהורהנה, והורהנה חמור מנחבשה

ואינו תלוי במחלוקת אם מעלים מתרומה ליוחסין, דתרומה חמיר שאיסורה במיתה, ומאידיך נשיאות כפים עדיף דכיון שהיא בפרהסיא אינו חצוף כולי האי.

רבי יוסי אומר גדולה חזקה וכו' - שהעולים מן הגולה נתנו להם לאכול בקדשי הגבול כמו בגולה, ולא בקדשי קדשים, ואף אם מעלין מנשיאות כפים ליוחסין לא חששו משום דריע חזקתיהו, ואם אוכלים בתרומה דאורייתא לל"ק אוכלים משום דגדולה חזקה, ולאב"א אינם אוכלים אלא בתרומה דרבנן כמו שהיו אוכלים קודם, ומתרומה דרבנן אין מעלים ליוחסין, וגדולה חזקה היינו שאין חוששים שיאכלו בתרומה דאורייתא.

כ"ח. איתא בברייתא "חזקה לכהונה- נשיאות כפים בבבל, אכילת חלה בסוריא, וחילוק מתנות בכרכין", הגמ' אומרת שאין ראייה מכאן שמעלים מנשיאות כפים ליוחסין, דכוונת הברייתא שמעלים לתרומה, וחלה ס"ל שהיא מדרבנן בזמן הזה, (דבעינן ביאת כולכם) ומעלים ממנה לתרומה דאורייתא.

ובברייתא אחריתא מוסיף שמעלים מחילוק גרנות בא"י, אבל בסוריא ובכל מקום ששלוחי ב"ד מגיעים ובבל אין חילוק גרנות ראייה, ונשיאות כפים היא ראייה אף במקומות אלו, ולרשב"ג אף אלכסנדריא של מצרים בראשונה, הגמ' מבארת דאם אין מעלים מנשיאות כפים ליוחסין כוונת הברייתא שמעלים מנשיאות כפים לחלה, וסבר חלה דאורייתא ותרומה דרבנן (שהרי בשנות כיבוש וחלוקת הארץ נתחייבו בחלה ולא בתרומה) ומעלים מתרומה לחלה.

כ"ח: עדות הבאה מכח חזקה - אם יש עדות שקרא ראשון בבית הכנסת וקרא אחריו לוי מעלים מזה לכהונה, ואם קרא אחריו כהן מעלים אותו ללויה.

רבי העלה בן על פי אביו לכהונה, דאב נאמן לומר בני זה כהן להאכילו תרומה אבל לא להשיאו אשה, דבידו להאכילו תרומה ואין בידו להשיאו אשה, ולרבי חייה אינו נאמן אף

שטען שהוא יורש הביא ראיה, וכשטען שיש לו עדים אבל מפחדים מאחיו שהוא גברא אלמא, אמר שהגברא אלמא יביא עדים שאינו אחיו, ומבואר שאין חוששים שיביא עדי שקר, אף שחוששים שמכחיש את האמת, ובברייתא מבואר שעבדה ושפחה אינה נאמנת (וכן בנה ובתה אבל אביה ואמה אחיה ואחותה נאמנים) ודלא כרב פפי ורב אשי, אבל לרב פפא י"ל דאיירי במסל"ת (וכרבי שהשיא אמה על פי בנה במסל"ת), ובברייתא אחריתא מבואר שכולם נאמנים חוץ ממנה ומבעלה.

רבי זכריה בן הקצב העיד שלא זזה ידו מתוך ידה של אשתו משעה שנכנסו עכו"ם לירושלים, ואמרו לו חכמים אין אדם מעיד על עצמו, ואעפ"כ ייחד לה בית בחצר והיתה יוצאת לפני בניו וחוזרת אחריהם, ובגרשה אסור.

כ"ח. המגרש את אשתו לא תנשא בשכונתו, וכפר קטן כשכונה, ואם היה בעלה כהן לא תגור באותו מבוי, והוא נדחה מפניה, אא"כ החצר שלה, וכן בכהן אם הלותר לו לא תפרע ממנו אלא ע"י אחר, ואם באו יחד לדין אין מזדקקים להם, ולרב פפא מנדים אותם, ולרב הונא בריה דרבי יהושע מלקים אותם, ודווקא כשנתגרשה מן הנישואין, אבל נתגרשה מן האירוסין נפרעת ע"י עצמה, מפני שאין ליבו גס בה, ואם רואים שליבם גס זה בזה אסור אף מן האירוסין.

אלו נאמנים להעיד בגודלם

מה שראו בקטנותם

ודווקא כשגדול מעיד עמו. א' להעיד על חתימות שזה כתב יד אביו רבו ואחיו (וצריכא), כיון דקיום שטרות דרבנן. ב' שאשה יצאה וראשה פרוע, כיון דרוב נשים בתולות נישאות.

כ"ח: ג' שאיש פלוני יצא מבית הספר וטבל לתרומה, (ואין לומר שהיה עבד שהרי אסור ללמד עבד תורה דמה דמצינו שאם קרא ג' פסוקים או הניח תפילין או שמיינהו אופטרופוס אינו יוצא לחירות משום ד"ל

דהורהנה מדעת הרי בדיניהם אם הגיע הזמן נחלטת להם, ומ"מ הוא הדין בנחבשה נאסרת בלא עדים שהרי יד עכו"ם תקיפה, ונקטו הורהנה משום שכך היה מעשה, אבל ליכא משם ראיה שביד עכו"ם תקיפה אף ע"י ממון נאסרת, ד"ל שרק בהורהנה נאסרת.

עיר שכבשוה כרכום

כל הכהנות שבעיר פסולות אא"כ יש להם עדים ואפי' עבד או שפחה נאמנים, אבל אין אדם נאמן לעצמו.

ואף שחביות שבעיר אף הפתוחות מותרות (ובשעת שלום הפתוחות אסורות), משום שבזמן המלחמה אין פנאי לנסך, אבל לבעול יש פנאי.

ואם כבשה כרכום של אותה מלכות אינם נאסרות, י"א דהיינו כשמשמרות רואות זו את זו, והעמידו סמוך לעיר שושילתא וכלבאוגוזא, אבל בלא זה חוששים שחמק אחד ובעל, וי"א שאין חוששים לזה.

ואם יש בעיר מחבוא אין הכהנות נאסרות, ואף אין מקום אלא לאחת כולם מותרות, ואף אם בשני שבילים אסור בבוא לישראל בבת אחת, ובבא לישראל עליו ועל חבירו לרבי יוסי שניהם אסורים ולר"י מותרים, שאני הכא דאין הטומאה ודאית.

כ"ז: ואם אמרה לא נחבאתי ולא נטמאתי נאמנת, ואף שמצינו שמשכיר התנה עם השוכר שלא ילך בנהר פקוד כיון שיש שם מים, ואמר השוכר שהלך שם ולא היו מים דאין אומרים שנאמן במיגו שהיה אומר שהלך באורחא דנרש, כיון שבנהר פקוד ודאי יש מים, ולא אמרינן מה לי לשקר במקום עדים (זוהי שיטת אב"י אבל לרבא נאמן במיגו).

שפחתה שלה נאמנת לומר שלא נבעלה, ואף שהנותן גט שיחול שעה אחת קודם מיתתו אסורה להתייחד עמו אלא על פי עדים ואפי' עבד ושפחה אבל שפחתה לא מהני, לרב פפי בשבויה הקלו, לרב פפא ששפחה דידה אינה נאמנת אבל שפחה דידיה נאמנת, ולרב אשי שאף שפחה דידה נאמנת להעיד ואין חוששים שמשקרת, אבל בשתיקה אינה נאמנת ולכן אסור להתייחד, וכמו שמצינו שהצריך רב חסדא למי

קנס בקטנה - לתנא דמתני' קטנה אין לה קנס, וזה מדברי ר"מ הסובר שקטנה מג' שנים ויום אחד עד שתביא ב' שערות יכול אביה למוכרה ואין לה קנס, ואח"כ יש לה קנס ואין יכול למוכרה, אבל לחכמים קטנה יש לה קנס ויש לה מכר.

בוגרת לכו"ע אין לה קנס.

כ"ט: אף דכתיב בתורה "ולו תהיה לאשה" דבעינן אשה הראויה לו, מ"מ יש קנס אף באסורות עליו, דדרשינן מנערה נערה הנערה בתולה בתולות הבתולות, תרי לגופיה, וחד נערה ללמד שאם מתה אין לאביה קנס, וחד בתולה ללמד שבין באונס ובין במפתה משלם חמישים שקלים, וב' דרשות נוספות לאתויי חייבי לאוין וחייבי כריתות.

ודווקא לתנא דמתני' יש קנס לחייבי כריתות ולאויין, אבל יש חולקים, דשמעון התימני דורש "ולו תהיה לאשה" **אשה שיש לה בו הויה**, ור"ש בן מנסיא דורש **אשה הראויה לקיימה**.

ונ"מ בממזרת ונתניה שאסור לקיימם אך יש בהם קידושין. ובשיטת ר"ע הסובר דאין קידושין תופסים בחייבי לאוין, נחלקו רבי סימאי ורבי ישבב, דלרבי סימאי באלמנה לכה"ג מודה ר"ע שקידושין תופסים (חילולים הוא עושה ואין עושה ממזרים), ולרבי ישבב (דאמר בואו ונצוו...) אף בה הולד ממזר, וילה"ס לרבי ישבב אם בחייבי עשה מצרי ואדומי סובר ר"ע שתופסים קידושין או לא, ומ"מ בבעולה לכה"ג ודאי תופסים קידושין. ולהנ"ל לר"ש בן מנסיא בכלם אין דין אונס ומפתה כיון שאסור לקיימם, ולשמעון התמני תלוי אם תופס קידושין או לא.

ל. נדה לכו"ע יש בה דין אונס ומפתה, דמותר לקיימה ותופסים בה קידושין.

והנה שיטת רב נחוניא בן הקנה שיש דין קים ליה בדבריה מיניה אף בחייבי כריתות ולא רק במיתה בידי שמים, ופליג אתנא דמתני' דסובר שיש בחייבי כריתות קנס דאונס ומפתה.

שקרא מדעתו), או חלק בגורן בלא רבו, וכמ"ד אין חולקים לעבד בלא רבו, (ולרבי יוסי חולקים למי שהוא ספק בן כהן או עבד, וזה תלוי אם מעלים מתרומה ליוחסין), נאמן להאכילו תרומה, ודווקא תרומה דרבנן.

ד' מקום זה הוא בית הפרס, משום דבית הפרס דרבנן, שהרי הקלו לנפח וללכת שם, וכן הקלו שבית הפרס שנידש טהור.

ה' כאן היינו באים בשבת, דסבר תחומין דרבנן. ובברייתא תנא שנאמן לומר כך אמר לי אבא משפחה זו כשרה וזו פסולה, או שאכלו בקצצה בנישואי בת פלוני לפלוני, (שהיו נוהגים שמי שהיה נושא אשה שאינה הוגנת היו בני משפחתו שוברים חבית מלאה פירות ברחבה ואומרים אחינו פלוני וכו').

ונאמן לומר שהיה הוא עצמו מוליך לפלוני חלה ומתנות.

אבל אינו נאמן לומר שמקום זה הוא של פלוני, דאין מוציאין ממון על פיו.

ואם היה עכו"ם ונתגייר או עבד ונשתחרר אינו נאמן בכל אלו, כיון שעכו"ם לא דייק, ולריו"ח ב" נאמן דכיון שדעתו להתגייר הוה דייק.

אלו נערות:

דיני אונס ומפתה

כ"ט. **אלו נערות פסולות יש להם קנס**, הבא על הממזרת ועל הנתניה ועל הכותית, ועל הגיורת והשבויה ועל השפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות ג' ויום אחד, והבא על אחותו אחות אביו ואחות אמו ואחות אשתו ואשת אחיו ואשת אחי אביו, ועל הנדה, יש להם קנס, שאע"פ שחייב כרת אינו חייב מיתת ב"ד.

ואם הגביה ע"מ להוציאם ועמד לכתף לא חשיב הנחה ופטור משום קלב"מ (אוקימתא זו נדחתה), אבל אם עמד לפוש הוי הנחה וחייב כיון שהגניבה חלה לפני העקירה המחייבת מיתה.

וכן לשיטת בן עזאי דמהלך כעומד חייב מטעם זה, ואם זרק את הכיס פטור משום קלב"מ.

ל"א: ובאופנים הנ"ל אינו חייב משום הוצאה וקלב"מ, אלא בהוציא לצדי רה"ר, וכו"א הסובר דכרה"ר דמו לענין חיוב הוצאה בשבת, כיון שזימנין דחקי רבים ועיילי להתם, אבל לענין קנין קנה כשהוציא לשם כיון דלא שכיחי שם רבים, (אבל לרבנן אין איסור שבת כשהוציא לצדי רה"ר).

וכן חייב בגרר לרה"ר וצירף ידו למטה מג' וקיבלו, כרבא דידו של אדם חשובה כד' על ד'. ולרבינא איירי בכל גוונא דהמוציא לרה"ר קנה, (ונחלקו בדיוקא דמתני' היה מושכו ויוצא וכו', אם בענין דאתי לרשותיה, או שאף במוציאו לרה"ר קנה).

אין לוקה ומשלם וקלב"מ

ל"ב קיימא לן דאין לוקה ומשלם.

ונחלקו בזה עולא וריו"ח, לעולא כל היכא שראוי להתחייב ממון ומלקות משלם ואינו לוקה, ויליף גז"ש תחת אשר ענה ועין תחת עין, ולריו"ח לוקה ואינו משלם, ויליף ממה דסמיך לכי רשעתו ארבעים יכנו.

חובל בחבירו משלם ואינו לוקה אף לריו"ח דכתיב ביה "כן ינתן בו" דבר שיש בו נתינה, וכן עדים זוממים משלם ואינו לוקה דכתיב בהו "יד ביד" דבר הניתן מיד ליד, (ולר"מ לוקים ומשלמים שלא השם המביאם לידי מלקות מביאם לידי תשלומין), הגמ' מבארת למה לריו"ח שונה דינם דבפירוש ריבתה תורה שמשלמים, ועולא לא יכול ללמוד מהם דחובל חמור שכן חייב בחמשה דברים, ועדים זוממים חמורים שכן א"צ התראה, ואי ממנא לקולא חובל קל שכן הותר מכללו, ועדים זוממים שכן לא עשו מעשה, ומתרוויהו ליכא למילף שכן יש בהם צד חמור או צד קל.

שיטת רבי נחוניא בן הקנה שיש דין קלב"מ אף בחייבי כריתות-

ונחלקו בדבריו אביי ורבא, לאביי מקורו מאסון אסון, (וקרהו אסון בדרך היינו בין צינים פחים שהם בידי אדם, ובין שאר מיתות שהם בידי שמים, שהרי מיום שחרב בית המקדש אע"פ שבטלו סנהדרין, ד' מיתות לא בטלו, מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג וכו'), ולדבריו ה"ה שיש דין קלב"מ במיתה בידי שמים, אבל לרבא מקורו מואם העלם יעלימו... והכרתי אותו, ולדבריו אין דין קלב"מ במיתה ב"ד אלא בכרת, ונ"מ בזר שאכל תרומה, ובתחב לו חבירו לתוך בית הבליעה וכדלהלן.

ל: מודה רב נחוניא בן הקנה בגונב חלבו של חבירו ואכלו שהוא חייב, שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבוא לידי איסור חלב, שהרי קנאו כבר בשעת הגבהה, ואם תחב לו חבירו לתוך פיו קנאו בלעיסה קודם חיוב מיתה, ואם תחב לו לתוך בית הבליעה ואינו יכול להוציא פטור דאנוס הוא, ואם יכול להוציא חייב, ואם יכול להוציא ע"י הדחק בזה שייך דין קלב"מ.

ל"א. וכן באופן שזר אכל תרומה משלו ובאותו הזמן קרע שיראין של חבירו.

הזורק חץ בשבת מתחילת ד' לסוף ד' וקרע שיראין בהליכתו פטור, שעקירה צורך הנחה היא, אבל לא אמרינן הגבהה צורך אכילה היא, או משום דאי בעי גחין ואכיל, או משום שבחץ א"א להחזירו, ונ"מ בין טעמים אלו במעביר סכין ברה"ר וקרע שיראין בהליכתו.

הגונב כיס בשבת - אם הגביה ע"מ להוציא והוציא פטור דהגבהה צורך הוצאה היא וקלב"מ.

ואם הגביה ע"מ להצניעו ונמלך להוציא פטור, כיון שלא חשיב עקירה (וכמפנה חפצים ונמלך להוציאם שפטור).

ואם היה מגרר ויוצא פטור משום קלב"מ, (בדברים גדולים שדרך לגוררם או במיצעי, אבל בקטנים הוי הוצאה שלא כדרך ופטור).

דעדיף להעמיד כרבנן, ור"ל לא אמר כריו"ח משום דס"ל שאף בלא התראה פטור מתשלומין (ל"ד:).

גנב שטבח בשבת או שטבח לעבודת כוכבים, או שגנב שור הנסקל וטבחו לר"מ משלם תשלומי ד' וה' וחכמים פוטרים, הגמ' מבארת שאף דמודה ר"מ לדין קלב"מ חייב ד' וה', דאיירי בטובח ומוכר ע"י אחר (דאמר קרא וטבחו או מכרו מה מכרו ע"י אחר אף טביחה ע"י אחר, וי"א דמרבין מ"או" או מ"תחת", ורבנן דפטרי ר"ש היא דסבר שחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה, וניחא עכו"ם ונסקל) ושחיטת שבת חשיבא אינה ראויה אע"פ שהשחיטה כשרה, דסבר כרבי יוחנן הסנדלר דס"ל שהשוחט בשבת במזיד אסור עולמית לו ולאחרים, ולמ"ד דריו"ח הסנדלר לא אסור מדאורייתא אלא מדרבנן, לא פטרי רבנן בשבת, אלא בעכו"ם ובנסקל.

ל"ד. המבשל בשבת מתי המאכל נאסר - לר"מ בשוגג מותר ובמזיד אסור, לר"י בשוגג מותר למוצאי שבת, ובמזיד אסור עולמית, ולריו"ח הסנדלר הוא אסור עולמית אף בשוגג, ואחרים בשוגג מותרים למוצאי שבת ובמזיד אסורים עולמית. טעמא דריו"ח הסנדלר דיליף מ"כי קודש היא לכם" דאסור באכילה כקודש, ומ"לכם" יליף שמוותר בהנאה, ומ"מחלליה מות יומת" יליף שבשוגג מותר, ונחלקו רב אחא ורבינא אם האיסור הוא מדאורייתא או מדרבנן.

טובח לעבודת כוכבים איירי שאמר שעובדה בגמר גביחה, אבל בסתמא אין חייב ד' וה', שכיין שנאסר בתחילת השחיטה לאו דמריה טבח.

שור הנסקל איירי שמסרו לשומר והזיק ונגמר דינו בבית שומר וגנבו משם, וסבר כרבי יעקב שיכול להחזירו לבעליו אף לאחר שנגמר דינו, וכר"ש דדבר הגורם למזון דמי.

ל"ד: לרבה טבח בשבת לא איירי בטובח ע"י אחר, וטעמא דר"מ שמחייב אף דאין מת ומשלם, מ"מ בקנס חידשה תורה דאע"ג דמיקטיל משלם, ומ"מ אם גם הגניבה היתה בשבת פטור אף על הטביחה, שאם אין גניבה אין טביחה ואין מכירה, וכן ס"ל לרבה שאם

אלו נערות שיש להם קנס וכו' הבא על אחותו וכו', ומאידיך תנא אלו הן הלוקין הבא על אחותו וכו', לעולא איירי מתני' דהתם בבוגרת שאין לה קנס, והיא שוטה שאין לה בושת ופגם, והיא מפותה שאין לה צער, או דאיירי ביתומה ומפותה, אבל מתני' איירי באופן הרגיל משלם ואינו לוקה, ולריו"ח איירי מתני' כשלא התרו בו, ומתני' דהתם כשהתרו בו דלוקה ואינו משלם, לר"ל (לקמן ל"ג: ויובא שם בהרחבה) מתני' כר"מ דסבר לוקה ומשלם.

ל"ג. ריו"ח לא אמר כעולא משום דדריש מ"תחת" דאיכא נמי בושת ופגם, ועולא דורש דין זה מ"השוכב עמה".

לר"א עדים זוממים משלמים ואינם לוקים משום שא"א להתרות בהם, והטעם משום שכיון שהם זממו להרוג בלא התראה, אם נצריך להתרות בהם לא הוי כאשר זמם, ומ"מ גם בהעידו על אחד שהוא בן גרושה וחלוצה א"צ התראה, דילפינן ממשפט אחד יהיה לכם.

ל"ג: חובל בחבירו משלם ואינו לוקה, לרב שישא בריה דרב אידי הטעם משום דבמכה אשה הרה איירי באופן שמתה שאז המכה נהרג, וי"א דילפינן מאם יקום... ונקה המכה, דחובשין אותו ואם מת קטלינן ליה, ובהכרח שהתרו בהם למיתה, ומותרה לדבר חמור - מיתה, הוי מותרה לדבר הקל - מלקות, ועל זה אמר קרא ולא יהיה אסון ענוש יענש, ממון ולא מלקות, (ובמכה אשה אמר קרא שבתו יתן ורפא ירפא).

לרב אשי אין ראיה מאלו דדילמא מותרה לדבר חמור לא הוי מותרה לדבר הקל, (ואין לומר דמלקות חמור ממיתה דאלמלא נגדוה לחנניה מישאל ועזריה פלחו לצלמא, דשאני הכאה שאין לה קצבה), ועוד דלרבי דאמר נפש תחת נפש היינו ממון ליכא ראיה, וכן י"ל ד"ונקה המכה" היינו מגלות.

לר"ל מתני' דאלו נערות שיש להם קנס, כר"מ דסבר לוקה ומשלם, ומ"מ בסיפא שבא על בתו פטור משום קלב"מ, דאף שלוקה ומשלם, אין מת ומשלם, וריו"ח לא אמר כר"ל משום

טענת בתולים

תנא בברייתא החרשת והשוטה והאיילונית יש להם טענת בתולים, ובברייתא אחריתא תנא החרשת והשוטה (והבוגרת ומוכת עץ) אין להם טענת בתולים, הגמ' מבארת שלר"ג הסובר שנאמנת לומר משארסתי נאנסתי חרש או שוטה אין להם טענת בתולים דטוענים לה שנאנסה לאחר האירוסין, אבל לרבי יהושע שאינה נאמנת חרשת ושוטה יש להם טענת בתולים.

ל"ו: בוגרת אם טוען פתח פתוח אינו טענה, אבל אם טוען שלא מצא דם הוי טענה, וכמו ששינוי שנותנים לבוגרת לילה ראשונה וטהורה היא מטומאת נדה דתולים בדם בתולים.
סומא יש עליה טענת בתולים, ולר"מ אין לסומא טענת בתולים, מפני שנחבטת ע"ג קרקע, ואינה מראה לאימה.

היוצאת משום שם רע אין לה קנס ופיתוי והיינו שיצא עליה שם רע בילדותה, ואמר רב פפא דמכאן לומדים ששטר שיצא עליו שם רע אין גובים בו, והיינו שכמו שאם באו ב' עדים שהעידו שרצתה לזנות עמם אין לה קנס ופיתוי, כך אם באו ב' עדים ואמרו שביקש לזייף שטר אין גובים בו, דכמו ששכיחי פרוצים חוששים שהוא עצמו זייף, אבל יצא עליה שם מזנה בעיר אין חוששים לזה.

הבא על הגיורת והשבוייה והשפחה שנפדו ושנתגירו ושנשתחררו יתירות על בנות ג' שנים ויום אחד אין להם קנס, ר"י אומר שבוייה שנפדית הרי היא בקדושתה אע"פ שגדולה, וכן ס"ל לרבי דוסא דאמר ששבוייה אוכלת בתרומה, ולפי זה לר"י הפודה את השבוייה מותר לו לישאנה, ולרבנן הפודה את השבוייה ומעיד בה ישאנה, דלא שדי איניש זוזי בכדי, ואם מעיד בה סתם לא ישאנה שמא עיניו נתן בה. ולרבה י"ל דלר"י אין שבוייה אוכלת בתרומה, ומה שיש לה קנס כדי שלא יהא חוטא נשכר, וכן תיקנו לה כתובה מאתים דילמא מימנעי ולא נסבי לה, וגם רבי דוסא י"ל דפליג אר"י ודבריו הם רק בתרומה דרבנן ולא בקנס דאורייתא.

טבח במחתרת חייב ד' וה', אבל אם גם הגניבה היתה במחתרת פטור, וצריכא.

היתה פרה שאולה לו וטבחה בשבת פטור, ולא אמרינן שכבר משעת שאלה נתחייב באונסיה (כמו שאומרים לגבי מזונות), ולצד אחד בגמ' רבא חולק על זה, דאמר רבא אב שמת והניח לבניו פרה שאולה, משתמשים בה כל ימי שאלתה, ואם מתה אין חייבים באונסיה, ואם היו סבורים שהיא של אביהם ואכלוה משלמים דמי בשר בזול, והוסיף רבא שאם הוריש אביהם גם קרקעות חייבים לשלם, לל"ק קאי ארישא ודלא כרב פפא דמבואר שמשעת שאלה נתחייב באונסיה, ולל"ב קאי אסיפא וכרב פפא.

ל"ה. חייבי מיתות שוגגים פטורים מתשלומין לכו"ע, (שהוקש מכה אדם למכה בהמה שכמו שמכה בהמה חייב ממון אף בשוגג, מכה אדם פטור מממון אף בשוגג).

חייבי מלקיות שוגגים לריו"ח חייבים ממון שלא הוקש אלא חייבי מיתות, ולר"ל פטורים מפני שאף חייבי מלקיות הוקשו, לאביי הוקשו רשע רשע, ולרבא מכה מכה, הגמ' מבארת אופני הדרשות.

ל"ה: לרבה הסובר שבקנס לא אומרים קלב"מ, בהכרח יסבור כריו"ח שחייבי מלקות שוגגים פטורים מתשלומין. לר"ל שחייבי מלקות שוגגים פטורים מתשלומין וא"כ במתני' מלבד המיתה יש גם מלקות וניפטריה מקנס, מתני' או כר"מ או כרב יצחק.

ל"ו. אלו שאין להם קנס ופיתוי- עריות שחייבים עליהם מיתת בי"ד, ושניות (והיינו חייבי כריתות, וכשמעון התימני הממעט אשה שאין בה הויה, או חייבי לאוין וכו"ש בן מנסיא הממעט אשה הראויה לקיימה דאילו האסורות מד"ס יש להם קנס), והממאנת (ואע"ג דקטנה היא, איירי בנערה וס"ל שאפשר למאן עד שירבה השחור על הלבן, וקרבי יהודה), והאיילונית (ובזה סבר כר"מ שאין לקטנה קנס, ואיילונית מקטנותה יצאה לבגר). אבל לרבנן שיש קנס לקטנה יש קנס לאיילונית.

אע"ג דמיקטיל משלם, אלא אין מת ומשלם קנס.

ל"ח נערה שנתארסה ונתגרשה - לריה"ג אין לה קנס, דאמר קרא "אשר לא אורסה", ור"ע אומר יש לה קנס וקנסה לעצמה, ובברייתא תנא דלר"ע קנסה לאביה, ותרי תנאי ואלביא דר"ע, הגמ' מבארת פלוגתתם בדרשות לדין זה, ולדין חמישים סלעים במפתה.

ל"ט. בא עליה ומתה - לאביי פטור דכתיב "ונתן לאבי הנערה" ולא לאבי מתה, ולרבא חייב, ורבא מסתפק אם בגרה בקבר, אם יש גגר בקבר ופקע זכות האב, (אבל אין הקנס לבנה, שהרי לא שייך שנערה תלד, דקטנה אינה מתעברת, ונערה אינה יולדת שאף אם נתעברה (והוי סכנה ולכן צריכה לשמש במוך כמעוברת ומניקה, ולרבנן משמשות כדרכן ושומר פתאים ד') מ"מ אינה יולדת בנערות, דאין בין נערות לבגרות אלא ו' חודשים ולא יותר), או שאין גגר בקבר והקנס לאביה. למר בר רב אשי ילה"ס אם מיתה עושה בגרות, תיקו.

בעי רבא בא עליה ונתארסה מהו, דאף שנשואה יוצאת מרשות אב ארוסה אינה יוצאה מרשותו לגמרי, דאביה ובעלה מפירים נדרה.

המפתה נותן ג' דברים בושת ופגם וקנס, והאונס מוסיף צער, והיינו צער של פיסוק הרגלים, ור"ש בו יהודה אומר דאין משלם צער, מפני שסופה להצטער תחת בעלה, אמרו לו אינו דומה נבעלת באונס לנבעלת ברצון, והא דמפותה אין לה צער לא מפני שמחלה שהרי הצער של אביה, אלא מפני שאין לה צער.

ל"ט: האונס נותן מיד, והמפתה לכשיוציא והיינו כשלא יכנס, ובושת ופגם נותן מיד.

ולו תהיה לאשה - האונס חייב לשאתה בעל כרחו, ואפי' היא חוגרת או סומא או מוכת שחין, אבל אם היא אסורה עליו לא, והמפתה

ל"ז. הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגייירו ושנשתחררו יתירות על ג' שנים ויום אחד וצריכה להמתין ג' חודשים, רבי יוסי אומר מותרת ליארס ולינשא מיד, וכן נחלקו בגיורת שנתגייירה וראתה דם, דלר"י דיה שעתה ולרבי יוסי הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה. הגמ' מבארת שאע"פ שלר"י שבויה שנפדית הרי היא בקדושתה, הכא איירי בראוה שנבעלה, וטעמא דרבי יוסי משום שמאשה מזנה מתהפכת כדי שלא תתעבר, ולר"י חוששים שמא לא נהפכה יפה יפה.

הבא על בתו ועל בת בתו ועל בת בנו, על בת אשתו על בת בנה ועל בת בתה, **אין להם קנס מפני שמתחייב בנפשו ומיתתם בידי ב"ד**, וכתב "ואם לא יהיה אסון ענוש יענש", והא דתני כדי רשעתו דאין מחייבים משום ב' רשעיות היינו במלקות וממון, וצריכא דמלקות קל ממיתה, ומאיךך מיתה חמיר איסורה. ולר"מ דס"ל לוקה ומשלם איירי במיתה ומלקות, וצריכא דמלקות ומיתה שניהם בגופו וי"ל דחשיב מיתה אריכתא ונעבד ביה, ומאיךך כיון ששניהם בגופו אימא לא עבדינן תרווייהו.

ל"ז: לא תקחו כופר לנפש רוצח - היינו לקחת ממון ולפוטרו ממיתה, ולא תקחו כופר לנוס וכו' היינו לקחת ממון ולפוטרו מגלות, וצריכא דמיתה עוונו חמור ומאיךך שוגג עונשו קל.

ולארץ לא יכופר וכו' - שאם נערפה העגלה ונמצא הרוצח אין פוטרים אותו.

ואתה תבער הדם הנקי מקרבך - להקיש לעגלה ערופה לומר שהמומתים בסייף הוא מן הצוואר, ומ"מ כיון דכתיב ואהבת לרעך כמוך בוררים לו מיתה יפה, ולא בקופיץ וממול עורף.

כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה - שאם אמר על היוצא ליהרג ערכו עלי לא אמר כלום, ואם לא נגמר דינו חייב, ולרבי ישמעאל בנו של ריב"ב חייב אף בנגמר דינו, וליף מקרא שא"א לתת ממון כדי להיפטר ממיתה בידי אדם, ואפי' ממיתה קלה, (אע"פ שמועיל לפטור ממיתה בידי שמים), ודין זה הוא בין הרגו בדרך ירידה בין הרגו דרך עליה (שהרי הוקשו זה לזה), והא דבעי קרא ולא יליף מ"לא תקחו כופר כנ"ל, ללמד דלא נימא דבקנס

תשלומין ע"פ עצמו

מ"א. בושת ופגם באונס משלם ע"פ עצמו, ואפי' במפתה שפוגמה משלם ע"פ עצמו אבל קנס אין משלם ע"פ עצמו, ולר"ש בן יהודה אף בושת ופגם אין משלם ע"פ עצמו, דלא כל הימנו שיפגום אותה, ואף שגם היא וגם אביה וגם בני משפחתה מוחלים על הפגם, א"א דליכא חד במדה"י דלא ניחא ליה.

קרן משלם ע"פ עצמו אבל כפל וד' וה' אין משלם ע"פ עצמו.

שור שהרג אדם משלם ע"פ עצמו, שור מועד שהרג שור משלם ע"פ עצמו, שור תם שמשלם חצי נזק תלוי אם פלגא נזקא קנסא או ממונא וכדלהלן, שור שהרג עבד אין משלם ע"פ עצמו, זה הכלל כל שמשלם יותר ממה שהזיק אין משלם ע"פ עצמו.

פלגא נזקא ממונא או קנסא

לרב פפא פלגא נזקא ממונא, דסתם שוורים לאו בחזקת שימור ורחמנא הוא דחייס עליה, ולרב הונא בריה דר"י פלגא נזקא קנסא דסתם שוורים בחזקת שימור קיימי ורחמנא קנסיה כדי שישמור את שורו.

והא דתנן והיזק והמזיק בתשלומין למ"ד ממונא ניחא, ולמ"ד קנסא איירי בפחת נבילה, ואף דכבר תנינן שהבעלים מטפלים בנבילה, תני חדא בתם וחדא במועד, וצריכא.

והא דלא תני מה בין תם למועד שזה קנס וזה ממון, משום דתנא ושייר, וכן שייר חצי כופר, אא"כ נימא כריה"ג שתם משלם חצי כופר.

מסקנת הסוגיא - הגמ' מביאה ראייה ממתני' דפלגא נזקא ממונא, מהא דלא תני כל שאינו משלם כמה שהזיק אינו משלם ע"פ עצמו, ומ"מ הלכתא דפלגא נזקא קנסא, די"ל דלא תני הכי משום חצי נזק צרורות דהלכתא גמירי דממונא הוא, ועל כן כל נזק משונה לא מגבינן בבבל, ואי תפש לא מפקינן מיניה, ואם הניזק רוצה לדון בא"י קובעים לו זמן וחייב המזיק לבוא, ואם לא בא משמתין ליה, וכן משמתין ליה שיסלק היזקו, דאסור לגדל כלב רע ולהעמיד סולם רעוע בביתו.

יכול להוציאה, ובין באונס בין במפתה בין היא בין אביה יכולים לעכב.

אונס שנתן קנס אין לה עליו כתובה, דטעמא דכתובה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה והוא הרי אינו יכול להוציאה, ולרבי יוסי בר"י יש לה כתובה מנה, כדי שלא יצעהר עד שתצעהר לצאת.

הגמ' מבאת הדרשות לדינים הנ"ל.

מ. אשה האסורה עליו אינו חייב לשאתה, ולא אמרינן עדל"ת, דאי אמרה לא בעינא ליתא לעשה כלל.

נערה שנתארסה ונתגרשה - לר"א האונס חייב והמפתה פטור, והיינו כר"ע שנתארסה ונתגרשה קנסה לעצמה, וכן הדין ביתומה, וכן הלכה.

שיעור בושת ופגם וקנס - בושת הכל לפי המבייש והמתבייש. פגם רואים כאילו היא שפחה הנמכרת בשוק, ורוצים לקנותה להשיאה לעבד שיש לרבו קורת רוח ממנו, כמה היתה יפה וכמה היא יפה, קנס שווה בכל אדם ככל דבר שיש לו קצבה מן התורה.

מ: הגמ' מבארת שמה שחייב לשלם בושת ופגם מלבד הקנס, אינו מפני שאינו מן הראוי לחייב על בת מלכים כעל בת הדיוטות, או משום שאינו מן הראוי לחייב על בעולה שלא כדרכה כעל שלימה, שהרי בעבד משלם ל' סלעים בכל עבד, אלא ילפינן מקרא.

בושת ופגם דאביה מסברא דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין.

קנס בקטנה ובנערה - נערה יש לה קנס, קטנה מג' שנים ויום אחד לר"מ אין לה קנס, ולחכמים יש לה קנס, מכר יש לקטנה ואין לנערה.

המוציא שם רע על הקטנה פטור, דנערה מלא דיבר הכתוב, אבל במקום דכתיב נער אפי' קטנה במשמע.

וקנסות וחבלות שפצעה בפניה אינו מוריש), והלכתא כרב.

אלמנה הנזונת מנכסי יתומים מעשי ידיה שלהם, דלענין הרווחה בתו עדיפא ליה מאלמנתו, אבל לענין זילותא אלמנתו עדיפא, ועל כן אם יש נכסים מועטים האלמנה נזונת מהם והבת תחזר על הפתחים, (ובבת ואחים הבת נזונת והאחים יחזרו על הפתחים).

יכול הרב לומר לעבד כנעני עשה עימי ואיני זנך, אבל לעבד עברי לא.

מ"ג: מתי הכתובה לאביה - המארס את בתו וגרשה או שנתארמלה כתובתה של אביה, ואם השיאה וגרשה או נתארמלה כתובתה שלה, ולר"י כתובה של הבעל הראשון של אב, כיון מהכתובה נכתבה ברשות האב זכה בהם האב, אמרו לו כיון שנישאת אין לאביה רשות בה, ואם נתארסה ובגרה ונישאת מודה ר"י שכתובתה שלה.

גבית הכתובה ממשועבדים לרב הונא מנה ומאתים מן האירוסין ותוספת מן הנישואין, ולרב אסי זה וזה מן הנישואין, וכן הלכה, ומ"מ אף לרב הונא אשה הוציאה ב' כתובות אחת של מאתים ואחת של ג' מאות, אם באה לגבות מאתים גובה מהזמן הראשון, ואם באה לגבות ג' מאות גובה הכל מזמן שני, שאף שבסתם כתובה גובה מן האירוסין, הכא כיון שלא כתב לה שהג' מאות זה תוספת (שהרי מטעם זה לא גובה ה' מאות), נמצא שמחלה בשני על שעבוד הראשון,

מ"ד. ואם רוצה לגבות בראשון יכולה, דאף ששתי שטרות היוצאים זה אחר זה ביטל שני את הראשון, אם יש תוספת בשטר השני אמרינן שכתבו לתוספת ואינו מבטל את הראשון, וכן אם ראשון במכר ושני במתנה אמרינן שבא ליפות כוחו לדינא דבר מצרא, ואם הראשון במתנה והשני במר אומרים שבא ליפות כוחו אצל בעל חוב, ואם שניהם במכר או במתנה ביטל שני את הראשון, לרפרם משום דהודה שהראשון אינו נכון, ולרב אחא

נערה שנתפתתה:

שנינו לעיל דבושת ופגם וקנס של אביה, וכן הצער באנוסה, ואם נאנסה או נתפתתה **ועמדה בדין** קודם מיתת האב או קודם שבגרה הרי הם של אב, ואם מת האב הרי הם של אחים, ואם לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב או עד שבגרה הרי הם של עצמה, דאחר שעמד בדין ממונא הוי, ולר"ש אף שעמדה בדין אם מת האב הרי הם שלה, דרק אחרי הגביה הוי ממון (ומ"מ מעשי ידיה ומציאתה הוי ממון אע"פ שלא גבתה).

מ"ב נחלקו ר"ש ורבנן באונס ומפתה שכפר ונשבע ואח"כ הודה לרבנן משלם בושת ופגם ע"פ עצמו, דכי קא תבע בושת ופגם קא תבע, דלא שביק איניש מידיה דחייב אף כשהודה ותבע דבר שיפטר אם יודה, וחייב קרבן שבועה, ולר"ש פטור דסבר שתובע קנס דלא שביק איניש מידי דקיץ ותבע מידי דלא קיץ, ופטור גם מקרבן שבועה, (וכן כל מודה בקנס פטור, דכתיב וכחש בעמיתו וכו' מה אלו מיוחדים שהם ממון, יצאו אלו שהם קנס).

ואם תבעו קנס וכבר נתחייב בדין והוא הכחיש הכל ונשבע, לרבנן הוי ממון, וכן לר"ש ממונא הוי להורישו לבניו, ומ"מ אינו חייב קרבן שבועה דרחמנא פטריה מ"וכחש".

קנס דאונס ומפתה שעמד בדין שאני משאר קנסות ומודה בזה ר"ש דאינו ממון להורישו לבניו, דאמר קרא "ונתן וכו'" לא זיכתה תורה לאב אלא משעת נתינה.

מ"ג. בת הנזונת מן האחים - לרב ששת מעשי ידיה לאחיה, דבמקום אב קיימי, ולרב ושמזאל מעשי ידיה לעצמה, כיון שאינה נזונת משלהם אלא מתנאי כתובת האם, וכתיב "והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם" אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם, (וכן פיתוי הבת

דזו מעשיה גרמו לה וזינתה כשהיא נערה, וזה עקימת שפתיו גרמה לו וכשהעיד היתה בוגרת.

מ"ה: כה"ג ונשיא שחטאו ואח"כ נתמנו דינם כהדיוטות, ולר"ש אם נודע להם לאחר שנתמנו חייבים, ולא משום דאשתני גופו, אלא משום דר"ש אזיל אף בתר ידיעה, אבל ידיעה לבד אינה מחייבת דא"כ ליתי קרבן כי השתא.

מוציא שם רע שלא בעל- המוציא שם רע לרבנן לוקה ונותן מאה סלע אע"פ שלא בעל, ור"י אומר שאם לא בעל לוקה אבל אינו נותן מאה סלע וכראב"י, ולל"ב לראב"י אינו לוקה אם לא בעל, ולר"י לוקה מכת מרדות, וי"א דלר"י לוקה היינו שמשלם, וכמו שמצינו באומר חצי ערכי עלי דלת"ק נותן חצי ערכו, ולרבי יוסי בר"י לוקה ונותן ערך שלם, והיינו לוקה בתשלום ערך שלם, גזירה חצי ערכו אטו ערך חציו, דהוי אבר שהנשמה תלויה בו.

מ"ו. מוציא שם רע- וענשו אותו- ממון. ויסרו אותו- מלקות. אזהרה למוציא שם רע- לא תלך רכיל, וי"א מונשמרת מכל דבר רע. לא יהרהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה. לא יהא הדיין רך לזה וקשה לזה.

אם העדים העידו מעצמם והוזמנו, אינו לוקה ואינו משלם מאה סלעים, אבל היא או זוממיה נסקלים. ולר"י אף באמר להם אינו חייב אלא אם שכרם. ויהל"ס בשכרם בקרקע או בפחות משו"פ או שניהם בפרוטה.

רב אשי מסתפק אם יש דין מוציא שם רע על נישואין הראשונים.

יבם המוציא שם רע על נישואי אחיו אין בזה דין מוציא שם רע.

כיצד מוציא שם רע- בא לבי"ד ואמר פלוני לא מצאתי לבתך בתולים, אם יש עדים שזינתה תחתיו דינה בסקילה, ואם זינתה מעיקרא יש לה כתובה מנה, נמצא ששם רע אינו שם רע הוא לוקה ונותן מאה סלע, ואפי' לא בעל, והא דכתיב ובא אליה היינו בעלילות,

משום מחילה, ונ"מ באורעי סהדי, ולשלומי פירי, ולטסקא.

נישאת ונתארמלה ונישאת ונתארמלה לרבי אסורה לינשא דבתרי זימני הוי חזקה.

גיורת מאורסה שזינתה

אם נתגיירה יחד עם אמה וזינתה דינה בחנק ולא בסקילה ככת ישראל שזינתה, ואין מוציאין אותה לפתח בית אביה, ואם הוציא עליה שם רע אינו חייב לשלם מאה סלעים.

ואם הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה- דינה בסקילה, אולם אין מוציאין אותה לפתח בית אביה ואין מוציא שם רע חייב מאה סלעים.

ואם הורתה ולידתה בקדושה הרי היא כבת ישראל לכל דבריה.

פתח בית האב אינו לעיכובא אלא למצוה.

מ"ז: הגמ' מבארת הדרשות לדינים הנ"ל.

המוציא שם רע על היתומה- לרבי יוסי בר חנינא פטור, ואם בא עליה ואח"כ נתייתמה חייב, ולרבא חייב.

המוציא שם רע על הקטנה פטור.

מ"ח. מקום הסקילה- באו עדים בבית חמיה שזינתה בבית אביה, סוקלים אותה על פתח בית אביה, לומר ראו גידולים שגידלתם. ואם באו עדים בבית אביה שזינתה בבית אביה, סוקלים אותה על פתח שער העיר.

נערה המאורסה שזינתה ואין לה פתח בית האב, סוקלים אותה על פתח שער העיר, ואם רובה עכו"ם סוקלים אותה על פתח בי"ד, וכן הדין בעובד עבודת כוכבים, הגמ' מבארת הילפותא לדינים אלו. (מ"ח:).

זינתה ולבסוף בגרה דינה בסקילה, ולא אמרינן דכיון דאשתני גופה אשתני קטלא, וכן אם הוציא עליה שם רע בבגרותה שזינתה בנערותה דינה בסקילה אע"ג דאשתני גופה, ואם נמצאו העדים זוממים דינם בסקילה, ומ"מ אינם לוקים ואינם משלמים מאה סלע,

הנישואין, לא זכה הבעל בדברים הללו, ולרבי נתן זכה, והנה נחלקו רבנן וראב"ע אם אלמנה או גרושה מן האירוסין גובה תוספת כתובה (מנה ומאתים גובה לכו"ע), ות"ק בהכרח סובר כראב"ע שלא כתב אלא ע"מ לכונסה, אבל ר"נ לא בהכרח סובר כרבנן, דאף לראב"ע האב לא כתב דווקא ע"מ לכונסה, אלא משום איחתוני.

מ"ז: הבעל אוכל פירות בחיי אשתו תחת פדיונה, ואין אומרים שישמרו את הפירות לפדיונה, דאולי לא יספיקו הפירות ויוסיף משלו.

ומעשי ידיה שלו וחייב במזונותיה תחתיהם. ותיקנו מצוי למצוי שאינו מצוי לשאינו מצוי. וי"א שמזונות דאורייתא ויליף מ"שארה" (כסותה כמשמעו, עונתה זה עונה האמורה בתורה, ולר"א שארה זה עונה, כסותה כמשמעו, עונתה אלו מזונות, ולראב"י יתן כסותה לפום שארה, ולפי עונתה יתן כסותה, ולרב יוסף שארה היינו קרוב בשר שלא ישמש בבגדים כמו הפרסיים, והעושה כך יוציא ויתן כתובה).

וחייב בקבורתה תחת כתובתה – הנדוניא שהכניסה.

מ"ח. לר"י לא יפחות בקבורתה משני חלילים ומקוננת, והיינו היכא שאורחיה הכי ואין אורחה הכי, דעולה עמו ואינה יורדת, ולת"ק לאחר מיתה לא אמרינן עולה עמו אינה יורדת, אבל אם אורחה בהכי מודה ת"ק, והלכה כר"י.

האומר שאם ימות לא יקברוהו מנכסיו אין שומעין לו, לא כל הימנו שיעשיר את בניו ויפיל עצמו על הציבור.

מי שנשתטה בי"ד יורדים לנכסיו, ומפרנסים את אשתו ובניו ובנותיו, ודבר אחר (י"א תכשיט, וי"א אף צדקה), ואם יצא למדה"י אין מפרנסים אלא אשתו, ולא בניו ובנותיו כיון שיצא מדעת שכיון שלא ציווה גילה דעתו שאינו רוצה לפרנסם, ולא דבר אחר.

ואקרב אליה בדברים, לא מצאתי לבתך בתולים- עדים שיכשירוה, ואלה בתולי ביתי- עדים, ופרשו השמלה- משל הדבר מחוורים הדברים כשמלה, ראב"י אומר לא נאמרו דברים הללו אלא כשבעל, ומפרש כל הפסוק כפשוטו.

מ"ו: אין מוציא שם רע חייב אא"כ בעל כדרכה, והוציא שם רע שנבעלה כדרכה.

זכויות האב בבתו

האב זכאי בבתו בקידושיה בכסף שטר וביאה כסף דכתיב "ויצאה חינם אין כסף" אין כסף לאדון אבל יש כסף לאב כשיוצאה ממנו, ומסתבר דממעט יציאה דכוותה שהכסף לאדון שיוצאה ממנו, ואף שאינה יוצאת מרשות אב עד החופה, בהפרת נדרים יוצאת מרשותו, שאינו יכול להפר בלא הבעל, ושטר וביאה ילפינן מכסף, דאמר קרא "והיתה" הוקשו הוויות להדדי. ואין ללמוד שהכסף שלו ממה שמיפר נדרה דממונא מאיסורא לא ילפינן, ומקנס ליכא למילף דממונא מקנסא לא ילפינן, ומבושת ופגם ליכא למילף כיון שאף האב שייך בהם שבידו למוסרה למנוול ומוכה שחין ולביישה.

מ"ז. זכאי במציאתה משום איבה.

וזכאי במעשי ידיה, קטנה לא איצטריך קרא, דאם יכול למכורה כ"ש שמעשי ידיה שלו, ונערה ילפינן מ"וכי ימכור איש את בתו לאמה" שמעשי ידיה שלו כמו שמעשי ידי אמה של האדון.

ומיפר נדריה דכתיב בנעוריה בית אביה.

ומקבל את גיטה דכתיב "ויצאה והיתה" איתקוש יציאה להויה.

אב אינו אוכל פירות בחיי בתו, דלא תיקנו פירות אלא לבעל כדי שיפדה אותה, אבל לאב לא, ולרבי יוסי בר"י האב אוכל פירות דאב נמי מימנע ולא פריק.

זכות הבעל באשתו

אב שכתב לבתו פירות כסות וכלים שיבואו עמה מבית אביה לבית בעלה, ומתה קודם

האב אמיד כופים אותו לזונם, כמו שכופין על הצדקה.

מתקנות אושא

לריש לקיש באושא התקינו שהכותב כל נכסיו לבניו, הוא ואשתו נזונים מהם, וריו"ח סובר שאינו חייב מדינא, אולם מעשה היה וכפה הבנים לפני משורת הדין.

מת והניח אלמנה ובת, ובתו נישאת, מ"מ אלמנתו נזונת מנכסים שירשה הבת, ואפי' מתה הבת.

ג. באושא התקינו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש שמא יצטרך לבריות, ומאי קרא "עשר אעשרנו לך" וכתב קרא אעשרנו לומר שמעשר בתרא כמו מעשר קמא.

באושא התקינו שהיא אדם מתגלגל עם בנו עד י"ב שנה, מכאן ואילך יורד עמו לחייו, והא דאמר רב אמר לא לקבל ללמוד קודם גיל שש, ומגיל שש ספי ליה כתורא, אין הכונה שירד עמו לחייו, או שהכונה למקרא אבל לא למשנה. המכניס בנו פחות מבן שש רץ אחריו להחיותו ואינו מגיעו, וחבריו רצים אחריו בתורה ואינם מגיעים אותו, ואב"א הא דכחיש הא דבריא.

אמר אביי אמרה לי אם

בן שש למקרא, בן י' למשנה, בן י"ג לתענית מעת לעת, ובתינוקת מגיל י"ב לתענית.

מי שנשכו עקרב ביום שהשלים שנתו השישית לא יחיה, ורפואתו לערב מרה של זיה לבנה בשכר ולמושחו ולהשקותו.

מי שנשכתו צרעה ביום שהשלים שנעשה בן שנה לא יחיה, ורפואתו סיב דקל השרוי במים, ולמושחו ולהשקותו.

באושא התקינו האשה שמכרה נכסי מילוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות.

אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת- הזן בניו ובנותיו הקטנים, וי"א המגדל יתום ויתומה בביתו ומשיאם.

הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד- הלומד תורה ומלמדה, וי"א הוכתב ספרי תנ"ך ומשאלם.

עד מתי הבת ברשות אביה

מ"ח: לעולם הבת ברשות אביה עד כניסתה לרשות הבעל לנישואין בחופה.

מסר האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל הרי היא ברשות הבעל, אבל אם הלך האב או שלוחיו עם שלוחי הבעל, הרי היא ברשות האב.

לתנא דמתני' אף שהגיע זמן הנישואין הרי היא ברשות האב, אבל למשנה ראשונה כשהגיע הזמן אף שלא נישאו אוכלות משל בעל ואוכלות תרומה.

דיני מסר האב לשלוחי הבעל- לרב מסירתה לכל לירשה וליטמא לה ולמעשי ידיה ולכל דבר חוץ מתרומה, ולרב אסי ריו"ח ורבי חנינא אף לתרומה, לשמואל הרי היא ברשות הבעל לירושתה ולא לשאר דברים, לריש לקיש כתובתה מאחר מנה. הגמ' מביאה ראייה מברייתא דנכנסה עמו ללין כשמואל.

היתה לה חצר בדרך ונכנסה עמו ללין בסתמא, אין כניסתה כנישואין, ואם נכנסה לחצירו סתמא כנישואין.

מסר האב לשלוחי הבעל וזינתה הרי זו בחנק.

מ"ט: מסר האב לשלוחי הבעל ונתארמלה או נתגרשה, אינה חוזרת לרשות אב.

הבא על נערה המאורסה אינו חייב עד שתהא נערה בתולה מאורסה, והיא בבית אביה.

חיוב האב במזונות בתו

לר"מ מצוה על האב לזון את הבנות, וק"ו בנים שעוסקים בתורה, לר"י מצוה לזון את הבנים, וק"ו בנות משום זילותא, לריו"ח בן ברוקה בחיי האב רק לאחר מיתת האב חובה לזון את הבנות, אבל בחייו בנים ובנות אינם נזונים, לתנא דמתני' האב אינו חייב במזונות בתו בחייו, ואינם נזונות אלא לאחר מיתה, הגמ' מבארת דיש לפרש תנא דמתני' לכל השיטות הנ"ל.

מ"ט: י"א דבאושא התקינו שיהא אדם זן בניו ובנותיו כשהם קטנים, ולהלכה אינו חייב, ואם

והנה נחלקו ר"מ ור"י אם אחריות טעות סופר או לאו טעות סופר, ונ"מ במצא שטרי חוב שאם יש בהם אחריות לא יחזיר, ולר"י לא יחזיר כל שטר דאחריות טעות סופר, ומחלוקתם היא בין בשטרות ובין בכתובה, וכן פירות ושבח פירות והמקבל עליו לזון בן אשתו ובת אשתו, אי מתני' כר"י וכנ"ל ניחא, ואי מתני' כר"מ כוונת המשנה שחייב לה מבני חורין.

אם לא כתב בכתובה שאם ישבוה יפדה אותה ויחזירה להיות אשתו ואם הוא כהן יחזירה לאביה, חייב מפני שהוא תנאי ב"ד.

אם נשבתה אין הבעל יכול לומר הרי גיטה וכתובה ותפדה את עצמה, אבל אם חלתה יכול לומר הרי גיטה וכתובה ותרפא את עצמה.

מתי אנוסה נחשבת מפותה ואסורה

נ"א: לאבוה דשמואל אשת ישראל שנאנסה אסורה לבעלה, דחיישינן שמא היה תחילתה באונס וסופה ברצון, ואינה מותרת אלא בצווחה מתחילה ועד סוף, והא דתנן במתני' דשבויה מותרת לבעלה בשבויה הקילו.

לרבא כל בעילה שתחילתה באונס אע"פ שסופה ברצון ואומרת שיניחו לו והיתה שוכרת לבעילה זו, מותרת לבעלה, דיצר אלבשה, ותניא כוותיה דרבא.

אשת כהן שנאנסה אסורה לבעלה.

הני נשי דגנבי אע"פ שמביאים להם נהמא ומשלחן להו גירי מותרות לבעליהם, שאינם עושות כך מרצונם אלא מיראה, אבל אם הגנבים עזבום ובאו אליהם מרצונם אסורות.

שבויה מלכות במלכות אחשורוש שהוא מלך גדול ויודעת שלא ישאנה מותרת לבעלה, ובמלכות בן נצר אסורה לבעלה.

שבויה ליסטים בבן נצר אסורה, ובלסטים דעלמא מותרת.

מי שקידושיה קידושי טעות, אפי' בנה מורכב על כתפה ממאנת והולכת לה.

וראה בנים לבנין שלום על ישראל- שע"י הבני בנים לא יבוא לידי חליצה ויבום, וי"א שעל ידיהם יהיה שלום על דיני ישראל.

מזונות הבנות

נ: לרב המנונא כשם שאין הבנים יורשים בכתובת בנין דיכרין אלא מן הקרקע, כך אין הבנות מזונות אלא מן הקרקע. וכן סובר רב נחמן, וריו"ח ור"ל לא עבדו ביה עובדא.

רב הורה לזונם מחיטי דעליה, וילה"ס אם הכונה לפרנסה נדוניה מעלווי דאב כשמואל, או מזונות ממש, וכמו שנאמר בעליה שבנות מזונות אף ממטלטלין.

בנהרדעא ובפומבדיתא גבו לבנות ממטלטלין. רב יוסף אמר לתת ליתומה מתמרי דעל בודיא, והיינו מתמרים הצריכים לדקל, דאלו אינם צריכים או שנשרו אף בע"ח אינו גובה.

נ"א. רבא אמר להעלות ליתום בשביל אחותו היתומה, ואף דלרבא אין גובים ליתומה ממטלטלים, הוי כמו שפחה לשמשו.

לרבי גובים ממטלטלין למזון האשה והבנות, ולרשב"ג קרקעות מוציאים לבנות מן הבנים או מן הבנות הגדולות, ולבנים הקטנים מן הבנים, ולבנים מן הבנות בנכסים מרובים, אבל לא לבנים מן הבנות בנכסים מועטים, אבל מטלטלין מוציאים לבנים מן הבנים ולבנות מן הבנות, ולבנים מן הבנות אבל לא לבנות מן הבנים. והלכה כרשב"ג כדאמר רבא הלכתא ממקרקעי ולא ממטלטלי בין לכתובה בין למזונות בין לפרנסה.

חיובי הכתובה בלא כתובה

אם לא כתב כתובה כלל בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה, מפני שהוא תנאי ב"ד.

כתב לה כתובה והיא כתבה לו התקבלתי מחצה לר"מ הרי זו בעילת זנות ולר"י יכולה לכתוב התקבלתי, הגמ' אומרת שאפשר להעמיד מתני' כר"י ולומר שלא התיר ר"י אלא בהתקבלתי, או דווקא כר"מ.

וכן אם לא שעבד כל נכסיו לכתובתה אלא רק שדה ששוה מנה חייב מפני שהוא תנאי ב"ד,

דיני כתובת בנין דיכרין

תקנת חז"ל שיכתוב הבעל בכתובת אשתו, בנין דיכרין דיהוו ליכי מינאי, אינון ירתון כסף כתובתך, יתר על חולקהון דעם אחיהון.

דין זה קיים גם כאשר לא כתב כך בכתובה.

טעם התקנה הוא כדי שהאב יכתוב לבתו כבנו, כדי לקיים "ואת בנותיכם תנו לאנשים", שע"ז יקפצו עליה לנישואין, שיעור מה שצריך האב לתת לבתו הוא עד עשירית מנכסיו.

ויורשים הבנים גם את כתובת אמם דאל"כ מימנע האב ולא כתב, ואף אם לא נתן לה אביה דלא פלוג רבנן.

בת בין הבנים מאשה אחרת אינה יורשת דכנחלה שוויה רבנן, ואף בת בין הבנות לא דלא פלוג רבנן.

אינה גובה ממטלטלי דככתובה היא, ואינה גובה ממשועבדים דכירושה כתיב בה.

היכא דליכא מותר דינר לירושה ליכא כתובת בנין דיכרין דלא תיקנו רבנן לעקור ירושה דאורייתא.

נ"ג. אין כופים על האב לתת לבתו נדוניא, יהודה בר מרימור לא רצה להיות בכתבת כתובה כדי שלא יכתוב הרבה בגללו, וכיון שהפציר בו רב פפא נכנס ושתק, ומחמת כן לבסוף כתב אותו אדם לבתו כל נכסיו, ואמר לו שהיה עדיף שיתן לבתו פחות ממה שכתב בתחילה, ומ"מ אמר לו שלא יחזור בו.

אין לאדם להיות בהעברת נחלה, אף מבן רע לטוב, וכ"ש מבן לבת.

המוכרת כתובתה לבעלה או לאחרים יש לה כתובת בנין דיכרין דזוזי אנסוה, (ובנישאת ע"פ עד אחד אין לה כתובת בנין דיכרין, ולא אמרינן יצר אנסוה, דקנסוה רבנן), המוחלת כתובתה לבעלה אין לה כתובת בנין דיכרין כיון דמחלה, (ורב יימר סבא הסתפק במוכרת או מוחלת לבעלה).

המוחלת כתובתה לבעלה אין לה מזונות.

חיוב הבעל לפדות אשתו האסורה עליו

נ"ב. כה"ג שנשא אלמנה ונשבת - לאביי חייב לפדותה, שהרי כתוב בכתובה ובכהנת אהדרין למדינתך, ולרבא אינו חייב לפדותה, כיון שהיתה אסורה עליו אף בלא שנשבת.

ממזרת ונתנה לישראל אינו חייב לפדותה.

המדיר את אשתו ונשבת לר"א צריך לפדותה ולתת לה כתובה, ולרבי יהושע נותן לה כתובה אבל אינו חייב לפדותה, ואם נשבת ואח"כ הדירה חייב לפדותה אף לרבי יהושע, לאביי נחלקו באשת ישראל אם אזלינן בתנאי הכתובה לפי זמן כתיבתו או לפי זמן קיומו, ולרבא פליגי אף באשת כהן וכנ"ל, (להו"א נחלקו היכא דנדרה האשה וקיים הבעל, אם הוא גרם לגירושין בקיומו, או היא גרמה בנדרה).

בברייתא איתא שאם נשבת בחיי בעלה ואח"כ מת בעלה אם הכיר בשבייתה חייבים היורשים לפדותה, ואם לא הכיר אין חייבים לפדותה, ולהלכה אף בהכיר אין חייבים כיון שלא שייך בה "ואותבינך לאינתו".

נ"ב: נשבת והיו מבקשים עד עשרה בדמיה פעם ראשונה חייב לפדותה, מכאן ואילך רצה פודיה רצה אינו פודיה, וכן אם היו מבקשים עד עשרה בכתובתה, ורשב"ג חולק בשני המקרים וסובר שאין פודים את השבויים יותר מכדי דמיהם, ואין הבעל חייב לפדות יותר מדמי כתובתה.

רפואת אלמנה - לת"ק חייבים היורשים ברפואתה כמו במזונותיה, ולרשב"ג ביש לה קצבה נתרפאית מכתובתה, ובשאיין לה קצבה כמזונות, והקזת דם בא"י כמזונות.

ריו"ח יעץ לקרוביו שיקבעו סכום לרפואת אמם האלמנה ויפטרו מלשלמם, ועשה כך משום "ומבשרך לא תתעלם" ולבסוף סבר דאדם חשוב שאני.

אם ביתו קטן אינה יושבת בביתו, מזונות לרב יוסף יש לה, וכן הלכה, ולמר בר רב אשי אין לה.

תבעה לינשא ונתפייסה אין לה מזונות, ואם לא נתפייסה אם עשתה כך מחמת כבוד בעלה יש לה מזונות, ואם מחמת שאינם מהוגנים אין לה מזונות.

לרב חסדא **זינתה** אין לה מזונות, וכ"ש **כיחלה** ו**פירכסה**, ולרב יוסף כיחלה ופירכסה אין לה מזונות, אבל זינתה יש לה דיצרה אנסה.

ולית הלכתא כהנ"ל, ומפסידה מזונותיה רק כאשר תבעה כתובתה בבי"ד, או שמכרה או משכנה כתובתה או שעשתה אותה אפותיקי אף שלא בבי"ד.

אנשי יהודה היו מוסיפים שמזונות האלמנה הם "עד שירצו היורשים ליתן לך כתובתך", ולהלכה נחלקו רב ושמואל, ותלוי במנהג המקום של הבעל.

לרב שמין את **הבגדים שעליה** בכתובתה, ולשמואל אין שמין אותם בכתובתה, (וכן נחלקו בשכיר, וי"א שבשכיר לרב אין שמין ולשמואל שמין), והלכתא כוותיה דרב מפני שלא נתנם לה אלא כדי שתעמוד בהם לפניו, ועל כן במקדיש ומעריך אין ממשכנים בגדים אלו בחייו.

הקוצב נדוניא לבנותיו כך וכך ולבושים והוזלה הנדוניא הרווח ליתומים, וכן אם קצב ד' מאות זוז מהיין והוקר היין הרווח ליתומים.

נ"ד: ייחד קרקע למזונות האלמנה - לר"ל יכולה לאכול גם משאר הנכסים, ולריו"ח הני מילי באמר קרקע זו למזונות, אבל אם אמר קרקע זו במזונות אינה אוכלת אלא מקרקע זו.

ארוסה שמתה אין לה כתובה, דלא קרינן בה לכשתנשאי לאחר תיטלי וכו', וי"א שצריך או לקוברת או לתת לה מזונות. (ואינם אוננים ואין נטמאים זה לזה, ואינו יורשה, ואם מת הבעל יש לה כתובה).

מזונות הבנות

נ"ג: עוד כתוב בכתובה, **בנן נוקבן דיהוין ליכי מינאי, יהוין יתבן בביתי ומיתזנן מנכסי עד דתלקחון לגוברין**.

חייב זה הוא אף כשלא כתב זאת בכתובה.

בגרה או שנישאת אינו חייב לבת מזונות.

ארוסה שלא בגרה לרב אין לה מזונות וללוי יש לה מזונות, ואם הגיע זמן הנישואין אין לה מזונות, (כתנאי).

ארוסה יתומה י"א שיש לה מזונות מהאחים כיון שהארוס לא נותן לה שמה ימצא בה מום, וי"א שאין לה מהאחים מפני שהארוס נותן לה כדי שלא תיתזיל.

אלמנה גרושה ושומרת יבם שהם בבית אביהם יש להם מזונות מנכסי האב.

ממאנת לת"ק יש לה ולר"י אין לה.

ר"ל מסתפק **בבת יבמה** דכתובתה על נכסי בעלה הראשון אם יש לה מזונות משני, תיקו.

נ"ד: רב אלעזר מסתפק **בבת של שניה** אם אין לה מזונות שהרי אין לשניה כתובה, או שלא קנסו אלא את האם, תיקו.

רבא מסתפק אם **לבת ארוסה** יש מזונות, תיקו.

רב פפא מסתפק אם **לבת אנוסה** יש מזונות, לרבנן שאין לה כתובה, תיקו.

מזונות ודיור האלמנה

עוד כתוב בכתובה, **את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגר אלמנותך בביתי**.

אף אם לא כתב כך חייב.

אף על פי:

לכונסה, ואף לרבנן אזלינן בתר אומדנא, וסברי דהאומדנא היא שנתן לה מן האירוסין מחמת קירוב הדעת, ולענין הלכה נחלקו, והלכה כראב"ע.

נ"ה: אזלינן בתר אומדנא – לרבי נתן הלכה כר"ש שזורי במסוכן שאם אמר כתבו גט לאשתי נותנים אע"פ שלא אמר תנו, (וכן בתרומת מעשר של דמאי הלכה כרש"ש שבנתעברה תרומת מעשר של דמאי בחולין אם אמר העם הארץ שהפריש מעשר נאמן, מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין לרב אזלינן בתר אומדנא שנתכוון לשניהם ודינה כמתנת בריא שאם עמד אינו חוזר, וכמתנת שכיב מרע שיכול לומר הלוואתי לפלוני, ולשמואל יש כאן ספק דשמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה.

נ"ו. נכנסה לחופה ולא נבעלה – רבין מסתפק לראב"ע בנכנסה לחופה ולא נבעלה, אם כוונתו לתת תוספת כתובה משום חיבת חופה או דווקא חיבת ביאה, ורב אשי מסתפק את"ל חיבת חופה קונה מה הדין בנכנסה לחופה ופירסה נדה, תיקו.

אם מותר לפחות מסכום הכתובה

שיטת ר"י שיכול לכתוב בכתובה מאתים והיא תכתוב לו התקבלתי מנה, וכן באלמנה לכתוב מנה והיא תכתוב לו התקבלתי חמישים.

ואף דסבר ר"י בלווה הפורע מקצת חובו שאין כותבין שובר, (ולרבי יוסי יכתוב שובר) לרבי ירמיה איירי הכא שכותב את השובר בכתובה עצמה, ולאביי שאני הכא שלא פרע לה אלא מחלה לו, ואם יאבד שוברו איהו דאפסיד אנפשיה.

ואף דסבר ר"י שיכול אדם להתנות בעל פה על מה שכתוב בתורה בדבר שבממון, מ"מ הכא צריכה לכתוב דקסבר כתובה דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה. ומה שיכול לומר לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ופירי פירותיהן עד עולם וא"צ כתיבה, לא עשו רבנן חיזוק דלא לכל יש פירי פירות. וכן בחמורים נאמנים לומר זה על זה שהתבואה ישנה או מתוקנת, לאביי בספק דבריהם לא עשו חיזוק, ולרבא בדמאי הקלו.

דיני כתובה ותוספת כתובה

אע"פ שאמרו שכתובת בתולה מאתים ואלמנה מנה, יכול להוסיף אפי' מאה מנה.

תנאי כתובה תוספת, וכל הנך דפירקין דלעיל **ככתובה דמי**, ונ"מ שאם מכרה או מחלה כתובתה הכל מכור, ומורדת פוחתין לה אף מהתוספת, והפוגמת שמודה שנתקבלה חלק מהכתובה או התוספת חייבת שבועה, והתובעת כתובה או תוספת מפסידה מזונות, ועוברת על דת מפסידה אף התוספת, ואינה גובה כתובה ותוספת משבח שהשביחו לאחר מיתה, וכשהצריכה שבועה נשבעת אף על התוספת, ואין שביעית משמטת לא כתובה ולא תוספת אא"כ פגמה וזקפה, והכותב כל נכסיו לבניו וכתב לה קרקע כל שהוא איבדה כתובה ותוספת, ואין האשה גובה כתובה ותוספת אלא מקרקע זיבורית ולא ממטלטלין, ואם הלכה לבית אביה אינה גובה כתובה ותוספת אלא עד כ"ה שנים, וכתובת בנין דיכרין יורשים אף התוספת.

כמה מחלוקות בין פומבדיתא למתא מחסיא

נ"ה. גבית כתובת בנין דיכרין ממשעבדי – לפומבדיתא לא גובים וכן הלכה, ולבני מתא מחסיא גובים.

האשה גובה מטלטלי בלא שבועה, אולם אם ליתנהו בעינייהו לפומבדיתא גובה בלא שבועה וכן הלכה, ולבני מתא מחסיא צריכה שבועה.

יחד לה קרקע בד' מיצריה גובה בלא שבועה, ואם יחד מיצר אחד לפומבדיתא גובה בלא שבועה, וכן הלכה, ולבני מתא מחסיא צריכה שבועה.

אמר לעדים כתבו וחתמו ותנו וקנו מיניה א"צ להמלך בנותן, ואם לא קנו מיניה לפומבדיתא א"צ לאמלוכי ביה, ולבני מתא מחסיא צריך לאמלוכי ביה, וכן הלכה.

תוספת כתובה מן האירוסין – לרבנן גובה אף התוספת מן האירוסין, ולראב"ע אינה גובה אלא מן הנישואין, שלא כתב לה אלא ע"מ

טעם הדבר מפני שמן התורה אף ארוסה אוכלת בתרומה, והטעם שאמרו שאינה אוכלת שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותשקנו לאחיה ואחיותיה, וכאשר הגיע הזמן מייחד לה מקום ואין חשש זה, (לקיט כהן מותר לאכול ואין חוששים שיבואו לאכול משלו שהרי הוא אוכל משלהם), וי"א שהטעם שארוסה אינה אוכלת משום סימפון, וחשש זה אינו קיים בנכנסה לחופה ולא נבעלה, משום שבדקה קודם החופה, ונ"מ בין הטעמים בקיבל הבעל את המומין, או שמסר האב לשלוחי הבעל, או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל.

עבד כהן אוכל תרומה ולא חיישין לסימפון משום שמום גלוי רואהו, ומום שבסתר אינו מפריע למלאכה, ואם נמצא גנב או קוביוסטוס אין המקח מתבטל, ואין חוששים שהוא ליסטים מזוין או מוכתב למלכות דקלא אית ליה.

ג"ח: נישואי קטנה - קטנה יכולה להתעבב מלהנשא, ואף אביה יכול לעכב שמא תמרוד בבעלה ותחזור אליו. אין פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא קטנה, אבל פוסקים על הקטנה להשיאה כשהיא גדולה, ואין חוששים שתחלש מחמת פסיקה זו.

ג"ח: בי"ד של אחריהם אמרו אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה. למ"ד משום שמא ימזגו טעם משנה אחרונה משום סימפון, ולמ"ד משום סימפון טעם משנה אחרונה משום דבדיקה שאינה ע"י הבעל אינה בדיקה.

היבם אינו מאכיל בתרומה, אם לא עשתה י"ב חודש שלמים בפני הבעל.

ג"ח: אמר רב הונא אמר רב יכולה אשה לומר לבעלה איני נזונת ואיני עושה, דעיקר התקנה היא שהבעל חייב במזונותיה, ותחת מזונותיה תיקנו שמעשי ידיה שלו.

בעבד כנעני יש מחלוקת אם יכול האדון לומר לו עשה עימי ואיני זנך, ובעבד עברי לכו"ע אינו יכול לומר לו כך.

בעל המקדיש מעשי ידי אשתו

אין אדם יכול להקדיש מעשי ידי אשתו.

ג"ו: שיטת ר"מ שאם פחת ממאתים ומנה הרי זו בעילת זנות, ואפי' לא כתבה לו אלא התנה, שהדין הוא שתנאו בטל (דקסבר כתובה דאורייתא, והמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל אף בדבר שבמזון), מ"מ הוי בעילת זנות דלא סמכה דעתה.

שיטת רבי יוסי שיכול לפחות מכתובתה ואפי' בעל פה, ואף דסבר רבי יוסי שאין עושין כתובת אשה מטלטלין אף בקיבל עליו אחריות, כיון שאין שווים קצוב ודמיהם פוחתין (ולת"ק בקיבל אחריות עושין), מ"מ הכא כיון דודאי פוחת מכתובתה ידעה ומחלה משא"כ התם.

ג"ז: לחכמים יכול אדם להשהות את אשתו כמה שנים בלא כתובה, ומ"מ הלכה כר"מ בגזרותיו שאסור להשהות אפי' בפחת מדמי הכתובה.

הא שנחלקו לעיל ר"י ורבי יוסי בפוחת מכתובתה בתנאי על פה היינו בתחילת חופה או בסוף חופה שהיא תחילת ביאה, אבל בסוף ביאה לדברי הכל אינה מוחלת, וי"א שבתחילת ביאה לדברי הכל מוחלת, ונחלקו בסוף חופה ובתחילת וסוף ביאה.

במקום שנחלקו אמוראים בדברי אמוראים קודמים, עדיף לפרש שנחלקו בסברת עצמם, מאשר לפרש שנחלקו מה אמרו האמוראים הקודמים.

דין הגעת זמן בארוסה

ג"ז: נותנים לבתולה י"ב חודש להכין עצמה לנישואין ממתני שתבעה הבעל, (דכתיב "תשב הנערה אתנו ימים או עשור") וכן נותנים לאיש. לאלמנה נותנים ל' יום.

לרב הונא בוגרת נותנים לה ל' יום, והגמ' מוכיחה מברייתא שאף בוגרת נותנים לה י"ב חודש, אא"כ עברו עליה י"ב חודש בבגרותה ואח"כ נתקדשה שנותנים לה ל' יום.

למשנה ראשונה אחרי שעבר הזמן הנ"ל אף שלא נישאו, האשה אוכלת ממזונות בעלה, ואם הוא כהן היא יכולה לאכול תרומה.

נ"ט: דיני מלאכות שהאשה עושה לבעלה יובאו להלן ס"א.

דיני יניקת התינוק

אשה שנדרה שלא להניק את בנה לב"ש אסורה להניקו, ולב"ה כופה אותה להניק אא"כ נתגרשה, ואם התינוק מכיר את אמו אף לב"ש נותן שכרה ומניקתו, ומתני' כבית הלל. ושיעור זמן מכיר את אמו לשמואל ל' יום, ולריו"ח חמישים יום, ולרב ג' חודשים, וי"א שלשמואל אין בזה שיעור אלא בודקים ע"י שמושיבים את אמו בין הנשים לראות אם מביט בה, ואף סומא מכיר את אמו בריחא וטעמא.

ס. עד מתי תינוק יונק- לר"א עד כ"ד חודש מותר מכאן ואילך כיונק שקץ, ולרבי יהושע עד ד' וה' שנים, ואם פירש ג' ימים לאחר כ"ד חודש כיונק שקץ, וכן הלכה, ואף דדרשינן שחלב מהלכי שתיים טהור ואף מצות פרישה אין בו, היינו כשפרש הדם מגופה, (וכן מותר לאכול דם מהלכי שתיים שבין השיניים, אבל לא שע"ג ככר).

יניקה בשבת- מותר לגונח לינק חלב מהעז בשבת, דיונק הוא מפרק כלאחר יד, ובמקום צערא לא גזרו רבנן. וכן צינור שעלו בו קשקשין ממעכם בגרלו בצניעא בשבת, דמתקן כלאחר יד הוא, ובמקום פסידא לא גזרו רבנן.

ס: אירוסין ונישואין למינקת- מינקת שמת בעלה בתוך כ"ד חודש לר"מ וב"ש אסורה ליארס ולינשא עד כ"ד חודש, ולר"י ובית הלל עד י"ח חודש, ולרשב"ג מכריע שמותר ג' חודשים לפני הזמנים הללו, מפני שאין הדם נעכר עד ג' חודשים, לעולא הלכה כר"י, ולרבי חנינא כר"י אליבא דרשב"ג, ואביי התיר על סמך זה, ואמר לו רב יוסף שאליבא דרב ושמואל צריכה להמתין כ"ד חודש חוץ מיום שנולד בו ויום שנתארסה בו, (ואמר ע"ז אביי שמה שאין להורות במקום רבו אפ"י ביעתא בכותחא, זה משום שאין סייעתא דשמיא בהוראה).

ואם הקדיש את המותר לר"מ קדוש ולריו"ח הסנדלר חולין.

לרב הונא איירי בשאינה נזונת, ולר"ל טעמא דר"מ משום שכיון שיכול לכופה נעשה כאומר לה יקדשו ידיך לעושיהם, דסבר ר"מ אין אדם מוציא דבריו לבטלה, ועל כן אין מכאן ראייה שלר"מ אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם שהרי הידים איתנהו בעולם, ואמנם באמת שיטת ר"מ שאדם מקדיש דשלב"ע, כמו שלר"מ יכול לקדש אשה לאחר שיתגייר או היא תתגייר וכדו'.

נ"ט. אם הבעל מעלה לאשתו מזונות ומעה כסף לצרכיה המותר קדוש מחיים, ואם אינו מעלה לה כלל אינו קדוש, ואם מעלה לה מזונות ואינו מעלה לה מעה כסף, לרב ושמואל אינו קדוש אלא לאחר מיתה, ולרב אדא בר אהבה מחיים קדוש, ונחלקו אם תיקנו מזונות תחת מעשי ידיה, ומעה תחת מותר, או איפכא. **שיעור מעשי ידים והמותר-** האשה עושה לבעלה משקל חמש סלעים שתי ביהודה שהם עשר סלעים בגליל, ואם עושה יותר זהו מותר מעשי ידיה.

לשמואל הלכה כריו"ח הסנדלר שאין המותר קדוש, הגמ' שואלת על דברי שמואל ממה שפסק כריו"ח בן נורי באשה האומרת קונם שאני עושה לפיך שצריך להפר שמא יגרשנה ותהיה אסורה לחזור אליו, (ולר"ע יפר שמא תעדיף, ולת"ק א"צ להפר), ומבואר שאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, שאני קונמות דקדושת הגוף הם, כדמצינו שהקדש חמץ ושחרור מפקיעים מידי שעבוד, ומ"מ אינם קדושים מהשתא דטלמוה רבנן לשיעבודיה דבעל, (תירוצים שנדחו- הלכה כריו"ח בן נורי רק לענין העדפה. שאני קונמות שמתוך שאוסר פירות חבירו עליו יכול להקדיש דשלב"ל. באומרת יקדשו ידי לעושיהם לכשתתגרש, הגמ' דוחה שאין בידה לגרש את עצמה, אבל האומר שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תיקדש, או בממשכן שדה ומקדישה לכשיפדנה).

המלאכות דהשפחות מסייען אהדדי, ומ"מ מוזגת לו כוס ומצעת לו את המיטה ומרחצת לו פני ידיו ורגליו.

כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ ממזיגת הכוס א"כ שינתה מהאופן הרגיל, והצעת המיטה בפניו, והרחצת פניו ידיו ורגליו.

שמש המשמש בסעודה אין מעכבים אותו מלאכול בשר שמן כל השנה, או יין ישן בתקופת תמוז, אבל שאר מאכלים מעכבים אותו מלאכול עד שיקומו הקרואים. והגמ' מביאה עוד מאכלים שיש להם ריח וקיוהא והרואה אותם ונמנע מלאוכלם מסתכן, ומביאה מעלת המקדים לתת לשמש.

ס"א: אין הבעל כופה את אשתו לא לעמוד לפני אביו או בנו, ולא לתת תבן לפני בהמתו, אבל פני בקרו נותנת, ולר"י אף אינו כופה לעשות בכיתנא רומאה.

ר"א אומר אפי' הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות בצמור, שהבטלה מביאה לידי זימה, וכן הלכה, ולרשב"ג אף המדיר את אשתו מלעשות מלאכה יוציא ויתן כתובה, שהבטלה מביאה לידי שעמום, ונ"מ בין רשב"ג לר"א היכא שמשחקת.

הגמ' מביאה כמה דברים מרב מלכיו ורב מלכיא.

זמן ההמנעות המותרת מתשמיש

המדיר את אשתו מתשמיש המיטה - לב"ש תמתין ב' שבתות, דגמרי מיולדת נקבה, ולב"ה שבת אחת, דגמרי מנדה. ודין זה הוא בכל האנשים, ואף באלו שעונתם פחות מזה, דאינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו. לרב נחלקו במפרש לכמה זמן הנדר, אבל בסתם יוציא לאלתר ויתן כתובה, ולשמואל אפי' בסתם ימתין שמו ימצא פתח לנדרו. וכן נחלקו רב ושמואל במדיר את אשתו מלהנות ממנו שהדין הוא שעד ל' יום יעמיד פרנס, לרב איירי במפרש ולשמואל אפי' בסתם, וצריכא.

יציא לצורך לימוד תורה - מותר לתלמידים לצאת שלא ברשות נשותיהם ל' יום, וברשות

נתנה בנה למינקת או שגמלתו או שמת מותרת לינשא מיד, ורב נחמן אסר בנתנה למינקת שמוא תחזור בה המינקת, ולרב פפי אסור וכמו שמצינו שאסור לאשה להנשא ג' חודשים לאחר מיתת בעלה אף אם ודאי אינה מעוברת (דהלכה כר"מ בגזרותיו דלא כרבי יוסי), ולהלכה אם מת מותר ואם גמלתו אסור, וי"א שאסור אף במת.

דיני מינקת - נתנו לה בן להניק אסור לה להניק לא את בנה ולא בן חברתה, ואף שפסקו לה מעט צריכה לאכול הרבה משלה, ולא תאכל דברים הרעים לחלב, כגון כשות וחזיז ודגים קטנים ואדמה וקרא וחבושא וכופרא וכמכא והרסנא.

הגמ' מביאה כמה הנהגות המשפיעות על הבנים שיוולדו.

ס"א. אשה הרוצה להניק והבעל אינו רוצה שתניק שומעים לה משום הצער שלה. ואם הוא רוצה שתניק והיא אינה רוצה, אם כך הדרך שומעים לה, ואף אם דרכה להניק אם אין דרכו להניק אינה חייבת להניק, דעולה עמו ואינה יורדת.

אלו מלאכות האשה עושה לבעלה

האשה טוחנת (-מכינה צורכי טחינה, או ברחיים של יד) ואופה ומכבסת ומבשלת ומניקה את בנה ומצעת לו את המיטה ועושה בצמור.

לרבי חייא אין האשה עושה מלאכות אלו, דאין אשה אלא ליופי ולבנים, ולקנות לה תכשיטים.

הכניסה האשה שפחה אחת (וכן בראויה להכניס או שצמצמה משלה) אינה חייבת לטחון לאפות ולכבס, אבל שאר מלאכות עושה כי השפחה טורחת עבור עצמה ועבורו ולא עבורה, ואם הכניסה ב' שפחות אין מבשלת ואין מניקה, אבל שאר מלאכות עושה דמי יטרח עבור האורחי ופרחי, הכניסה ג' שפחות אין מצעת המיטה ואין עושה בצמור, אבל שאר דברים עושה, שכאשר הבית גדול יש יותר אורחי ופרחי, הכניסה לו ארבע שפחות יושבת בקתדרא ופטורה מכל

אביה מנכסיו, וכשחזר ר"ע אחר י"ב שנה עם י"ב אלף תלמידים, ושמע את אשתו אומרת שילמד עוד י"ב שנה ועשה כך, וחזר עם כ"ד אלף תלמידים, ואמר על אשתו שלי ושלכם שלה, והתיר לכלבא שבוע את נדרו, דלא נדר אדעתא דגברא רבה, ונתן לו חצי מממונו, ובת ר"ע נישאה לבן עזאי והלך ללמוד כ"ד שנים, ועל רב יוסף בריה דרבא (שהלך ללמוד ו' שנים וחזר אחרי ג' שנים ומחה בו אביו).

דיני מורדת ומורד

ס"ג אשה המורדת על בעלה מתשמיש פוחת לה מכתובתה ז' דינרים בכל שבוע, ולר"י ז' טרפעיין וטרפעיין היינו חצי זוז, עד כנגד כתובתה, ולרבי יוסי אף יותר מכך וגובה אם תפול לה ירושה ממקום אחר, ורבותינו נמנו וגמרו שמכרזים עליה ד' שבתות זו אחר זו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ושולחים לה בי"ד לפני ואחרי ההכרזה הוי יודעת שאפי' כתובתך מאה מנה הפסדת, י"א שלפי זה מפסידה כל כתובתה, וי"א שנמלכים בה ובתוך כך פוחתין מכתובתה.

אף בארוסה נדה חולה ושומרת יבם פוחתין.

אשה המורדת על בעלה ממלאכה לרב הונא אינה מורדת, ולרבי יוסי ברבי חנינא הויא מורדת.

מורדת היינו שאמרה בעינא ביה ומצערנא ליה, אבל אמרה מאיס עלי אין כופים אותה, וי"א שאף בזה כופים.

רבא מסתפק אם מפסידה בלאותיה, ועל כן אם תפסה לא מפקינן מינה, ואם לא תפסה אין נותנים לה.

ס"ד מורדת משהים אותה י"ב חודש עד נתינת הגט, ואין לה מזונות בחודשים אלו.

אגרת מרד - כותבין אגרת מרד על ארוסה, שומרת יבם בשם שמואל אמרו שאין כותבין, ובברייתא איתא שכותבין, הגמ' מבארת דהברייתא כמשנה ראשונה שמצות יבום קודמת למצות חליצה, ושמואל כמשנה אחרונה.

נשותיהם מותר כמה שרוצה, ואורחא דמילתא לרב חודש בבית המדרש וחודש בביתו, ולר"י חודש בבית המדרש ושניים בביתו, ומקורם מבנין ביהמ"ק, לחכמים מותר לצאת לצורך תלמוד תורה שלא ברשות אף שתיים ושלש שנים, וסמכו רבנן על זה, (רב רחומי היה רגיל להגיע בערב יו"כ ופעם אחת נמשך בלימודו ואיחר והצטערה אשתו, ומת רב רחומי).

ס"ב לרב אנחה שוברת חצי גופו של אדם, ולר"י ח"א אף כל גופו, ר"י ח"א יליף מחורבן ביהמ"ק דכתיב ביה ונמס כל לב וכו', ולרב שאני שמועה דביהמ"ק, ואף שמועה דביהמ"ק דווקא בתחילה, אבל אח"כ לא.

הפועלים מותר להם לצאת שבוע אחד.

עונה האמורה בתורה - הטיילים בכל יום, לרבא היינו בני פירקי, ולאביי בני פירקי נשותיהם מנדדות שינה מעיניהם בעוה"ז ובאות לחיי עוה"ב, וטיילים היינו כמו רב שמואל בר שילת וכו', ולרבינן היינו כגון מפנקי דמערבא.

הפועלים עונתם שתיים בשבת, ובעושים מלאכה בעיר אחרת אחד בשבת.

החמרים אחת בשבת.

הגמלים אחת לל' יום.

הספנים אחת ל' חודשים.

ת"ח מערב שבת לערב שבת.

ס"ב: חמר אינו יכול להעשות גמל, דרוצה אשה בקב ותפלות, מי קבין ופרישות.

הגמ' מביאה מעשים על רב יהודה (שמת) משום שגגה שיוצא מלפני השליט), ובת רב חייה (שמתה משום שלא היתה ראויה להנשא לצאצא של דוד), ועל בנו של רבי (שנישא וכנס אשתו והלך ללמוד י"ב שנה ונעשית עקרה והתפלל ונרפאה), ועל רבי חנינא בן חכינאי (שהלך ללמוד י"ב שנה, וכשחזר לא הכיר שבילי העיר, וכשראתה אותו אשתו מתה, והתפלל וחיתה), ורבי חמא בר ביסא (שהלך ללמוד י"ב שנה, וכשחזר שלח להודיע על בואו, וראה שבנו מחודד), ועל רבי עקיבא (שנישאה לו בתו של כלבא שבוע, והדירה

כוס יין יפה לאשה, ושתיים ניוול, ואם שתתה ג' תובעת בפה, וד' נזקקת אפי' לחמור, ואם בעלה עמה יכולה לשתות ד', א"כ הוא אכסנאי שאסור בתשמיש במיטה.

הגמ' מביאה המעשה באשת אביי, שבאה לפני בי"ד של רבא שיפסוק לה מזונות, ורצתה גם יין, וכשהראתה כמה יין היה שותה אביי התגלתה זרועה וכו'.

ואם דרכה בכר וכסת נותן לה, ואם דרכו בכך ואין דרכה בכך לת"ק אין נותן לה ולרבי נתן נותן לה.

ס"ה: מותר מזונות לבעל, ומותר בלאות שלה מפני שמתכסה בהם בימי נדתה שלא תתגנה על בעלה, ועל כן באלמנה המותר ליורשיה שאין בה חשש שתתגנה.

ואוכלת עמו מלילי שבת ללילי שבת (י"מ כפשוטו וי"מ תשמיש, ולרשב"ג אוכלת עמו בלילי שבת ושבת, ולמ"ד תשמיש היינו ברבא שבבית אפל מותר לשמש ביום.

האשה עושה לבעלה משקל חמש סלעים שתי ביהודה שהם עשר בגליל, או עשר סלעים ערב ביהודה שהם עשרים בגליל.

ואם היתה מניקה פוחתים ממעשי ידיה ומוסיפים על מזונותיה, י"מ דהיינו עד גיל שש שהבן אוכל עמה, דאע"פ שאין אדם חייב במזונות בניו ובנותיו כשהם קטנים, בקטני קטנים עד גיל שש חייב (ועד גיל זה יוצא בעירוב אמו), וי"מ דאיירי במניקה ממש, ומשום דסתם מניקות חולות, (ומוסיפים להם יין שהוא יפה לחלב).

מציאת האשה:

זכויות הבעל מאשתו

מציאתה - לתנא דמתני' של הבעל, ובברייתא תני דלעצמה, לר"ע מציאתה לעצמה שהרי

איש המורד באשתו מוסיפים לה ג' דינרים בשבוע, ולר"י ג' טרפעיקין. אשה המורדת פוחתין לה כנגד שבת אבל מהבעל אין מוסיפין כנגד שבת דמחזי כשכר שבת. והא דמורדת חמירא ממורד מפני שהאיש צערו מרובה, או מפני שיצרו מבחוחין.

חיובי הבעל לאשתו

ס"ד: המשרה את אשתו ע"י שליח לא יפחות לה מב' קבין חיטים או שעורים לשבוע, וא"צ לתת שעורים כפלים מחיטים אלא באדום שהשעורים רעות, ושיעור זה הוא או כריו"ח בן ברוקה הסובר ששיעור ב' סעודות בעירובי תחומין הוא חצי קב, ונמצא ד' סעודות לקב, ואיירי אחרי שהוציאו מחצה לחנוני וא"כ יש ח' סעודות לקב וט"ז לב' קבין, ובכל יום אדם אוכל ב' סעודות ובשבת ג', ועוד אחד לארחי ופרחי, או כר"ש ששיעור ב' סעודות הוא ב' שלישי קב, ומחצה לחנוני, נמצא בב' קבין מזון י"ח סעודות, וג' מהם לארחי ופרחי, ולרב חדקא (שצריך לאכול בשבת ד' סעודות) ב' לארחי ופרחי.

וחצי קב קיטנית, וחצי לוג שמן, וקב גרוגרות או מנה דבילה, ואם אין לו יתן פירות אחרים.

ותן לה מיטה ומפץ ומחצלת (נותן שניהם במקום שממלאים המיטה בחבלים) וצעירף וחגורה, ומנעלים בכל מועד (תנא במקום הרים קאי, ואגב אורחיה קמ"ל שיתנם במועד משום שמחה), ובגדים של נ' פשיטי בכל שנה, ונותנם חדשים בימות הגשמים.

ונותן לה מעה כסף לצורכה ואם אינו נותן מעשי ידיה שלה.

וכל זה לעני אבל למכובד הכל לפי כבודו.

ס"ה. נתינת יין - א"צ לתת לה יין, אא"כ היתה רגילה בו שאם היתה רגילה בב' כוסות בפני בעלה נותנים לה כוס אחת, ואם היתה רגילה לכוס אחד אין נותנים לה, ולאב"א ברגילה נותנים לה יין לציקי קדירה. רב נחמיה בריה דרב יוסף פסק יין במחוזא שהיו רגילים ביין.

החתן צריך לתת לקופה של בשמים (ודווקא בירושלים) עשירית ממה שמכניסה בנדוניא, ולרשב"ג הכל כמנהג המדינה, הגמ' מסתפקת אם יתן עשירית מהשומא או מהשווי האמיתי, ומתי נותן לה אם ביום הראשון הכל, או שנותן בכל יום עד השבוע השני שאז נותן כל מה שנשאר, או בכל שבוע עד החודש השני, או בכל חודש עד השנה השניה, תיקו.

הגמ' מביאה מה שאירע עם בתו של נקדימון בן גוריון, שהכניסה בכתובתה אלף אלפים דינרי זהב, וד' מאות זהובים לקופה של בשמים לכל יום, ולאחר זמן אבד כל הממון, משום שלא עשו בו צדקה וי"א שלא עשו בו חסד, שאף שלקחו העניים המצעות שהציעו תחתיו, לא עשה כן אלא לכבודו, וי"א שלא עשה כראוי לו, והיתה הבת מלקטת שעורים מבין גללי בהמתם של עניים, ובכה ריו"ח בן זכאי ואמר אשריכם ישראל שבזמן שאתם עושים רצונו של מקום וכו'.

ס"ז. הכניסה לו כלי זהב הבעל פוסק בכתובתה כשוויים, ובכלי כסף דפחתי פוחת חומש, דינרי זהב במקום שנהגו לפורטם מוסיף שלישי, (ולתירוץ קמא לרשב"ג אם דינרי זהב יוצאים ע"י הדחק אינו מוסיף עליהם, ולת"ק מוסיף), חתיכות זהב י"א שפוסק כשוויו, וי"א בדהבא פריכא או בממלא דק דק פוחת חומש.

הכניסה בשמים של אנטיוכא, או גמלים של ערביא, או שמלות דבי מכסי, או שקי דדוריא, או חבלים דקמחוניא, הבעל מוסיף שלישי.

אין האשה גובה כתובתה מארנקי דמחוזא, דעיקר סמיכות דעת האשה היא על הקרקע.

האב צריך לתת לבתו לפחות חמישים זוז, וכן נותנים ליתומה מקופה של צדקה נ' פשיטי, ואם יש בארנקי של צדקה יותר נותנים לה כראוי לה לפי כבודה.

אם האב פסק להכניסה ערומה, צריך הבעל לכסותה כבר מבית אביה.

אפי' העדיפה במעשי ידיה ע"י הדחק הוי שלה, ומציאתה כהעדפה ע"י הדחק.

מעשי ידיה שלו, וכן סתם העדפה, והעדפה ע"י הדחק לר"ע שלה (ועל כן באמרה קונם שאני עושה לפיך צריך להפר), ולת"ק אף העדפה שע"י הדחק של הבעל (וא"צ להפר). הגמ' מסתפקת מה הדין בעשתה כמה מלאכות יחד אי חשיב העדפה ע"י הדחק, תיקו.

נפלה לה ירושה הבעל אוכל פירות בחייה.

ס"ו. בושת ופגם לת"ק שלה, ולריב"ב בזמן שבסתר לה ב' חלקים ולו חלק אחד, ובזמן שבגלוי לו ב' חלקים ולה אחד, והוא מקבל את חלקו מיד, ובחלקה יקח קרקע והוא אוכל פירות. הגמ' מבארת שהמבייש עני בן טובים א"צ לשלם בושת לבני משפחתו דאינם כגופו, אבל אשתו כגופו, ואם רקק ופגע הרוק בבגדו פטור מבושת כיון דאין לבגד זילותא, (ואם פגע בו, או שפרע ראש האשה, או הוריד טליתו, חייב ד' מאות זוז).

הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו, אין אחיו המייבם יכול לתבוע מעות אלו, אף אם המייבם ת"ח והמת ע"ה, דיכול לומר לאחיק הייתי רוצה ליתן ולך איני רוצה ליתן.

התחייבות הבעל בכתובה כנגד דברים שהאשה מכניסה

ס"ו: אשה שפסקה שתכניס ממון, הבעל צריך לפסוק כנגדם בכתובתה שלישי יותר ממה שהאשה פסקה לפי שמשכת בממון, בין בסכום קטן ובין בסכום גדול, וצריכא.

פסקה להכניס דברים שצריכים שומא, פוסק כנגדם פחות חומש, ואם פסקה והכניסה דברים ששומתם מנה אינה צריכה להוסיף, אבל אם התחייבה מנה צריכה להביא דברים ששומתם בבית חתנות שרגילים להוסיף חומש יותר, והחתן פוסק חומש פחות, בין בשומא רבא בין בשומא זוטא.

נדוניא ומזונות ליתומה מנכסי אביה

יתומה שבאה לינשא (ע"י אמה ואחיה) נותנים לה נדוניא (-פרנסה) מנכסי אביה.

שיעור הנדוניא - לר"י כמו שנתן אביה לבתו הקודמת, והיינו לפי רוחב דעתו והיכא דלא העני, ולחכמים נותנים לה כשיעור הרגיל לתת מי שיש לו נכסים כמו האב. והלכה כר"י. אם כתבו לה פחות מהשיעור הנ"ל יכולה משתגדיל להוציא מהם.

אמר שמואל "לפרנסה שמין באב" והיינו כר"י, ומוסיף בזה שמואל שאם היא בתו הראשונה שמין דעתו של האב כמה היה נותן, (וחכמים חולקים אף בבת שניה).

היכא דלא אמדו לאב נותנים לבת עישור נכסים, וכל בת נותנים לה עשירית ממה שנשאר, ואם באו כולם לינשא כאחת חולקות בשוה.

ס"ח: יתומה שבגרה או נישאת אינה נזונת מנכסי אביה, ולענין נדוניא לרבי יש לה ולרשב"ג אין לה, והלכתא כרבי. והא דמדויק ממתני' דגדולה אין לה נדוניא, היינו כשלא מחתה, אבל אם מחתה יש לה נדוניא אף בבוגרת, וא"צ למחות אלא כשנישאת ובגרה, אבל נישאת ולא בגרה ומיתזנא מינייהו או בגרה ולא נישאת א"צ למחות.

פרנסה אינה כתנאי כתובה - והיינו שאם אמר האב שלא יזונו בנותיו מנכסיו אין שומעין לו, אבל אם אמר שלא יתפרנסו שומעין לו.

לרבי גובים **ממשעבדי** לצורך נדוניא בין אם נמכרו הנכסים ובין אם נשתעבדו, אבל אין גובים ממשעבדי לצורך מזונות, ושניהם גובים ממטלטלי לרבי.

ס"ט: לריו"ח אין מוציאין ממשעבדי לא לפרנסה ולא למזונות, הגמ' מסתפקת אם בא לחלוק על רבי, או שלא ידע את דבריו ואם היה יודע היה חוזר בו.

מי שמת והניח שתי בנות וכן, ונישאת הבת ונטלה עישור נכסים, ואח"כ מת הבן, חולקות שתי הבנות בירושה ואין הבת השניה מקבלת עישור נכסים.

כמה דינים בצדקה

ס"ז: יתומה קודמת ליתום לצדקה שאין דרך האשה לחזר על הפתחים, וכן כשבאים לינשא מפני שבוששתה של אשה מרובה.

יתום שבא לינשא שוכרים לו בית וכו' ורק אח"כ משיאים לו אשה.

אין מצווים להעשיר עניים אלא לפרנסם. צריך לתת לעני די מחסור אשר יחסר לו - אפי' סוס לרכב עליו.

הגמ' מביאה מעשה באנשי גליל העליון שנתנו לעני ליטרא בשר בכל יום.

מעשה בעני שנתן לו נחמיה עדשים ומת מפני שהיה רגיל לפנק עצמו כולי האי. ומעשה בעני שביקש מרבא תרנגולת פטומה ויין ישן דכתיב עיני כל וכו', ובאה אחותו של רבא לבקרו והביאה לו דברים אלו.

מי שאין לו ואינו רוצה להתפרנס מצדקה, לר"מ נותנים לו הלואה חוזרים ונונים לו לשום צדקה, ולחכמים פתחים בצדקה ונותנים לו הלואה, ולר"ש אומרים לו הבא משכון וטול כדי שתזוח דעתו עליו.

מי שיש לו ואינו רוצה להתפרנס נותנים לו מתנה וחוזרים ונפרעים ממנו לאחר מיתה, ולר"ש ולחכמים אין נזקקים לו.

הגמ' מביאה מעשה במר עוקבא שהיה נותן לעני בסתר והתחבא העני לראותו וברחו הוא ואשתו לתנור דנוח לו לאדם שיפיל עצמו וכו' דילפינן מתמר, ונחרכו רגליו ולא רגליה בזכות שמביאה לעני אוכל שקרובה הנאתו. ועוד מעשה במר עוקבא שהכפיל הנתינה לעני כשראה שמזלפים בביתו יין. ובשעת מיתתו הוסיף לתת חצי ממונו, דלא אסרו לבזבז יותר מחומש בשעת מיתה.

רבי אבא היה נותן לעניים שיקחו הממון מאחוריו.

ס"ח: אמר רבי אלעזר שצריך להחזיק טובה לרמאים שאלמלא הם היינו חוטאים בכל יום.

כל המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד עכו"ם.

המראה עצמו עוור או חולה כדי שיתנו לו צדקה, או המקבל צדקה ואינו צריך, אינו נפטר מהעולם עד שבא לידי כך.

אין מחייבים עני למכור ביתו או כליו, אבל מחרישה מכסף ימכור, וי"מ הכונה שאם נטל שלא כדין גובים מכליו.

ולר"י בישראל חודש אחד (י"מ כת"ק וי"מ דנ"מ בחודש חסר) אבל בכהן ב' חודשים יקיים ג' חודשים יוציא ויתן כתובה.

ע: הגמ' מעמידה דברי מתני' באמר לה צאי מעשי ידיך במזונותיך, אבל בלאו הכי אין הנדר חל שהרי הוא משועבד לה, והא דתנן יעמיד פרנס היינו כשמעשי ידיה מספיקים לדברים גדולים ולא לדברים קטנים שהיתה רגילה בהם בבית אביה ועד עתה ויתרה לו עליהם וכעת תובעת אותם, (ובדלא ספקה לדברים גדולים, או לקטנים ורגילה בהם, לא חל הנדר דמשועבד לה).

ואב"א דאירי כשהדירה ועודה ארוסה, והגיע זמן ולא נישאו, ויותר מל' יום לא עביד שליח שליחותיה.

יעמיד פרנס- והיינו שיאמר "כל הזן אינו מפסיד", וכדמצינו שמותר לומר בדליקה בשבת כל המכבה אינו מפסיד (ודווקא בדליקה ולא בשאר איסורי שבת), וכן מותר לומר לחנוני שהיא מודרת הנאה ממנו ואינו יודע מה יעשה לה ואע"פ שרגיל אצלו, אבל באומר לפרנס לזון אסור, וכן באומר כל השומע קולו יתן הוי שלוחו כדמצינו דהוי שליחות לכתובת הגט (מי שהיה מושלך וכו').

המודר הנאה מחבירו והיו מהלכים בדרך ואין עמו מה יאכל נתן לאחר והמודר נוטל ממנו, ואם אין אחר מניח ע"ג הסלע ומפקיר והלה נוטל ואוכל, ורבי יוסי אוסר גזירה משום מעשה דבית חורון (שהקדישם ונתברר שלא חלה המתנה).

ע"א. אי איירי במפרש או בסתם- הזמנים הקצובים במתני' לרב היינו במפרש, אבל בסתמא יוציא לאלתר ויתן כתובה, ולשמואל אפי' בסתם לא יוציא שמא ימצא פתח לנדרו, וכן נחלקו רב ושמואל במחלוקת ב"ש וב"ה במדיר את אשתו מתשמיש המיטה (לב"ש ב' שבתות ולב"ה שבת אחת), וצריכא (אפשר בפרנס).

המדיר את אשתו שלא תטעום אחד מכל הפירות יוציא מיד ויתן כתובה, ולר"י בישראל יום אחד יקיים שניים יוציא ויתן כתובה, ובכהן שניים יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה.

בת אינה "יורשת" בעישור נכסים, אלא היא בעלת חוב ויכולים לסלקה בזוזי או בקרקע אחת, ונחשבת כבעלת חוב של האחים ולא של האב, ונ"מ שצריכים לתת לה בינונית שלא בשבועה, ולא זיבורית בשבועה.

אין גובה פרנסה או מזונות או כתובה אלא ממקרקעי ולא ממטלטלי, (ואיצטרבולא – מושב אמת הריחים, ושכירות בתים, כמקרקעי).

ס"ט: האבל יושב בראש.

המשליש מעות (אצל אחר או אצל חתנו) כדי לקנות קרקע עבור בתו והבת אומרת שיתנו המעות לבעלה והוא נאמן עליה שיקנה לה שדה כשתרצה, אם אמרה כך אחר הנישואין הרשות בידה, ואם אמרה כך בעודה קטנה אף בנישאת יקנה השליש קרקע, ואם היא גדולה ואמרה כך מן האירוסין לר"מ אין שומעין לה ולרבי יוסי שומעין לה. לשמואל הלכה כרבי יוסי, ולרב נחמן הלכה כר"מ.

אילפא תלה נפשיה באיסקריא דמכותא מפרש הספינה וכו'.

האומר תנו לבני שקל בשבוע ונתיקרו המזונות נותנים להם סלע, ואם אמר אל תתנו להם אלא שקל נותנים להם שקל, וכן אם אמר שאם ימותו ירשו אחרים תחתיהם נותנים להם שקל אף אם אמר תנו, וכו"מ דאמר מצוה לקיים דברי המת, אבל להלכה נותנים להם כל צרכם, דניחא ליה בהכי ולא אמר אל תתנו אלא לזרזם.

ע: הפעוטות מקחן מקח וממכרם מכר במטלטלים, ודווקא כשאין שם אפוטרופוס.

המדיר:

המדיר את אשתו

המדיר את אשתו מלהנות ממנו עד ל' יום יעמיד פרנס, ויותר מל' יום יוציא ויתן כתובה, דיותר מל' יום שמעי אינשי זילא ביה מילתא.

ע"ב. המדיר את אשתו שלא תילך לבית

האבל או לבית המשתה יוציא ויתן כתובה, מפני שנועל בפניה (בבית האבל נועל שלא יבואו לסופדה או לקבורה), ואם טוען שהדירה מפני שפרוצים מצויים שם והוחזקו שם פרוצים רשאי.

והחי יתן אל ליבו- בחייו שיספידוהו ויקברוהו ויבכו עליו וילוהו ע"י שיעשה כך לאחרים.

אם אמר לה ע"מ שתאמרי לפלוני דברים של קלון, או שתהא ממלאה ומערה לאשפה יוציא ויתן כתובה, י"מ שתערה אחרי תשמיש, וי"מ שתמלא י' כדי מים ותערה לאשפה ומפני שנראית כשוטה.

המדיר את אשתו שלא תשאל ושלא תשאל נפה וכברה וריחיים ותנור יוציא ויתן כתובה מפני שמשיאה שם רע בשכנותיה, ואם היא נדרה כך או שנדרה שלא תארוג בגדים נאים לבניו תצא שלא בכתובה, מפני שמשאיתו שם רע בשכיניו.

אלו יוצאות שלא בכתובה

העוברת על דת משה יוצאת שלא בכתובה- כגון שמאכילתו אוכל שאינו מעושר או שאינה מפרישה חלה- (שאמרה שהפרישה ע"י פלוני ונמצא שקר).

והמשמשותו נדה שאף האשה נאמנת על הספירה, איירי שאמרה שחכם פלוני טיחר ונמצא שקר או שהוחזקה נדה בשכנותיה. והנודרת ולא מקיימת, דבעוון נדרים בנים מתים.

היה ר"מ אומר כל היודע באשתו שנודרת ואינה מקיימת יקניטנה כדי שתדור בפניו ויפר לה, אמרו לו אין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת, ור"י היה אומר שהיודע שאשתו לא מפרישה חלה יחזור ויפריש אחריה, (ומודה ר"י לקמייתא, ור"מ פליג אר"י) אמרו לו וכו'.

ע"ב: העוברת על דת יהודית יוצאת שלא בכתובה-

כגון שיוצאה וראשה פרוע דכתיב "ופרע את ראש האשה" אזהרה לבנות ישראל שלא יצאו בפרוע ראש, (ואם יצאה בקלתה שפיר דמי

לרב איירי בסתם ולכן יוציא, ולשמואל איירי בנדרה היא וקיים לה איהו, וקסבר ר"מ הוא **נותן אצבע בין שיניה**, ולפי זה בנודרת להיות נזיר ולא היפר לה יוציא ויתן כתובה (וצריך להפוך השיטות בברייתא שם), או דנימא מתנ"י סתמא דלא כר"מ, ולר"א היא נתנה אצבע בין שיניה, ואם לא היפר תצא שלא בכתובה, ורבי יוסי (דאמר בעניות שלא נתן קצבה ובעשירות ל' יום) ס"ל היא נתנה אצבע בין שיניה, וכן ס"ל לר"י דאמר בישראל יום אחד וכו'.

המדיר את אשתו שלא תתקשט באחד מכל המינים יוציא ויתן כתובה, ולרבי יוסי בעניות שלא נתן קצבה (לשמואל י"ב חודש ורבב"ח י' שנים ולאבימי רגל אחד) ובעשירות ל' יום שכן אשה נהנית מריח קישוטיה ל' יום.

ע"א: הגמ' מעמידה לשיטת רבי יוסי דלהלן **נדרה מדברים שבינו לבניה**, ואם אין הבעל מיפר בהם איירי שאמרה יאסר תשמישי עליך אם אתקשט, ואינה יכולה שלא להתקשט מפני שיקראו לה מנוולת, ובזה מודים ב"ש וב"ה שיוציא מיד, שכיון שהיא נדרה והוא שתק סברה מדאישתיק מיסנא הוא דסני ל', אבל בנדר איהו סברה מירתח רתח.

הפרת נדרים ע"י הבעל- הבעל מיפר דברים שיש בהם עינוי נפש כגון רחיצה וקישוט, ולרבי יוסי אין אלו נחשבים עינוי נפש אחא אכילת בשר ושתיית יין ובגדי צבעונים.

דברים שבינו לבניה לרב הונא הבעל מיפר ולרב אדא בר אהבה אין הבעל מיפר.

המדיר את אשתו שלא תילך לבית אביה אם אביה באותה עיר חודש אחד יקיים שניים יוציא ויתן כתובה, ואם הוא בעיר אחרת רגל אחד יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה. י"מ דשלשה רגלים בכהנת ושנים בישראל, וי"מ שניים ברדופה וג' באינה רדופה.

אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום- ככלה שנמצאת שלימה בבית חמיה, ורדופה לומר שבחה בבית אביה.

והיה ביום ההוא וכו'- ככלה בבית חמיה ולא בבית אביה.

קידשה בפחות משו"פ או קטן שקידש, אע"פ ששלח אח"כ סבלונות אינה מקודשת שמחמת קידושין הראשונים שלא, ואם בעלו קנו, ולר"ש בן יהודה אף אם בעלו לא קנו, לאביי נחלקו אף בטעות נדרים (כנ"ל), ולרבה בטעות נדרים אם בעלו לא קנו לכו"ע, ונחלקו בפחות משו"פ אי אמרינן אדם יודע שאין קידושין תופסין בפחות משו"פ ובעל אדעתא דקידושין.

וכן קטנה שקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה (שאיין אביה יכול לקדשה והיא כיתומה בחיי האב), והחזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו ומת או חולצת או מתייבמת (וכן כשהחזירה כשהיא גדולה, אבל בהחזירה קטנה ומת חולצת ולא מתייבמת), ולר"א חולצת ולא מתייבמת. לאביי נחלקו אם בעל לשם קידושין או לא שהרי נחלקו אף בטעות אשה אחת, ולרבה נחלקו אם אמרינן אדם יודע שאין קידושי קטנה כלום וגמר ובעל לשם קידושין.

האומר לאשה הרני בועלך ע"מ שירצה אבא אע"פ שלא רצה האב מקודשת, ולר"ש אינה מקודשת, לאביי נחלקו אם בעל לשם קידושין, ולרבה נחלקו בשתק האב אם כוונתו ע"מ שישתוק או ע"מ שיאמר הן.

ע"ד. חליצה מוטעית - לר"ל היכא שהטעוהו ואמרו לו חלוץ לה ובכך אתה כונסה החליצה כשרה, ולריו"ח צריך ששניהם יתכוונו לחליצה המתרת לשוק ואין החליצה חליצה, אבל חלץ ע"מ שתתן לו מאתים זוז הוי חליצה, י"מ משום דאיירי שאמרו לו שאם יחלוץ תתן לו ולא התנה בשעת חליצה, וטעמא משום דכיון שחלץ בסתם אחולי אחליה לתנאיה, וי"מ הטעם משום דמילתא דליתא בשליחות ליתא בתנאי, (וקידושי ביאה אע"ג דליתא בשליחות איתא בתנאי דאיתקוש הוויות להדדי).

המקדש במלוה או על תנאי או בפחות משו"פ ובעל אותה אח"כ, לרבי אלעזר צריכה הימנו גט לכו"ע, ולרבי אמי דווקא בפחות משו"פ צריכה גט, אבל בתנאי ובמלוה א"צ גט, טעמה וחשב דהוה קידושין, לעולא במקדש על

אבל אינו דת יהודית, ובחצר מותר, וכן אם עוברת מחצר לחצר דרך מבוי).

וטווה בשוק, לשמואל מיירי במראה זרועותיה לבני אדם, ולאבימי מיירי בטווה ורד כנגד פניה.

ומדברת עם כל אדם והיינו שמשחקת עם בחורים.

ולאבא שאול אף המקללת יולדיו בפני בניו. ר"ט אומר אף הקולנית והיינו שכשמדברת בביתה על עסקי תשמיש שכניה שומעים קולה.

אשה שיש לה נדרים או מומין

המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים ונמצאו בה נדרים אינה מקודשת, ואם קדשה סתם ונמצאו בה נדרים תצא בלא כתובה. וכן במקדש ע"מ שאין בה מומין וכו'.

באלו נדרים אמרו בנדרים שיש בהם עינוי נפש, לרב פפא איירי בסתמא אבל במקדש ע"מ שאין בה נדרים איירי בכל נדר, ולרב אשי אף במקדש ע"מ לא הוי קפידא אלא בדבר שרגילים להקפיד.

ע"ג. הגמ' דנה בכמה אופנים שלא חלו הקידושין, ובעל אותה אח"כ, מתי תולים שבעל לשם קידושין-

קידשה על תנאי וכנסה סתם - לרב צריכה גט דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, ולשמואל א"צ גט, וכן נחלקו בקטנה שלא מיאנה ונישאת לאחר אם צריכה גט משני, וצריכא.

ע"ג: לשמואל הא דתנן במתני' תצא שלא בכתובה, ומשמע שצריכה גט, איירי בקידשה סתם וכנסה סתם.

והא דאין לה כתובה ומ"מ צריכה גט היינו מדרבנן, ולרבה משום דמספקא לתנא וספיקא לחומרא בתרווייהו.

טעות אשה אחת - לרבה לא נחלקו רב ושמואל אלא בטעות כעין ב' נשים שקידשה על תנאי שאין בה נדרים וגירשה מן האירוסין וחזר וקידשה סתם, אבל בטעות אשה אחת לכו"ע א"צ גט

קול עבה באשה הרי זה מום.

אם יש בין דדי האשה טפח הרי זה מום, וג' אצבעות נוי הוא לה, ואם דדיה גסים משל חברותיה טפח הוי מום.

חד מא"י עדיף כשניים מבני בבל, ואם עלה מבבל לא"י עדיף כשניים מא"י.

ע"ה: דינים התלוים מתי קרו המומין - אם נמצאו בה מומין בבית אביה, האב צריך להביא ראיה שהמומין קרו אחרי האירוסין, ונסתחפה שדהו.

ואם נמצאו המומין אחרי הנישואין הבעל צריך להביא ראיה שהיו המומין לפני האירוסין כדי לבטל הקידושין, ולחכמים דין זה הוא דווקא במומין שבסתר, אבל במומין שבגלוי או שיש מרחץ באותה העיר אינו יכול לטעון שהיו המומין לפני האירוסין.

נכפה - חולי נפילה כמומין שבסתר דמי, ואם אין לחולי זה זמן קבוע כמומין שבגלוי דמי. (ע"ז).

שיטת מתני' בחזקת הגוף מול חזקת ממון -

לרב אלעזר תנא דרישא סבר כרבי יהושע שאין האשה נאמנת לומר משארסתי נאנסתי דחזקת ממון עדיפא מחזקת הגוף, ותנא דסיפא סבר כר"ג דחזקת ממון עדיפא.

לרבא מודה רבי יהושע דאזלינן בתר חזקה דגופה אלא שחזקת ממון עדיפא, (ועל כן לרבי יהושע בספק אם שיער לבן קודם לבהרת טהור, ולת"ק טמא).

עוד מיישב רבא מתני כר"ג דחזקת הגוף עדיפא אלא דאמרינן כאן נמצאו כאן היו, ומ"מ היכא שנשאה אינו יכול להביא עדים שהיו ברשות האב ולומר כאן נמצאו כאן היו (אלא צריך להביא ראיה שהיו קודם אירוסין), דטענתו היא נגד ב' חזקות, חזקת הגוף, וחזקה אין אדם שותה בכוס א"כ בודקו ואין מתפייס במומין, משא"כ אם הביא ראיה שהיו קודם האירוסין שאין אלא חזקה אחת.

ע"ו: לרב אשי מתני כר"ג וברישא ליכא חזקת הגוף כיון שתובעת עבור אביה, ולפ"ז מה שאמר ר"מ שבמומין הראוים לבוא מבית

תנאי ובעל צריכה גט, ודלא כחכמים הסוברים דאפי' בנה מורכב על כתפה א"צ גט.

ע"ד: קידשה ע"מ שאין עליה נדרים או שקידשה ע"מ שאין לה מומין, אם הלכה אצל חכם והתיר לה הנדרים מקודשת, ואם הלכה אצל רופא וריפא מומיה אינה מקודשת, דחכם עוקר הנדר מעיקרו, ורופא מרפא מכאן ולהבא, והא דבהתיר לה חכם מקודשת היינו לר"מ דס"ל אדם רוצה שתתבזה אשתו בבי"ד, אבל לר"א דס"ל אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבי"ד אף בהתיר לה חכם אינה מקודשת. ולרבא הא דתנן דבהתרת חכם אינה מקודשת איירי באשה חשובה, דאמר לא ניחא לי ליאסר בקרובותיה, (ומ"מ אם הוא התיר נדרו אצל חכם או מומיו אצל רופא מקודשת אף באדם חשוב, דאשה ניחא לה בכל דהו).

ומחלוקת ר"מ ור"א היא באדם המוציא את אשתו משום נדר, דלת"ק לא יחזיר (כמו במוציא משום שם רע), ולר"י אם לא ידעו רבים (י"א ג' וי"א י') מהנדר יחזיר, דילפינן מהגבעונים, ולר"מ אם הנדר א"צ חקירת חכם יחזיר שיש לחוש שתלך לחכם ויתיר לה, ואדם רוצה שתתבזה אשתו בבי"ד, ולר"א בשניהם לא יחזיר.

ע"ה: טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו.

קידשה ונמצאו בה מומין, איזה מומין - כל המומין הפוסלים בכהנים פוסלים בנשים, והוסיפו עליהם זיעה ושומא וריח הפה, והא דתנן שהזקן והחולה והמזוהם בין קבועים בין עוברים פוסלים באדם, לרבי חנינא איירי שם בזיעה שאינה עוברת, ולרב אשי מזוהם א"א להעביר זוהמתו, אבל כהנים יכולים להעביר זיעה או ריח הפה, משא"כ אשה.

שומא שיש בה שיער פוסלת בכהנים, ואם אין בה שיער גדולה כאיסר האיטלקי הרי זה מום, קטנה אין זה מום, ואם השומא הקטנה היא על פדחתה אם ראה ונשאה אינה מום שהסכים לשאתה, ואם נראית לפעמים אינה מקודשת.

נשכה כלב ונעשה צלקת הרי זה מום.

בלא התנה עמה, אבל בהתנה עמה מקבלת על כרחה, ולר"מ אף בהתנה דסבורה היתה שיכולה לקבל ועכשיו אין יכולה לקבל, ומודים חכמים במוכה שחין מפני שהמחלה ממקתו.

מתי כופין את הבעל לגרש את אשתו האומר איני זן ואיני מפרנס לרב וריו"ח יוציא ויתן כתובה, ולשמואל כופין אותו לזון.

אין מעשין (כופין להוציא) אלא לפסולות, כגון אלמנה לכה"ג, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת ונתינה לישראל, בתישראל לנתין וממזר.

נשא אשה ושהה י' שנים ולא ילדה, לרב יהודה אמר שמואל אין כופין אותו להוציא, ולרב תחליפא בר אבימי אמר שמואל כופין אותו להוציא, הא דלא תנן במתני' משום דבמתני' אם רוצה להשאר עמו אין כופין אותו להוציא, ואפי' מוכה שחין אם אמרה שתגור עמו בעדים אין כופין אותו להוציא, אבל בשהה י' שנים ולא ילדה לעולם כופין אותו בשוטים להוציא.

ע"ז: הקיז דם ושימש הוויין לו בנים ויתיקין – חלשים, ואם שניהם הקיזו הוויין להם בנים בעלי ראתן, והנ"מ דלא טעים מידי.

הגמ' מבארת מהם סימני מחלת הראתן, ומהי רפואתה, והזהירות מהדבקות מהחולים בה, ומפני מה אין בעלי ראתן (ומצורעים) בבבל, ריב"ל לא היה נזהר מפני שהתורה מגינה.

הגמ' מספרת מה היה בשעת מותו של ריב"ל עם מלאך המות, ומקרה דומה שהיה עם רבי חנינא בר פפא, והעמודא דנורא שהיה אחר שנח נפשיה.

לא מפסיק עמודא דנורא אלא לחד בדרא או לתרי בדרא.

אביה על האב להביא ראיה, איירי באצבע יתירה, ועל האב להביא ראיה היינו ראיה שנתפייס הבעל.

ע"ז: המחליף פרה בחמור ומשך בעל החמור את הפרה, ולא הספיק בעל החמור למשוך את החמור עד שמת החמור, צריך בעל החמור להביא ראיה שהיה החמור קיים בשעת משיכת הפרה, דבחמורו נמצא הספק.

שמואל מביא סיוע ממתני' לדין זה, והיינו מנמצאו המזומין כשהיא בבית אביה, וממה שצריך האב להביא ראיה אף כדי להשאיר אצלו את מעות הקידושין, ואף למ"ד שמעות הקידושין נשארים ברשות האשה אף בלא נישאת, מ"מ בקידושי ספק המעות חוזרות לבעל, דבבתו נמצא הספק.

ולרמי בר יחזקאל אין הלכה כשמואל, אלא כל שנולד הספק ברשותו עליו הראיה.

והא דתנן בבהמה שיש ספק אם נטרפה קודם שחיטה דהמוציא מחבירו עליו הראיה, לשמואל איירי כשהלוקח לא שילם עבור הבהמה, אבל אם שילם מחזירים לו את המעות, כיון שהספק לא נולד בבהמתו. ולרמי בר יחזקאל איירי כששילם עבור הבהמה, אבל אם עדיין לא שילם יכול המוכר להוציא המעות ממנו כיון שהספק נולד ברשותו.

מוזמין באיש

ע"ז: איש שיש לו מוזמין לרבנן אין כופים אותו להוציא, ולרשב"ג במוזמין גדולים (נסמית עינו נקטעה ידו נשברה רגלו) כופין אותו להוציא.

לרב יהודה איירי בנולדו המוזמין לאחר בנישואין, וכ"ש אם היו מקודם דהא סברה וקיבלה (ולרשב"ג בגדולים כסבורה היא שיכולה לקבל, ועכשיו אין יכולה לקבל), ולחייא בר רב דזוקא כשהיו לפני הנישואין, אבל נולדו אחר הנישואין כופין אותו להוציא. ולענין הלכה לרב נחמן הלכה כחכמים, ובדברי ריו"ח יש מחלוקת.

ואלו שכופים אותו להוציא אף שהיו קודם הנישואין – בעל פוליפוס (י"א ריח הפה וי"א ריח החוטם), המקמץ (י"א בורסי קטן, וי"א האוסף צואת כלבים), המצרף נחושת (מחתך מעיקרו, י"א מרדד), והבורסי, לרבנן דווקא

האשה שנפלו:

(ולרשב"ג מפיסת את המקבל), והבעל אינו זוכה דהוי כנכסים שאינם ידועים לר"ש.

אשה שמכרה נכסי מילוג

איזה נכסי מילוג מוכרים ולוקחים קרקע

נפלו לאשה **כספים או פירות תלושים**, ימכרו ויקחו בדמיהם קרקע, והבעל אוכל פירות. **פירות המחוברים** לר"מ אומדים כמה מוסיפים הפירות על שווי הקרקע, ויקח בדמיהם קרקע והבעל אוכל פירות, ולחכמים פירות מחוברים של הבעל, פירות מחוברים בשעת יציאה – גירושין לת"ק הם של הבעל, ולר"ש של האשה, דמקום שיפה כוחו בכניסתה וכו'.

אם יש ויכוח ביניהם אם לקנות קרקע או בתים יקנו קרקע, בתים ודקלים יקנו בתים, דקלים ואילנות יקנו דקלים, אילנות וגפנים יקנו אילנות.

נפלו לאשה **אבא זרדא** – יער של עצי עוזרדין או **פירא דכוורי** – חפירה של דגים, ו"א שדינים כפירות, ו"א שדינים כקרן והכל ימכר מיד דכל שאין גזעו מחליף קרנא.

ע"ט: ולד מילוג – ולד שפחה לאשה וילקח בהם קרקע וכו' דחיישינן למיתה, אבל ולד בהמה לבעל דאיכא עורה, ולחנניה בן אחי יאשיה אף ולד שפחה לבעל, דלא חיישינן למיתה, והלכה כחנניה, ומודה חנניה שאם נתגרשה נותנת דמים ונוטלתם מפני שבח בית אביה. הגונב ולד בהמת מילוג משלם כפל לאשה, דפירא דפירא לא תקינו ליה רבנן.

לרב נחמן בהכניסה לו **עז לחלבה** וכהאי גוונא אוכל והולך עד שתכלה הקרן כיון שנשאר מהקרן העור וכדו', וכן גלימא, וכחכמים הסוברים שפיר של גפרית ומחפורת של צריף הוי פירא, (ולר"מ הוי קרנא). מלח וחול הוי קרנא.

עבדים ושפחות זקנים, או זיתים וגפנים זקנים הגדלים בשדה שאינה שלה, ימכרו, ו"א שלא ימכרו מפני שהם שבח בית אביה, וזיתים וגפנים זקנים הגדלים בשדה שלה לכו"ע לא ימכרו.

ע"ח: נכסים שנפלו לאשה קודם האירוסין יכולה למכרם והמכר קיים, דבזכותה נפלו הנכסים, אבל נכסים שנפלו לאשה לאחר האירוסין, לב"ש יכולה למכרם, ולב"ה לא תמכור ואם מכרה המכר קיים, די שספק אם נפלו בזכותה או בזכותו, ואיתא בברייתא שלחכמים מכרה בטל כמו נשואה, ואמר להם ר"ג שעל הישנים (נשואה) אנו בושים וכו'.

ע"ח: ולרבי חנינא בן עקביא אמר להם ר"ג שבנשואה בעלה זכאי במציאתה וכו' משא"כ ארוסה, ואמרו לו שזה שייך במכרה קודם הנישואין, אבל בנישואת ואח"כ מכרה הואיל זוכה באשה לא יזכה בנכסים, ואמר להם על החדשים וכו', ולדברי רחב"ע נשואה מוכרת ונותנת לכתחילה.

לרב ושמואל אם מכרה אחר הנישואין בין שנפלו לה קודם האירוסין ובין שנפלו לה לאחר האירוסין הבעל מוציא מיד הלקוחות, ודלא כר"י ודלא כרחב"ע אלא כדעת רבותינו.

נכסים שנפלו לאשה לאחר הנישואין, אם מכרה הבעל מוציא מיד הלקוחות, והיינו שבחיה מוציא ואוכל פירות, ובאושא התקינו שאף לאחר מיתתה מוציא.

לר"ש אם מכרה נכסים ידועים מכרה בטל, ואם מכרה נכסים שאינם ידועים (לריב"ח מטלטלין, ולריו"ח שיושבת כאן ונפלו לה במדה"י) המכר קיים.

ע"ט: הדרך שבה לא יזכה הבעל בנכסי אשתו – אם כתבה האשה לפני הנישואין שטר שנותנת כל נכסיה לאחר או אפי' לבתה (שטר מברחת), ונישאת ונתגרשה, חוזרת וזוכה בנכסים, דלא שביק איניש נפשיה ויהיב לאחרני, ואפי' לבתה, ודווקא בכתבה כל נכסיה, אבל אם שיירה לעצמה אינה חוזרת וזוכה אלא בכתבה מהיום ולכשארצה

מה מנכסי הבעל משתעבד לכתובתה וימכר והבעל אוכל פירות- מעות ילקח בהם קרקע, פירות מחוברים לר"מ שווים כמה הקרקע שוה יותר מחמתם וילקח בכסף זה קרקע, וכן פירות תלושים ימכרו, ולחכמים מחוברים שלה ותלושים אם קדם הוא זכה, ואם היא קדמה ימכרו.

פ"א. קבורת שומרת יבם- שומרת יבם שמתה יורשי האב שהם יורשים את כתובתה חייבים בקבורתה, רבא הקשה לאביי שאין האח יורש את האשה אלא את אחיו, והכתובה לא ניתנה ליגבות מחיים (-מדרש כתובה), ואמר לו אביי ד"מדרש כתובה" היא שיטת ב"ש, ולב"ש כל העומד ליגבות כגבוי, וכמבואר בדבריהם להלן, אבל לב"ה ניתנה ליגבות מחיים, ויבם חשיב אחר.

אשה שקינא לה בעלה ונסתרה ומת בעלה קודם ששתתה, לב"ש נוטלת כתובה ואינה שותה, דאע"פ שיש ספק אם זינתה, מ"מ מוציאה כתובה דשטר העומד ליגבות כגבוי, ולב"ה מתוך שלא שותה לא נוטלת כתובה.

כל נכסיו היבם אחראים לכתובתה, ועל כן הרוצה למכור בנכסי אחיו המת אם כהן הוא יפייס את אשתו ע"י סעודה, וישראל יגרש את אשתו ויחזירה, וכן בכל אדם כל נכסיו אחראים לכתובת אשתו, לאביי דינים אלו לב"ה הם עצה טובה.

פ"א: בעלות היבם בנכסי אחיו- בברייתא מבואר שאין היבם יכול למכור את נכסי אחיו, אע"פ שמשאיר לכתובתה, ואמר רב יוסף שכמו כן אין היבם יכול להתחייב לחלוק עם אחיו בנכסי המת, עוד איתא בברייתא שאם היבם היה חייב כסף לאחיו ומת צריך היבם לקנות קרקע ליבמה בחוב זה והוא אוכל פירות, והוכיח מזה רב יוסף שאין היבם יכול למכור, אבל לרב נחמן זו אינה משנה דצריך להעמידה כר"מ דמטלטלי משתעבדי לכתובה, וכשיעבודא דרבי נתן, ולא אשכחן תנא דמחמיר ב' חומרות בכתובה אחת.

פ"ב. וכן אין היבם יכול לפני היבום להקנות לאחיו מעכשיו בנכסי המת, אפי' לדברי ריו"ח

מתי הבעל מקבל את ההוצאות שהוציא

בעל שהוציא הוצאות על נכסי מילוג של אשתו, אם לא אכל כלום מקבל את הוצאותיו, ואם אכל אפי' מעט אינו מקבל הוצאותיו, והיינו אפי' אכל גרוגרת אחת, והוא שאכלה דרך כבוד, ובבי רב אמרי אפי' שיגרא דתמרי, חוצבא דתמרי- תיקו, ואם אכל שלא בדרך כבוד, י"א שצריך לאכול כאיסר וי"א כדינר. ולרב יהודה אף אם האכיל לבהמתו הוי אכילה (כמו דהוי חזקה באכל שדה ערלה שביעית וכלאים).

פ. המוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה יתומה שהשיאוהו אמה ואחיה כמוציא על נכסי אחר דמי.

אם לקח מהקרן לצורך הקרן עצמה, לא הפסיד הוצאותיו, אלא ישבע כמה הוציא ויטול.

אם הוציא הוצאות יותר מהשבח, אינו מקבל אלא שיעור שבח, ובשבועה.

בעל שהוריד אריסים לשדה ואכל קימעה וגירשה אם הבעל הוא אריס אין לאריסים תביעה על האשה, אבל אם אין הבעל אריס הרי הקרקע עומדת לאריסות, ולא גרע מיורד דשמין לו ויודו על התחתונה.

פ: בעל שמכר קרקע לפירות י"א דהוי מכירה כיון שמכר מה שיש לו, וי"א דלא הוי מכירה דלא תיקנו לו אלא משום רווח ביתא ולא למכור (שפחה שהכניסה האשה יכול הבעל לתתה לאשתו השניה דאיכא רווח ביתא), והלכתא דלא הוי מכירה, לאביי משום חשש פסידא ולרבא משום רווח ביתא, ונ"מ כשהשדה קרובה לעיר או שהבעל הוא האריס בשדה דאין באלו חשש פסידא, אבל ליכא רווח ביתא, ואם עושה עיסקא במעות יש חשש פסידא אבל איכא רווח ביתא.

דיני שומרת יבם

שומרת יבם שנפלו לה נכסים, יכולה למכור ולתת וקיים, לב"ש ולב"ה.

מתה השומרת יבם כתובה של יורשי הבעל, ונכסי מילוג לב"ש יחלקו יורשי הבעל עם יורשי האב, ולב"ה בחזקת יורשי האב.

אוכל פירי פירות (הכניסה לו קרקע ועשתה פירות ומכרם ולקח מהם קרקע ועשתה פירות), א"כ הוסיף וכתב **ובפירי פירותיהם עד עולם**. הגמ' מסתפקת אם צריך לכתוב גם פירי פירות וגם עד עולם.

ואם הוסיף וכתב **בחייך ובמותך**, אף אינו יורשה, ולרשב"ג ירשנה מפני שהוא מתנה על מה שכתוב בתורה.

לרב חייא מהני כל הנ"ל אף אם **אמר ולא כתב**.

הגמ' מעמידה כל המשנה **בכתב לה בעודה ארוסה**, שהרי שותף לא יכול להסתלק מחלקו באמירת דין ודברים אין לי וכו', אבל בעודה ארוסה יכול להתנות שלא יזכה בה, וכדברא שיכול אדם לומר אי אפשרי בתקנת חכמים (כגון יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניוזנת ואיני עושה), ומ"מ בעודה נשואה לא מהני, לאביי משום דידו כידה ולרבא ידו עדיפא מידה (וג"מ בשומרת יבם שלרבא נכסים שהגיעו לאשה בחיי בעלה הרי הם בחזקת יורשי הבעל לכו"ע).

שותף שכתב דין ודברים אין לי וכו' וקנו מידו לרב יוסף לא מהני אף ע"י קנין, ולרב נחמן מהני, ולאביי דווקא אם ערער לא מהני, והלכתא דמהני.

הגמ' מסתפקת מה הדין אם כתב לה...בנכסייך ובפירי פירותיהן, אם הפירות שלו או לא.

פ"ד. הלכה כרשב"ג שאף בכתב לה לאחר מותך ירשנה, ולא מטעם דכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל, דס"ל לרב דירושת הבעל דרבנן, וחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה. (בשל תורה ס"ל לרב דתנאו בטל כמבואר דלא מהני ע"מ שאין לך עלי אונאה, ולשמואל מהני).

והא דאמר ריו"ח ב"ב שעל הבעל להחזיר ביובל את מה שירש מאשתו לבני משפחתה, וישלמו לו על הקרקעות בניכוי דמים, ואמר רב דס"ל ירושת הבעל דאורייתא ואיירי בקרקע של בית הקברות ומשום פגם משפחה אמרו חכמים שיקבל דמים ויחזיר להם, ויפחות מהדמים דמי קבר אשתו, היינו לריו"ח ב"ב, אבל לרב עצמו ירושת הבעל דרבנן.

שאפשר למשוך עכשיו ולקנות לאחר ל' יום אפ"י תהיה אז הפרה באגם, (דווקא באמר מעכשיו) דהתם בידו הכא לאו בידו.

יבם שחילק את נכסי אחיו בין לאחר היבום בין קודם היבום (ב' מעשים הוו) לא עשה כלום.

כנס את יבמתו הרי היא כאשתו לכל דבר, שמגרשה בגט וא"צ חליצה, ומחזירה ואין עליה איסור אשת אחר,

פ"ב. אבל הכתובה על נכסי בעלה הראשון, דאשה הקנו לו מן השמים, ואם אין נכסים לראשון כתובתה משני שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, ואם גירש היבם את יבמתו אין לה אלא כתובה, אבל קודם שגירשה אינו יכול למכור שאר הנכסים, ואם החזירה אין לה אלא כתובה הראשונה ככל הנשים.

שעבוד נכסים לכתובה – לפני שתיקנו שעבוד נכסים לכתובה לא היו הנשים רוצות לינשא, ותיקנו שיניחו ממון לכתובה בבית אביה ועדיין כשהיה כועס היה מגרשה, התקינו שיניחו אצל חמיה – בעלה, ועדיין כשהיה כועס היה מגרשה, עד שבא שמעון בן שטח והתקין שכל הנכסים משתעבדים לכתובה.

הכותב:

בעל שמוותר על פירות אשתו או על ירושתה

פ"ג הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסייך הרי הבעל אוכל פירות, ואם מתה יורשה, אלא שאם מכרה או נתנה קיים. לאביי הטעם משום דיד בעל השטר על התחתונה ומפרשים כוונתו רק למכירה כי כך עדיף לו, ולרב אשי כן מדויק מלשוננו.

ואם הוסיף וכתב...בנכסייך ובפירותיהם אינו אוכל פירות בחייה, ואם מתה יורשה, ולר"י

לטעון כך במיגו דלהד"מ, וא"צ לשלם לשליח שכרו משום דלתקוני שדרתיך ולא לעוותי.

התופס שטרות של מת בטענה שהמת חייב לו, אם אין לו עדים שתבעו ממנו השטרות ולא נתנם אינו נאמן, דתפיסה דלאחר מיתה לא כלום היא.

רבא האמין לבת רב חסדא והפך על פיה שבועה מחשודה לשכנגדה, ולרב פפא לא האמין שהשטר פרוע, דבת רב פפא **קים ליה בגווה**, ומבואר שאדם שקים ליה בגווה מריעים שטר על פיו.

אפשר לכתוב לאשה שטר שנשבעה ונפטרה כדי שיתנו לה שטר זה בעירה אחרי שתשבע (דשם אפשר שתתבייש ותודה), **ולא אמרינן דמחזי כשיקרא**, שהרי לר"מ אם מצא גט באשפה וחתמו ונתנו לה כשר, ורבנן לא חולקים אלא בגט משום דבעינן לשמה, ומה דלא מהני בשטרות משום שכבר נמחל שעבודו, אבל למיחזי כשיקרא לא חיישינן.

פ"ה: התובע דבר יקר שנמצא ברשות המת ונותן סימנים צריכים היורשים לתתו לו, אם המת לא היה אמיד, ודווקא כשהתובע לא היה רגיל להכנס ולצאת שם.

המצווה לתת נכסיו לטוביה, ומת ובא טוביה יתנו לו, ואם בא רב טוביה לא יתנו לו אא"כ גיס ביה, ואם באו ב' טוביה - שכן ות"ח או קרוב ות"ח, ת"ח קודם, שכן וקרוב - טוב שכן קרוב מאח רחוק, ואם שניהם שווים יעשו שודא דדיני.

פ"ו. המוכרת כתובתה בטובה הנאה ונתגרשה ומתה, יכול היורש למחול לאב על הכתובה וכשימות ירש אותה, (רב נחמן יעץ לעשות כך משום ומבשרך לא תתעלם, והתחרט משום דאדם חשוב שאני).

המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול, ואם הלוקח פקח יתן מעות ללווה שיכתוב לו שטר חדש, ואפי"ו יורש מוחל, אבל המכנסת שט"ח לבעלה אינה יכולה למחול, מפני שידו כידה.

זכות היורשים מול בע"ח וכדו'

מי שמת והניח אשה ובעל חוב ויורשים, והיה לו פקדון או מלוה (וצריכא) ביד אחרים, לרבי טרפון ינתנו לכושל שבהם (י"א לכושל שבראיה, וי"א לכתובת אשה משום חינא), ולר"ע ינתנו ליורשים שהרי רק הם א"צ שבועה, ואם הניח פירות תלושים כל הקודם זכה, ואם תפשו האשה או הבעל חוב יותר ממה שמגיע להם לר"ט ינתנו לכושל שבהם, ולר"ע אף מה שתפשו ינתן ליורשים, ומ"מ תפישה מחיים מועילה אף לר"ע.

פ"ד: הא דמהני תפיסה לר"ט לרב ושמאל איירי דווקא כשהיו מונחים ברה"ר, ולריו"ח ור"ל אף במונחים בסימטא.

ר"ל החזיר דין שפסקו בו כר"ט, ואמר לו ריו"ח עשית כשל תורה, ביאור מחלוקתם - א' אם הלכה כר"ע מרבו (אבל מחבירו הו' טעה בדבר משנה וחוזר), או שנחלקו אי ר"ט היה רבו, או שהיה חבירו ונחלקו אם הלכה כר"ע מחבירו איתמר או מטין איתמר.

בעלי חוב שתפסו פרה של יתומים בסימטא, לריו"ח הו' תפיסה, ולר"ל צריכים להחזירה.

ואם הבעל חוב תפס מהרועה וטוען שתפס מחיים, והרועה טוען שתפס לאחר מיתה, לרב נחמן אם אין לרועה עדים על התפיסה נאמן הבעל חוב במיגו שיכול לומר לקוחה היא בידי, (ולא דמי לגודרות שאינם נמסרים לרועה ואין להם חזקה).

דבי נשיאה תפשו מסימטא, ונחלקו אמוראים אם עשו כדין.

כמה דיני ממונות שנפסקו במעשים שהיו

פ"ה. (מעשה דיימר בר חשו).

התופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים לא קנה.

השולח מעות לפרעון חוב ופרע את החוב ולא נתנו לו את השטר משום שטוענים **סיטראי נינהו** - חוב אחר היה, אם אין עדים שפרע יכולים

פ"ז: לרב מרדכי נחלקו רב ורבה בר אבוחאי איירי רישא דמתני' דכתב לה נדר ושבעה אין לי וכו' בנעשית אפוטרופוס בחיי בעלה או על הפוגמת כתובתה, ולרב אשי נחלקו אם משביעין אותה היורשים על הזמן שבין מיתה לקבורה כיון שהנכסים שלהם והם לא התנו, או דכיון שלכרגא - מס למלך ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא, אף אין משביעין אותה. **דלא נדר ודלא שבעה** הוא אינו יכול להשביעה אבל היורשים יכולים להשביעה.

נקי נדר נקי שבעה לרבי חייא אף היורשים אין יכולים להשביעה, ולרבי חייא אף הוא יכול להשביעה, דכוונתו שתנקה עצמה ע"י השבעה, ולרבי זכאי הוא אינו יכול להשביעה אבל היורשים יכולים להשביעה.

ואם אמר **מנכסים אלו** אף היורשים אין יכולים להשביעה.

ולאבא שאול בן אימא מרים בכל גוונא היו היורשים יכולים להשביעה, לולא שאמרו חכמים הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבעה.

מתי האשה נשבעת על הכתובה

הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבעה, כגון שהיא מודה שקיבלה חלק מהכתובה, וכן אם עד אחד מעיד שקיבלה חלק מהכתובה לא תפרע אלא בשבעה.

וכן אם מכר כל נכסיו ובאה לגבות מנכסים משועבדים, לא תפרע אלא בשבעה, וכן אם מת ונפרעת מן היתומים, או שהלך למדינת הים ונפרעת שלא בפניו.

פ"ז: רמי בר חמא סבר ששבעת הפוגמת דאורייתא כמודה במקצת, וכן שבעה בעד אחד, ואמר רבא דא"כ היאך נשבעת ונטלת, ועוד הא אין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות, אלא שבעת פוגמת מדרבנן כיון שהנפרעת לא דייקא, ושבעת עד אחד מדרבנן להפיס דעתו של בעל.

הגמ' מסתפקת אם האשה מודה שקיבלה חלק מהכתובה בעדים, אם חוששים שקיבלה

ולענין חיוב תשלומין למאן דדאין **דינא דגרמי** חייב המוחל את כל דמי החוב, ולמאן דלא דאין אינו חייב אלא דמי הנזיר.

גבית בעל חוב - מי שחייב לאשה כתובה ולבעל חוב ממון, ויש לו קרקע וממון יתן הקרקע לאשה והממון לבעל חוב כדיניהם, ואם אין לו אלא קרקע אחת יתננה לבעל חוב, דיותר משהאיש רוצה לישא וכו'. ואין בעל חוב יכול לדרוש שהמוכר יביא לו דווקא ממון ולא קרקע, (והתולה מעותיו בנכרי עשו לו שלא כהוגן כמו שהוא עשה).

פריעת בעל חוב מצוה, ואם אינו רוצה מכין אותו עד שתצא נפשו, כמו בשאר מצוות עשה.

פ"ז: האומר לאשה **הרי זה גיטך ולא תתגרשי בו אלא לאחר ל' יום**, והלכה והניחה את הגט בצידי רה"ר, לל"ק אינה מגורשת, ומה שמצינו שמשכיח מועילה ללאחר ל' אי קיימא באגם, היינו דווקא באגם ולא בצידי רה"ר, ול"ב מגורשת, וצידי רה"ר כאגם.

אם הבעל יכול להשביע את אשתו

המושיב את אשתו חנוונית או אפוטרופוס על נכסיו, יכול להשביעה כל זמן שירצה, ולר"א יכול להשביעה אפי' אם לא הושיבה חנוונית ואפוטרופוס, על פילכה ועל עיסתה, ומשביעה אפי' שלא ע"י גלגול שבעה, אמרו לו אין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת.

כתב לה נדר ושבעה אין לי עליך אינו יכול להשביעה, אבל משביע את יורשיה אם תובעים כתובתה ואת הבאים ברשותה אם מכרה כתובתה.

ואם הוסיף וכתב אין לי עליך **ועל יורשיך** ועל הבאים ברשותך, אינו יכול להשביעם, אבל יורשיו יכולים להשביע אף אותה. ואם הוסיף וכתב אין לי **ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי**, אף הם אינם יכולים להשביעם.

ואין יכולים היורשים להשביעה על הוצאות הקבורה אין לא נעשית אפוטרופוס, ואם נעשית אפוטרופוס משביעים אותה רק על מה שעשתה לאחר מיתתו.

וכן נחלקו אבא שאול ורבנן בכל אפוטרופוס שלרבנן במינהו אבי יתומים ישבע, משא"כ במינהו בי"ד, ולאבא שאול חילוף הדברים, ר"ש כאבא שאול ורבנן כרבנן.

לאביי נחלקו במחלוקת אבא שאול בן אימא מרים (לעיל פ"ז). אם בפטר אותה בעלה משבועה נפרעת מן היתומים שלא בשבועה או לא.

ולרב פפא בא ר"ש לאפוקי מר"א ומחלוקתו, דאין יכול להשביעה על פילכה ועיסתה ולא על אפוטרופוסתה כל זמן שאינה תובעת כתובה.

גבית הכתובה בלא גט או כתובה

פ"ט. אשה המוציאה גט ואין לה כתובה גובה כתובתה דתנאי כתובה מעשה בי"ד הוא.

ואם הוציאה כתובה ואין לה גט וטוענת שאבד הגט, והוא טוען שאבד שוברו לא תפרע, וכן הטוען שכתב פרוזבול ואבד לא יפרע, ולרשב"ג מן הסכנה ואילך אשה גובה בלא גט ובעל חוב גובה בלא פרוזבול.

לרב אין ראייה ממתני' שכותבים שובר, די"ל דאיירי במקום שאין כותבין כתובה, ולמסקנה ס"ל לרב שאף במקום שכותבין כתובה גובה עיקר הכתובה ע"י הגט, ותוספת ע"י הכתובה, והא דתנן שאם הוציאה כתובה ולא גט אינה גובה ומשמע שלא גובה גם תוספת, זה לרשב"ג ואיירי באופן שאין עדים על הגירושין, שנאמן במיגו שיכל לטעון לא גירשתיה, ואם יש עידי גירושין אינה גובה עיקר כתובה אלא בגט, ומסכנה ואילך גובה אף שלא בגט. לרב חוששים שתגבה כתובה ע"י הגט כמה פעמים, וא"א לקורעו כדי שתהיה לה ראייה שמותרת לינשא, ועל כן קורעים וכותבים לה שקרעוהו לא משום שהוא פסול אלא כדי שלא תגבה בו כתובה.

לשמואל ג"כ אין כותבין שובר, ואם אין כותבין כתובה ואמר כתבתי עליו להביא ראייה, ואם כותבים ואמרה לא כתב לי עליה להביא ראייה.

פ"ט: במקום דלא אפשר כותבים שובר שהרי אלמנה מן האירוסין תגבה כתובה בעידי

את השאר שלא בעדים ונשבעת או לא. פוגמת פחות פחות משו"פ, תיקן.

כל הנשבעים שבתורה נשבעים ולא משלמים, ואלו נשבעים ונוטלים- השכיר והנגזל והנחבל ושכנגדו חשוד על השבועה וחנווני על פנקסו והפוגם שטרו.

הפוחתת כתובתה- אם כתוב בכתובה סכום גדול, והבעל טוען שפרע הכל, והאשה אומרת שלא קיבלה כלום, אך היתה אמנה ביניהם שלא תתבע אלא סכום קטן יותר, נפרעת שלא בשבועה.

פ"ח. הנפרעת בעד אחד נשבעת שבועה מדרבנן, ואם פקח הוא יכול להביאה לידי שבועה דאורייתא שיקח עד נוסף ויודיע לשני העדים שכבר פרע לה כתובתה, ויתן לה דמי הכתובה בפני שניהם, ויעמיד את המעות הראשונות בהלוואה, ויחייבה עליהם שבועה דאורייתא כמלוה.

יתומים הנפרעים חוב אביהם מהלווה יכולים ליפרע שלא בשבועה, אבל אם נפרעים מן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה, ודווקא כשהיתומים טועמים שאביהם אמר להם שפרע, אבל אם אמר להם שלא לווה נפרעים שלא בשבועה, דכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי.

גבית בעל חוב שלא בפני הלווה- לרב אחא לא יפרע שלא בפניו כלל, ולרב נחמן גובה בשבועה, כדי שלא תנעול דלת בפני לווים.

פ"ח: ר"ש אומר כל זמן שהיא תובעת כתובתה היורשים משביעים אותה, ואם אינה תובעת כתובתה אין היורשים משביעים אותה-

לרבי ירמיה נחלקו באשה הנפרעת מזונות וכתובה מהיתומים שלת"ק לא תפרע אלא בשבועה, ולר"ש אם אינה תובעת כתובתה אין היורשים משביעים אותה, וכן נחלקו חנן ובני כהנים גדולים.

ולרב ששת לת"ק יכולים להשביעה על העתיד לבוא במקרה שנעשית אפוטרופוס, ולר"ש אין יכולים להשביעה אלא אם תובעת כתובתה,

לשונות) שאין ראייה ממתני' מה הדין אם קדמה השניה וגבתה, ואין ממתני' ראייה מה הדין בבעל חוב מאוחר שקדם וגבה.

צ: נשא ראשונה ומתה, ונשא שניה ומת הוא, שניה ויורשיה קודמים ליורשי הראשונה.

הגמ' לומדת מדין זה ג' הלכות לכתובת בנין דיכרין-

א' אף כשמתה אחת בחייו ואחת במותו יש להם כתובת בנין דיכרין, ולא חיישינן לאינצויי. רב אשי דוחה הראייה ממתני' לדין זה. ודין זה י"א שהוא מחלוקת בן ננס ור"ע שנחלקו אם בני הראשונה גובים כתובת בנין דיכרין, וי"א שלכו"ע גובים כתובת בנין דיכרין, והמחלוקת היא אם כתובה נעשית מותר לחברתה וכדלהלן, (לרבנן דבי רב נחלקו גם בבעל חוב אם נחשב למותר, ולרבה בבעל חוב לכו"ע הוי מותר). ולרב יוסף נחלקו באחת בחייו ואחת במותו, וכן נחלקו ת"ק ור"ש בברייתא אם בני הראשונה גובים כתובת בנין דיכרין כשאין מותר דינר, וי"מ שנחלקו ת"ק ור"ש אם דינר שהוא מטלטלין או שהוא משועבד לבעל חוב, ואיפוך, שהרי ר"ש סובר שצריך דווקא נכסים שיש להם אחריות, ודווקא באינו משועבד לבעל חוב. ופחות מדינר אינו שיוור בין לת"ק ובין לר"ש. והלכתא אחת בחייו ואחת במותו יש להם כתובת בנין דיכרין.

ב' כתובה נעשית מותר לחברתה- גבית הכתובה ע"י יורשי השניה נחשבים לירושיה, וגובים יורשי הראשונה אע"פ שלא נשאר יותר ירושה. רב אשי דוחה הראייה ממתני' גם לדין זה. והלכתא כתובה נעשית מותר לחברתה.

ג' כתובת בנין דיכרין לא טרפא ממשעבדי ועל כן לא גובים מבני השניה.

פ"א. מותר דינר בכתובת בנין דיכרין- מי

שהיה נשוי לב' נשים ומתו ואח"כ מת הוא, ואם יטלו כתובת אמם לא ישאר דינר לירושיה, יחלקו הירושיה בשוה, ואין הירושים יכולים להעלות את שווי הנכסים משומת בי"ד כדי שישאר מותר דינר, ואם ישאר דינר יטלו קודם כתובת אמם ויחלקו במותר, נכסים בראוי אינם

מיתה, ואח"כ תוציא גט ותגבה (אבל באלמנה מן הנישואין איכא לאוקמי בראינה יושבת תחת בעלה), ועל כן כותבים שובר, וכן יש לחשוש שתביא עידי מיתה בבי"ד ותגבה, ואח"כ תביא עידי מיתה לבי"ד אחר ותגבה שוב.

אלמנה מן האירוסין לראב"ע אפ"י בכתב לה אין לה כתובה שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה. אשתו ארוסה לא אונן ולא מיטמא לה, וכן היא אינה אוננת ולא מיטמאה לו, מתה אינו יורשה, מת הוא גובה כתובתה. הגמ' אומרת שאין מכאן ראייה שאלמנה מן האירוסין יש לה כתובה אע"פ שלא כתב לה, דדלימא איירי בכתב לה.

מתי גובה יותר מכתובה אחת- אשה שיש

לה ב' גיטין וב' כתובות גובה שתי כתובות, אבל אם יש לה שתי כתובות וגט אחד או כתובה וב' גיטין, או כתובה גט ועידי מיתה, אינה גובה אלא כתובה אחת, שהמגרש את אשתו והחזירה, על מנת כתובה הראשונה מחזירה, ואם הגט קודם לכתובה גובה ב' כתובות.

ביש לה ב' כתובות יכולה לגבות בשניה דביטל שני את הראשון, ואם יש תוספת בשניה לא בטל הראשון, וכן בשני שטרות.

צ. כתובה בקטן שהגדיל וגר שנתגייר- קטן

שהשיאו אביו וגדל יש לאשתו כתובה, שע"מ כן קיימה, וכן בגר שנתגיירה אשתו עמו, אין גובות אלא מנה ומאתים, ואם חידשו נוטלת מה שחידשו.

מי שהיה נשוי:

מי קודמת לגבות כתובה בב' נשים

מי שהיה נשוי ב' נשים ומת, האשה הראשונה קודמת לגבות את הכתובה, ויורשי הראשונה קודמים ליורשי שניה. הגמ' מבארת (ב')

הלוקח לתת להם את הקרקע הזו, ולחזור ולגבותה מהם, שהרי יתומים שגבו קרקע בחובת אביהם בעל חוב חוזר וגובה אותה מהם.

ראובן שמכר שדותיו לשמעון ושמעון מכר שדה אחת ללוי, יכול בעל חוב דראובן לגבותה, ודווקא שהיא בינונית, ואין לשמעון בינונית אחרת, דאל"כ יאמר לו הנחתי לך מקום לגבות ממנו.

צ"ב: המוכר שדה באחריות, ובא בעל חוב לגבותה, יכול לטעון ראובן טענות על הגביה, שהרי הוא בעל דברים דאי מפקת מיניה עלי הדר, וי"א דה"ה אף בלא אחריות, כדי שלא יהיה עליו תרעומת.

צ"ג: הקונה שדה שלא באחריות, אינו יכול לחזור בו מחמת עוררין אלא עד שדייש אמצרי, וי"א דאפילו באחריות אינו יכול לחזור בו אלא כשיוציאוו ממנו ישלם לו.

חלוקת כתובה לג' נשים

מי שהיה נשוי לג' נשים ומת, וכתובת אחת מאה והשניה מאתים והשלישית מנה ושלשתם נחתמו ביום אחד -

אם הותיר מנה חולקים בשוה.

אם הותיר מאתים, מקבלת בעלת מנה חמישים והאחרות שבעים וחמש.

ואם הותיר שלש מאות, כל אחת מקבלת חצי ממה שמגיע לה.

הגמ' מעמידה מציעתא בכתבה שניה לראשונה דין ודברים אין לי עמך במנה, ובסיפא כתבה השלישית לראשונה ולשניה דין ודברים אין לי עמכם במנה, אבל בלא זה חולקות השלשה את הראשון, והשניים את השני, והשלישית מקבלת את השלישי.

או שבהניח מאתים נפלו ע"ה וחלקו אותו לשלש, ואח"כ נפלו קכ"ה, וע"ה מהם משועבדים גם לראשונה ונטלת עוד כ"ה, ובהניח ג' מאות נפלו בפעם השניה רכ"ה.

נחשבים מותר דינר, ולר"ש צריך דווקא קרקע ולא מטלטלין.

אם היו מותר דינר ונתמעטו הנכסים או איפכא, אזלינן בתר שעת מיתה.

פ"א: העלאת שווי הנכסים למפרע - לווה שהיה חייב אלף זוז, ומכר ב' קרקעות שכל אחת שווה חמש מאות, ובא המלוה וטרף אחת, לרבא ולאביי יכול הלוקח לומר למלוה שהקרקע שטרף כבר שוה עבורו אלף, והוא מוכן לשלם מחיר זה בעבורה, כדי שלא יטרף ממנו את הקרקע השניה, (ורמי בר חמא ורב יוסף סברו שאינו יכול להעלות את מחירה למפרע, וכמו ביורשים לעיל) וכותבים ללוקח שטר שטרפו ממנו קרקע השוה חמש מאות.

בעל חוב שגבה מהיתומים חלק מהחוב שאביהם היה חייב לו, ונתנו לו היתומים כשווי הקרקע, יכול לחזור ולגבותה בעבור שאר החוב, שהרי מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהם, אא"כ אמרו לו שמשלמים לו את דמי הקרקע.

דינים שונים במכירה באחריות

אחריות עצמו - בן שמכר קרקע שהיתה מיוחדת לכתובת אמו בטובת הנאה, ואמר שאינו מקבל אחריות אם תבוא אמו לגבותה בכתובתה, ומתה האם, רמי בר חמא סבר שיכול הוא עצמו לגבותה, ואמר לו רבא שאחריות עצמו קיבל.

צ"ב: וכן נחלקו אם ראובן מכר לשמעון בלא אחריות, ושמעון מכר לראובן באחריות, וטרפה בעל חוב דראובן, שלרמי בר חמא שמעון צריך לשלם לראובן, ולרבא אחריות מחמת ראובן עצמו שמעון לא קיבל. ומודה רבא במקרה הנ"ל שאם טרף את השדה בעל חוב של אביו, דלא חשיב אחריות עצמו, וצריך לשלם לו.

הלוקח שדה באחריות ולא שילם עדיין, ומת המוכר וגבו את הקרקע מהלוקח, והלך הלוקח ונתן לטורף דמים בעבור הקרקע, מ"מ יכולים היתומים לגבות את החוב מהלוקח, דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב, ויכול

צ"ד: שני שטרות היוצאים ביום אחד לרב

חולקים, ולשמואל עושים שודא דדייני, הגמ' מבארת שרב סובר כר"מ שעדי חתימה כרתי וכיון שלא כתבו שעות גילו דעתם שאינם מקפידים, ושמואל סובר כר"א דעידי מסירה כרתי ויתכן שהאחד היה חביב יותר ומסר לו את השטר קודם לשני, (לרב הלכה כר"א רק בגיטין, ולשמואל הלכה כר"א אף בשטרות), הגמ' מוכיחה שלשמואל יש מחלוקת תנאים אם חלוקה עדיפא או שודא דדייני עדיפא.

הגמ' מביאה בזה מעשה באימיה דרמי בר חמא, שכתבה נכסיה לרמי בר חמא ואח"כ למר עוקבא בר חמא, ורב ששת נתנם לרמי בר חמא משום דקדים, ורב נחמן נתנם למר עוקבא משום שודא דדייני, ואמר רב נחמן לרב ששת שאינו יכול לחזור ולתת לו בשודא דדייני אחרי שנתן לו מטעם דקדים (ואינו נכון שהרי אין כותבים שעות), וגם אין לו כח לעשות שודא דדייני כי אינו דין.

ב' שטרות שאחד כתוב לה' ניסן והשני כתוב בו ניסן סתמא, בעל השטר של ה' ניסן קודם, והשני אינו יכול לטרוף מלקוחות שקנו באייר, שמא הוא קודם לראשון, אא"כ כתב לו הראשון הרשאה.

צ"ה. מי שהיה נשוי לב' נשים ומכר את שדהו,

והאשה שנישאת ראשונה כתבה ללוקח דין ודברים אין לי עמך, וקנו מידה, השניה יכולה להוציא את הקרקע מהלוקח, והראשונה יכולה להוציא מן השניה, והלוקח יכול להוציא ממנה, וחוזרות חלילה, עד שיעשו פשרה ביניהם.

וכן בעל חוב וב' לקוחות, או אשה בעלת חוב כתובה וב' לקוחות.

ובגיטין איתא שאם קנה מהאיש וחזר וקנה מהאשה, יכולה האשה לטעון נחת רוח עשיתי לבעלי.

לרב חסדא מתני' דהכא כר"מ הסובר שאין האשה יכולה לטעון נחת רוח עשיתי לבעלי, אבל לר"י אף ע"י קנין יכולה לטעון נח רוח עשיתי לבעלי, ומתני' דגיטין כר"י. (מחלוקתם היא בבעל שמכר ב' שדות, והאשה חתמה על

כל הנ"ל לרבי נתן, אבל לרבי חולקות בשווה, ובשותפין מודה.

צ"ג: חלוקת שותפים - וכן ג' שהטילו לכיס

בסכומים הנ"ל ופחתו או הותירו חולקים כמבואר בדין הכתובות הנ"ל.

שתיים שהטילו מעות לכיס זה מנה זהה מאתים, חולקים את הרווח בשווה, לרבה דווקא ברווח כשור לחרישה, אבל ברווח מהקרן כשור לשחיטה כל אחד נוטל לפי חלקו, ולרב המנונא אף בזה חולקים בשוה, ואם קנו במעותיהם ואח"כ נשתתפו כל אחד נוטל לפי חלקו, ולשמואל איירי מתני' דג' שהטילו לכיס כשהמעות עצמם קיימים כגון זוזי חדתי או שנפסלו המעות.

ואם היה נשוי לד' נשים וכתבתם אינה ביום אחד, או שכתבו שעות ואינם בשעה אחת, הראשונה נוטלת ונשבעת לשניה, ואח"כ השניה נוטלת ונשבעת לשלישית, והשלישית נוטלת ונשבעת לרביעית.

צ"ד. בן ננס אומר וכי מפני שהיא אחרונה

נשכרת, אף זו לא תפרע אלא בשבועה -

לשמואל איירי בנמצאת שדה אחת שאינה שלו, ונחלקו בבעל חוב מאוחר שקדם וגבה אם מועילה גבייתו.

לרבה בר אבוב בעל חוב מאוחר שקדם וגבה אינה גביה, ונחלקו אם חוששים שהקרקע תיפסד ואם יחזרו ויגבו יחסר בשוויה.

לאביי נחלקו אם צריכה הרביעית לישיב מחמת היתומים הגדולים, או לא.

שני אחים או שותפים שיש להם דין עם

אדם אחד והלך אחד מהם לדון, לרב הונא אין השני יכול לומר לאו בעל דברים דידי את אלא הוא שליחו, ו"א שיכול לטעון כך, וממתני' שאין הראשונה נשבעת לשלישית אין ראייה, דבשבועה אין נ"מ למי נשבעת, אבל בטענות יכול לטעון שהיה טוען יותר, אמנם אם היה בעיר ולא בא אינו יכול לטעון כך.

שהיא אלמנה, וביהודה רק עד שירצו היורשים לתת לה כתובתה.

מעשי ידים של האלמנה של היורשים.

קבורתה - אין היורשים חייבים בקבורת האלמנה, אלא יורשי כתובתה.

צ"ו. מציאתה לעצמה, דמציאת אשה לבעלה משום איבה, והכא תיהווי להו איבה.

כל **המלאכות** שהאשה עושה לבעלה אלמנה עושה ליורשים, חוץ ממזיגת הכוס והצעת המיטה והרחצת פניו ידיו ורגליו.

כל מלאכות שהעבד עושה לאדונו התלמיד עושה לרבו, חוץ מהתרת המנעל, ואם מכירים אותו או שהוא מניח תפילין מתיר מנעלו. כל המונע תלמיד מלשמשו כאילו מונע ממנו חסד, וי"א אף פורק ממנו יראת שמים.

אלמנה שתפסה **מטלטלין למזונותיה** מה שתפסה תפסה, ואם תפסה לכתובה לרבינא מוציאין מידה, ולמר בר רב אשי מה שתפסה תפסה.

אלמנה ששהתה אחר בעלה שתים ושלוש שנים **ולא תבעה מזונות** איבדה מזונות, והיינו שתים בעניה ושלוש בעשירה, וי"מ שתים בפרוצה ושלוש בצנועה, ודווקא למפרע, אבל מכאן ולהבא יש לה מזונות.

צ"ו: מי מוחזק בקרקעות - רבי יוחנן מסתפק ביתומים שאומרים שנתנו לה והיא אומרת לא נטלתי, בחזקת מי הנכסים ועל השני להביא ראיה, הגמ' מביאה מדברי לוי שקודם שנישאת על היתומים להביא ראיה, ואחר שנישאת עליה להביא ראיה, הגמ' מנסה לתלות ספק זה במחלוקת ר"י ורבי יוסי כדלהלן ודוחה דליכא ראיה.

אלמנה המוכרת קרקע למזונות ולכתובה

אלמנה המוכרת קרקע לר"י **צריכה לכתוב** אלו למזונות מכרתי ואלו לכתובה מכרתי, ולרבי יוסי כותבת סתם, הגמ' מבארת שאם נכסים בחזקת האלמנה צריכה לכתוב לר"י כדי שלא יקראו לה רעבתנותא וזו עצה טובה, ואם נכסים בחזקת היתומים טעמא דרבי יוסי

המכירה השניה, שלר"מ איבדה כתובתה ואינה יכולה לגבות מהראשון כי יאמר לה הנחתי לך מקום לגבות ממנו, ולר"י יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי).

לרב פפא מתני' בגרושה ולדברי הכל. לרב אשי מודה ר"מ שבלוקח אחד יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי, ורק בב' לקוחות אינה יכולה לטעון כך, כי אם רוצה לעשות נחת רוח למה לא עשתה זאת בראשון, ומתני' איירי בב' לקוחות.

אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין, ואפי' הם זיבורית. הגמ' מסתפקת אם באישתדוף בני חרי יכול לטרוף ממשועבדים או לא, ואומרת שהמקומות שמצינו שיכול לטרוף איירי כשהלוקח אפסיד אנפשיה (כגון שכתב בעל חוב ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך, או שהלקוחות קנו קרקע מאדם שלוה כסף ונתן למלוה פרדיסא לי' שנים, ויודעים שהפרדס יכול להזקין), והלכתא באישתדוף בני חרי טריף ממשעבדי.

צ"ה: נכסי לך ואחריו לפלוני ועמד הראשון ומכרם לרבי השני מוציא מהלקוחות, ולרשב"ג אין לשני אלא מה ששייר ראשון. ואמר אביי שהמשיא עצה כרשב"ג הוא רשע ערום, ואם נתן נכסים לאשה ונישאת (בדיעבד) הבעל כלוקח. ואמר אביי ש"אחריו" מוציא מיד הבעל, והלוקח מיד אחריו, ונשארים הנכסים ביד הלוקח, (ומתני' דקתני חוזרות חלילה עד שיעשו פשרה התם אית פסידא לכולהו). ולרב אשי לא אמר אביי שאחריו מוציא מיד הבעל אלא באמר לה כשהיא נשואה.

אלמנה ניזונת:

חיובי היתומים לאלמנה וזכויותיהם

מזונות - האלמנה ניזונת מנכסי היתומים, בגליל היו מתחייבים לתת לה מזונותיה כל זמן

אפותיקי בכל כתובתה אין לה מזונות, דמקצת כסף דינו ככל כסף. (ואע"פ שבבוגרת לכה"ג שיש לה מקצת בתולים ס"ל לר"מ שאסורה ור"ש מתיר, התם בקראי פליגי). לית דחש להא דר"ש.

צ"ח. אלמנה המוכרת מנכסי יתומים שלא בבי"ד צריכה שבועה, ואינה צריכה הכרזה. אלמנה ששמה את הנכסים לעצמה לקחה שדה לעצמה בשומת כתובתה לא עשתה ולא כלום.

מכרה קרקע במחיר יקר או זול מהערך האמיתי-

אלמנה שהיתה כתובתה מאתים ומכרה שוה מאתים במנה נתקבלה כתובתה, כיון שהיא הפסידה לעצמה. ואף היכא שעדיין לא נתקבלה כל כתובתה המוכר קיים והפסידה לעצמה.

ואם מכרה קרקע השוה מנה במאתים, נתקבלה כתובתה, ואינה יכולה לומר שהרוויחה לעצמה, שהרי מצינו ששליח שהוסיפו לו מידה יתירה הכל לבעל המעות (כך סתם רבי במשנתנו, ולר"י הכל לשליח, ולרבי יוסי בדבר שיש לו קצבה חולקין, ובדבר שאין לו קצבה הכל לבעל המעות, וכן הלכה).

ואם היתה כתובתה מנה ומכרה שוה מנה ודינר במנה, אפילו אם היא מחזירה דינר מכרה בטל, ולרשב"ג מכרה קיים אא"כ הוסיפה ללוקחים קרקע שיש בה שדה בת ט' קבין או גינה של חצי קב, ולר"ע בית רובע.

ואם מכרה לכמה בני אדם ולאחרון מכרה בפחות מהשווי, רק האחרון בטל. רב שישא בריה דרב אידי ס"ל דאיירי בקטיני שדות נפרדות שאינם ראיות לאדם אחד.

שליח ששינה ממה שאמר לו בעה"ב

צ"ח: הגמ' מסתפקת בשליח שמכר קרקע יותר גדולה ממה שאמר לו בעה"ב למכור, אם קנה מה שאמר בעה"ב למכור, או שלא קנה כלל.

בעה"ב שאמר לשלוחו לתת חתיכה אחת לאורחים, והשליח אמר שיקחו שתיים, והם לקחו שלש, ונמצא הבשר הקדש, כולם מעלו. הגמ' מבארת שאם במקרה הקודם לא קנה כלל, איירי הכא שאמר להם טלו אחת מדעתו של בעה"ב ואחת מדעתו.

שא"צ לכתוב כדי שתוכל לטרוף לקוחות, (וכשכיב מרע שאמר תנו מאתים זוז לפלוני בעל חובי, רצה בחובו נוטלם רצה במתנה נוטלם).

צ"ז. סדר המכירה למזונות- י"א שמוכרת קרקע לצורך מזונות של י"ב חודש, וי"א ו' חודשים וכן הלכה, ולכו"ע הלוקח מפרנס אחת לל' יום.

אלמנה שמכרה קרקע למזונותיה, אינה יכולה לגבות מהם לכתובתה, שאע"פ שאחריות המכירה על היורשים ולא על האלמנה, (וכן בי"ד שמכרו האחריות על היורשים ולא על הבי"ד), שאין האלמנה מוכר אלא עד כדי כתובתה.

הגמ' מסתפקת באדם המוכר קרקע מפני שצריך את המעות לצורך מסוים, ולבסוף לא היה צריך את המעות, אי הדרי זביני, וממה שרב פפא החזיר אין ראייה דלפנים משורת הדין הוא דעבד, ומה שרב נחמן החזיר מה שמכרו בנהרדעא בגלל הבצורת, שם איגלאי מילתא שהאניות היו בעיקול הנהר, והלכתא הדרי זביני.

צ"ז: אם צריכה למכור דווקא בבי"ד- אלמנה מן הנישואין מוכרת שלא בפני בי"ד, אלמנה מן האירוסין לר"ש לא תמכור אלא בפני בי"ד מפני שאין לה מזונות (וכן גרושה), ולת"ק מוכרת אף שלא בפני בי"ד, לעולא הטעם משום חינא, ולריו"ח הטעם מפני שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבי"ד, ונ"מ בגרושה שלא אכפת לו שתתבזה. אשה שמגורשת מספק הבעל חייב לזונה אבל היורשים אינם חייבים לזונה ועל כן צריכה למכור בבי"ד. יורשי האלמנה ג"כ מוכרים שלא בפני בי"ד, לריו"ח ניחא, ולעולא איירי בירשתה בתה או אחותה ששייך בהם חינא.

ואם מכרה או משכנה או נתנה אף מקצת מכתובתה לר"ש לא תמכור את השאר אלא בבי"ד, דמקצת הכסף שנשאר אין דינו ככל כסף, ולרבנן מוכרת אפילו ארבעה וחמשה פעמים, (ומוכרת למזונות שלא בפני בי"ד וכותבת למזונות מוכרת), ובברייתא איתא דלר"מ אם מכרה או משכנה או שעשתה

והגדילו אין יכולים למחות היינו בטעו ברוחות ולא בשומא.

לרב דימי עשה רבי כדברי חכמים והחזיר את המעשה, ולרב ספרא ביקש לעשות כדברי חכמים ולבסוף לא עשה כך, הגמ' מבארת די"ל שלא נחלקו רב דימי ורב ספרא אם טעה בדבר משנה חוזר, דלכו"ע חוזר, אלא נחלקו איך היה המעשה.

על מי האחריות במכירת אלמנה ובי"ד - אלמנה או בי"ד שמכרו האחריות על היתומים.

ק: הכרזה - שליח או בי"ד שמוכרים נכסי יתומים צריכים הכרזה ל' יום, ואם מוכרים הקדש צריכים הכרזה ס' יום, ואם מכרו הבי"ד בלא הכרזה נעשו כמי שטעו בדבר משנה וחוזרין.

ויש דברים שאין מכריזים עליהם עבדים שמא ישמעו ויברחו, ומטלטלין ושטרות שמא יגנבו. ואם מוכרים לצורך מס או למזונות או לקבורה, מוכרים בלא הכרזה.

ובנהרדעי לא היו מכריזים, ולא מפני שהיו בקיאים בשומא, אלא מפני שהיו נמנעים מלקנות נכסים שהכריזו עליהם, מפני שהיו קורים ללוקח בני אכלי נכסי דאכרזתא.

מכירת מטלטלין של יתומים - אם יום השוק קרוב מחכים ליום השוק, ואם אינו קרוב מוכרים אותם מיד. רב כהנא המתין עם יין של יתומים עד הרגל כי מחירו יקר יותר. רב אשי התיר לרבינא להוליך יין יתומים עם יינו בספינה, ואינו צריך לשומרו יותר מיין שלו.

דיני כתובה ותנאי כתובה בנשים שונות

הממאנת השניה והאיילונית, אין להם לא כתובה, ולא פירות שאינו חייב לפדותה, ולא מזונות, ולא בלאות בגדים שנשחקו, אבל תוספת כתובה יש להם ואם נשא איילונית וידע שהיא איילונית יש לה כתובה.

אלמנה לכה"ג, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת ונתניה לישראל, בת ישראל לנתין וממזר, יש להם כתובה.

צ"ט. ללישנא בתרא אם מכר יותר ממה שאמר לו בעה"ב פשוט שקנה מה שאמר בעה"ב למכור, והספק הוא אם מכר פחות ממה שאמר לו בעה"ב.

נתן לשלוחו דינר זהב ואמר לו לקנות לו בו חלוק וקנה לו חלוק בג' סלעים ובג' הנותרים טלית, שניהם מעלו, הגמ' מבארת שאם במקרה הקודם לא חל הקנין, איירי הכא שקנה לו חלוק ששווה דינר בשלש, ומעילת השליח היא בקניית הטלית, וכוונת ר"י (שאמר שבעה"ב לא מעל כי הביא לו חלוק רע היינו) שאם היה קונה בדינר היה מביא לו חלוק ששווה י"ב, דייקא נמי ממה שר"י מודה בקיטנית שבה אין חילוק באיכות הקטנית אלא בכמותה, ואיירי שאמר לו כל כנא בפרוטה.

צ"ט: אם אמר לשליח למכור לאדם אחד ולא לשניים ומכר לשניים מכרו בטל. ואם אמר לאחד ולא הוסיף ולא לשניים ומכר לשניים, לרב הונא מכרו בטל, ולרב חסדא ורבה בר רב הונא כוונתו לאחד ואפי' למאה.

שליח שטעה ומכר בזול המכר בטל, ואע"פ שאין אונאה לקרקעות, הני מילי בטעה בעה"ב, אבל בטעה שליח אומר לו לתקוני שדרתיך ולא לעותי, וכדמצינו שאם תרם השליח יותר מאחד מארבעים (דבסתמא יתרום אחד מחמישים ואם פחת עשרה או הוסיף תרומתו תרומה) אין תרומתו תרומה, ובעה"ב עצמו שטעה תרומתו תרומה.

בי"ד שטעה בשומא

דיינים שפיחתו או הותירו שתות מכרן בטל, ולרשב"ג עד פלגא מכרן קיים, דא"כ מה כח בי"ד יפה, ואם הכריזו על המכירה אפי' מכרו שוה מנה במאתים או איפכא מכרן קיים.

ק: שליח י"א שהוא כדיינים שהרי אינו מוכר לעצמו, וי"א שהוא כאלמנה שהרי הוא יחיד, והלכתא שליח כאלמנה, (ולא דמי לשליח שתם אחד מארבעים או משישים דתרומתו תרומה, דהתם אומר לו שבכך אמדו, שהרי יש שתורמים כך).

לרב נחמן בדיינים שטעו הלכה כחכמים שמכרן בטל, ולא אומרים מה כח בי"ד יפה, ומה דמצינו שאם בררו הבי"ד ליתומים קרקע

הבעל נותן לה מזונות, והם נותנים לה דמי מזונות, ואם מתו הבעלים בנותיהם נזונות מבני חורין, והיא נזונת ממשועבדים מפני שהיא כבעלת חוב, ואיירי בקנו מידו (שהרי אין כותבין וכדלהלן) והבנות לא היו בשעת הקנין, ואם הם היו מ"מ לא גובות ממשעבדי, דכיון שאיתנהו בתנאי בי"ד אימר צרי אתפסינהו. הפקחים היו כותבים (-אומרים) חמש שנים כל זמן שאת עימי.

האומר או הכותב לחבירו חייב אני לך מנה

אם אמר אתם עידי חייב, ואם לא אמר אתם עידי פטור, ואם כתב בשטר חייב אני לך מנה, לריו"ח חייב ולר"ל פטור.

ק"ב. ממתני' דפסקה עמו לזון ליכא ראיא לריו"ח, דמתני' בשטרי פסיקתא, שהן הן הדברים הנקנים באמירה.

ממתני' דבכורות שאם כתב לכהן שאני חייב לך ה' סלעים חייב ליתן ובנו אינו פדוי, ליכא ראיא לריו"ח, שהרי הוא משועבד מדאורייתא, ולא כתב אלא לברר לו כהן, ומ"מ אין בנו פדוי, גזירה שמא יאמרו פודים בשטרות.

והנה בערב היוצא אחר חיתום שטרות לרבי ישמעאל גובה מהערב מנכסים בני חורין, ולבן ננס אינו גובה כלל, הגמ' מבארת שלבן ננס בכותב חייב אני לך מנה פטור, ולא אמר ריו"ח דבריו אלא בשיטת רבי ישמעאל, ולר"ל שאני התם דשעבודא דאורייתא.

ק"ב: אבי החתן ואבי הכלה שסיכמו כמה יתנו לבניהם, הן הן הדברים הנקנים באמירה, י"א דדווקא בבתו נערה, וי"א אף בבוגרת. ואמר רב אשי דדברים הללו לא ניתנו ליכתב.

אין כותבין שטרי אירוסין ונישואין אלא מדעת שניהם, והיינו כמ"ד שכתבו לשמה ושלא מדעתה אינה מקודשת, וי"א דמקודשת.

בת בין שהיא קטנה ובין שהיא גדולה גדלה אצל אמה.

ק"ג. המשכיר ריחיים לחבירו וטחן השוכר עבור המשכיר ולבסוף התעשר המשכיר וקנה ריחיים וחמור, אין יכול המשכיר לתבוע שישלם לו, אלא יכול להמשיך לטחון עבורו, אמנם אם יש

ק"א. קטנה היוצאה בגט שיטת ר"א שאין מעשי קטנה כלום, ואין בעלה זכאי במציאתה ולא במעשי ידה ולא בהפרת נדריה, ואינו יורשה ואינו מיטמא לה אלא שצריכה מיאון, ולדעתו אין לה כתובה, אבל לרבי יהושע בעלה זכאי וכו' ולשמואל יש לה גם כתובה, וכן לשמואל ביוצאה בגט נפסלת לאחים ונפסלת לכהונה וצריכה להמתין ג' חודשים, אבל לרב אין לה כתובה ורק מזידה לדידה הויא כאשתו.

בלאות- אם הם קיימות שניה ממאנת ואיילונית יש להם בלאות, ואם אינם קיימות ממאנת ואיילונית אין להם, ושניה קנסו רבנן שלא תקבל ממנו בלאות של נכסי מילוג, ולרב כהנא קנסו אותו שלא יקבל ממנה בלאות של נכסי צאן ברזל, דס"ל גלימא קרנא הוי, אבל לר"נ פירא הוי ולא קנסוהו.

נשים היוצאות שלא בכתובה- אין להם תוספת כתובה, וכ"ש מנה ומאתים.

ק"א: היוצאת משום שם רע נוטלת מה שלפניה בנכסי מילוג, ולריו"ח לשיטת רבי מנחם אינה נוטלת מה שלפניה.

אלמנה לכה"ג לרב הונא בין הכיר בה בין לא הכיר בה יש לה כתובה, ולרב יהודה אם לא הכיר בה אין לה כתובה, ואם כנסה בחזקת שאינה אלמנה ונמצאת אלמנה מודה רב הונא שאין לה כתובה. הגמ' דוחה את דברי רב הונא, ואומרת שמתני' אטעיתה.

הנושא את האשה:

התחייבות לזון בת אשתו- מי שנשא אשה ופסק עמה שיזון את בתה מאיש אחר חמש שנים, חייב לזונה חמש שנים, ואם נישאת לאחר ופסקה גם עמו אחד נותן לה מזונות ואחד נותן לה דמי מזונות, ואם הבת נישאת

שמעון בני חכם, גמליאל בני נשיא, (כיון שהוא גדול, ואף שאין הגדול יורש אא"כ הוא ממלא מקום אבותיו, ולא היה ממלא מקום אבותיו בחכמה, מ"מ היה ממלא מקום אבותיו ביראת חטא), חנינא בר חמא יושב בראש, (לא קיבל רבי חנינא וישב רבי אפס וכו', וכשמת ישב רבי חנינא והלך לוי לבבל וידעו שנפטר רבי אפס), ולימד לר"ג סדרי נשיאות, שינהג נשיאותו ברמים, ויזרוק מרה בתלמידים (בפרהסיא, אבל בצינעא לא), רבי היה גר בבית שערים ושם קברו, וכשחלה הוליכוהו לציפורי שהיא גבוהה ואוירה טוב.

הגמ' מביאה כמה דברים במת שהם סימן יפה או רע.

הגמ' מביאה מה שעשה רבי חייא שלא תשתכח תורה מישראל שזרע פשתן וכו', וגדולים מעשי חייא ממעשי רבי, אבל לא מרבי יוסי.

ק"ד. הוא יומא דנח נפשיה דרבי גזרו תענית והתפללו ואמרו שמי שיאמר נח נפשיה דרבי ידקר בחרב, ושפחתו התפללה שיחיה, וכשראתה צערו התפללה שימות, והסיחה דעת החכמים מלהתפלל, ומת רבי, ובר קפרא אמר נצחו אראלים וכו'.

בשעת פטירתו זקף י' אצבעותיו ואמר שיגע בי' אצבעותיו בתורה וכו'.

בשעה שהצדיק נפטר מן העולם וכו'. בשעה שהרשע נאבד מן העולם וכו'.

עד מתי אלמנה גובה כתובה

כשהיא בבית אביה לרשב"ג גובה לעולם, ולחכמים עד כ"ה שנים, ואם באה לאחר שקיעת החמה כבר לא גובה כתובתה ככל מידות חכמים, ואם שטר כתובה יוצא מתחת ידה י"א שגובה כתובתה לעולם וי"א עד כ"ה שנים.

וכשהיא בבית בעלה עד כ"ה שנים (לפום גמלא שיחנא) והגמ' מסתפקת בעבר חלק מהזמן אם פוחתים לפי חשבון, ולחכמים לעולם.

מתה יורשיה מוחים עד כ"ה שנים

בעל חוב גובה חובו לעולם, ואפי' לאחר כ"ה שנים, אם החייב מודה, וכן גרושה דודאי לא מחלה הרי היא כבעלת חוב.

אנשים הרוצים שיטחן עבורם, כופין על מידת סדום.

מגורי האלמנה

אלמנה הרוצה להמשיך לגור בבית בעלה, נותנים לה שם מדור לפי כבודה, ומשתמשת במדור ובעבדים ובכרים וכסתות ובכלי כסף וזהב כמו שהשתמשה בחיי בעלה.

ואם רוצה לגור דווקא בבית אביה, יכולים לומר לה שאם תגור שם לא יתנו לה מזונות, אלא לפי ברכת הבית (דברכת הבית ברובה), אא"כ היא והם ילדים.

ואמר רב יוסף בביתו ולא בביקתי שאם היה המדור צר הילדים קודמים לה.

יתומים שמכרו את מדור האלמנה לא עשו ולא כלום, כיון שמשועבדים לה מחיים, (משא"כ אם מכרו בנכסים מועטים).

מדור אלמנה שנפל אין היורשים חייבים לבנותו, ואפי' אומרת הניחוני ואבנה משלי אין שומעין לה, אביי מסתפק בשיפצה, תיקו.

לשון חכמים עושר ברכה ומרפא.

המוכר פירות לחבירו ומשך ולא מדד קנה, ואם מדד ולא משך לא קנה, ואם היה פקח שוכר את מקומו.

לא ילעוס אדם חיטים ויניח על מכתו בפסח מפני שמחמיצות.

בשעת פטירתו של רבי אמר לבני אני צריך, נכנסו בניו אצלו אמרו להם הזהרו בכבוד אמכם (שהיתה אשת אב שאין חיובה אלא מחיים), ושיהיה נר דלוק במקומו ושולחן ערוך במקומו ומיטה מוצעת במקומה, מפני שהיה מגיע אחר מיתתו בליל שבת עד שנודע הדבר ופסק כדי שלא להוציא לעז על הראשונים, עוד ציווה שיוסף וכו' ששימשוהו בחייו שמשוהו לאחר מותו, והיינו בעוה"ב שהרי נקברו לפניו. ואמר שיכנסו אצלו חכמי ישראל ואמר לחכמי ישראל אל תספדוני בעיירות (משום יקרא),

ק"ג: ושישיבו ישיבה לאחר ל' יום (דלא עדיפנא ממשנה רבינו), וספדו לו ל' ימים יום ולילה, ואח"כ עד י"ב חודש ספדו בלילה ולמדו ביום או איפכא, ביום פטירתו יצאה בת קול כל דהוה באשכבתיה דרבי מזומן לחיי עוה"ב, ההוא כובס וכו', עוד ציווה

שוחד

הגמ' מבארת כח השוחד לסמא עיניים ועונשו.

ק"ה: דיין הנזקק לאחרים גורם להריסת הארץ.

דיין הרגיל לשאול כלים אסור לדון, ואם גם הוא משאל מותר.

צורבא מרבנן שבני העיר אוהבים אותו, משום שאינו מוכיחם, אמר רבא מריש וכו'.

טעם איסור שוחד משום שגורם לקירוב הדעת.

אסור לדון אוהב או שונא.

שוחד דברים אסור.

הגמ' מביאה כמה מעשים על זהירות משוחד (יהיב ליה ידיה, נוצה, כיסוי רוק), ועד כמה בכוחו להשפיע על הדיין (הקדמת האריס, ראשית הגז, סל דגים) ועל הזהירות שלא לכבד אחד מבעלי הדין שלא לסתום טענות השני.

כל המביא דורון לת"ח כאילו מביא ביכורים.

ק"ו. הגמ' מבארת מתי למד רב ענן מאליהו סדר אליהו רבה וסדר אליהו זוטא.

לאלישע היו אלפים ומאתים תלמידים שהיו נשארם לאכול על שולחנו אחרי שהלכו שאר התלמידים, ולרב היו אלף ומאתים, ולרב הונא היו שמונה מאות, (ושומעי שיעורו היו רבים מאד שכשהיו קמים היו האבק מכסה את השמש עד שהיו רואים זאת בא"י), ולרבה ורב יוסף היו ארבע מאות (יתמי), ולרב אשי מאתים (יתמי דיתמי).

אלו היו נוטלים שכרם מתרומת הלשכה-

גוזרי גזירות שבירושלים, מבקרי מומין שבירושלים, ת"ח המלמדים הלכות שחיטה או קמיצה לכהנים, מגיחי ספרים שבירושלים, נשים האורגות בפרוכת שבשערים (אבל שבבנין מקדשי בדק הבית), בית גרמו על מעשי לחם הפנים, בית אבטינס על מעשי הקטורת, נשים המגדלות בניהם לפרה (וי"א מנשים יקרות שבירושלים).

תבעה כתובתה מונים לה כ"ה שנה מתחילה.

ק"ד: תוספת כתובה - לבר קפרא תוסת יש לה אף לאחר כ"ה שנה, ולריו"ח אפי' תוספת אין לה, רב חייא לא נתן מזונות וכתובה לאשת אחיו לאחר כ"ה שנה משום שהיתה בבית אביה, ואמר לו רבה בר שילא שצריך לתת לה, שכיון שהיה מעלה לה מזונות, גם אצלה שייך טעמא דכיסופא כמו בבית בעלה.

שטר אדרכתא שלא כתוב בו "ואישתמודענא דנכסים אלו דמיתנא אינון" א"א לגבות בו, אף מיום ששלמו ימי ההכרזה, ולא שייך כאן אחריות טעות סופר, שהרי אף רבה בר שילא טעה בזה ולא כתב (משום שחשב שאין נ"מ מאלו נכסים, אבל באמת יש נ"מ שאם תשביח שדה של הירושל ויתנו לה שדה של בעלה, ויוציאו לעז על בי"ד שלא עיינו בתקנתה).

שני דיני:

ק"ה. שני דיני גזירות היו בירושלים אדמון וחנן בר אבישלום, והא דתנן ג' דיני גזילות, היינו שהיה עוד דיין שלא היה חשוב, והיו גוזרים גזירות על גזילות (קיטמה נטיעה), ולרבי נתן היה גם נחום המדי מגוזרי גזירות, ומלבד אלו היו שצ"ד בתי דינים בתי דינים בירושלים, וכמספר זה היו בתי כנסיות, ובתי מדרשות, ובתי סופרים, דיני הגזירות היו נוטלים צ"ט מנה בשכרם מתרומת הלשכה, ואם לא הספיק היו מוסיפים להם אף אם לא רצו.

נטילת שכר לדון-אסור לדיין ליטול ממון מבעלי הדין, ואע"פ שנוטל משניהם אסור, שהרי אסור לקחת שוחד כדי לחייב את החייב ולזכות את הזכאי, וכן אסור ליטול שכר לדון, אבל מותר לקחת שכר בטלה, ודווקא בבטלה מוכחת, אבל בבטלה שאינה מוכחת דינו דין ומכוער הדבר.

גדולים תשבע בתחילה ובסוף, לשמואל איירי ששמעו בו שמת.

אם בא לאחר זמן ואמר שכבר נתן לה מזונות נאמן, וכן אם בא ואמר שהיה עליה להתפרנס ממעשי ידיה (א"כ פסקו לה ב"ד מזונות).

אם שמעה מעד אחד שמת, כיון דמותר לינשא ניזונת מנכסיו, אבל בניו ובנותיו כיון שאינם יכולים לירש הנכסים אין נותנים להם מזונות.

אין לוקחים מנכסיו לדבר אחר, לרב יוסף היינו צדקה, אבל נותנים לה תכשיט שלא תתנוול, ולרב חסדא תכשיט וכ"ש צדקה.

ק"ז: היבמה ג' חודשים נזונת משל בעלה, ואח"כ אינה נזונת לא משל בעלה ולא משל יבם, ואם עמד בדין וברח נזונת משל יבם. שמואל מודה לדין זה.

אשה שאמרה גירשני בעלי מתפרנסת עד כדי כתובתה, (לשמואל איירי בשמעו שמת).

ממאנת בעלה חייב במזונותיה, ואם הלך למדה"י ולוותה ואכלה ועמדה ומיאנה אין לה מזונות. (שמואל מודה לדין זה שהרי היא קטנה).

לענין הלכה - רבי פסק מזונות, ורבי ישמעאל לא פסק מזונות, וי"א איפכא, והלכה כרב דפוסקין לה מזונות.

הלכה דיכולה אשה לומר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה. וכלי חרס המצופים עופרת שחורים ולבנים מותרים אם אין בעופרת סדקים, וירוקים אסורים.

מי שהלך למדה"י ועמד אחד ופרנס את אשתו לחנן איבד את מעותיו, ולבני כהנים גדולים ישבע כמה הוציא ויטול.

ק"ח: המודר הנאה מתבירו מותר לשקול שקלו ולהחזיר אבידתו דמצוה קעביד, ובמקום שנותנים שכר למחזיר אבידה יתנו להקדש, ולענין לפרוע חובו לחנן (הנ"ל) מותר, ולרבנן אסור משום דמשתרשי ליה, ואם לוח שלא ע"מ לפרוע לרבא מותר אף לרבנן, ולר' אושעיא לרבנן אסור משום שמרוויח הלווה שאינו מתבייש מהמלוה.

י"ג פרוכות היו במקדש שני, ז' כנגד ז' שערים, א' לפתחו של היכל, א' לפתחו של אולם, ב' בדביר, וב' כנגדם בעליה.

דברים הנקנים לביהמ"ק ולציבור מאיזה מעות היו נקנים

ק"ו: כלי שרת - מתרומת הלשכה, ואם גבו לבדק הבית והותירו היו קונים בזה כלי שרת, דלב ב"ד מתנה, וי"א ממותר תרומת הלשכה.

הקטורת וכל קרבנות ציבור מזבח הפנימי ולבונה באים ממותר נסכים.

מזבח העולה והלשכות והעזרות באים מקדשי בדק הבית.

חוץ לחומת העזרה כחומת העיר ומגדלותיה וכל צרכי העיר באים משיירי הלשכות.

מותר תרומה היו עושים בו ריקועי זהב ציפוי לבית קדשי הקדשים, ולרבי ישמעאל ור"ח סגן הכהנים היה הולך לכלי שרת, ולר"ע לקיץ המזבח.

מותר פירות (שהיו לוקחים פירות בזול ומוכרים אותם ביוקר) לרבי ישמעאל היה הולך לקיץ המזבח, ולר"ע ור"ח סגן הכהנים לא היו עושים סחורה במעות הקדש, דאין עניות במקום עשירות, (וכן לא במעות עניים, שמא יבוא עני ולא יהיה מה לתת לו).

מי שהלך למדה"י ואשתו תובעת מזונות

ק"ז: לשיטת רב פוסקים לה מזונות, שהרי הוא משועבד לה. ובג' חודשים ראשונים אין פוסקים לה מזונות, דאין אדם מניח ביתו ריקן, לשיטת שמואל אין פוסקים לה מזונות, ודווקא בלא שמעו שמת, אבל אם שמעו שמת פוסקים לה מזונות. לרב זביד טעמא דשמואל דאימור צררי אתפסה, ולרב פפא חיישינן דאמר לה צאי מעשי ידיך במזונותיך (ונ"מ) בגדולה ולא ספקה או קטנה וספקה). וכן מודה שמואל במשרה אשתו ע"י שלישי והפסיק השלישי לפרנסה.

והא דתנן במתני' דלחנן ולריב"ז נשבעת בסוף כשבאה לגבות כתובתה ולא בתחילה, ולבני כהנים

אדמון אומר ז' דברים

ק"ח: א' - ירושת הבנים בנכסים מועטים-

מי שמת והניח בנים ובנות, אם הנכסים מרובים הבנים ירשו והבנות יזונו, ואם הנכסים מועטים הבנות יזונו והבנים יחזרו על הפתחים, אדמון אומר בשביל שאני זכר (וראו לעסוק בתורה, וי"א וראוי לירש בנכסים מרובים) הפסדתי, אמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון.

ב' - הודה לו בקנקנים- האומר לחבירו י' כדי שמן יש לי אצלך, ואמר לו שמן להד"מ, וקנקנים יש חמשה, לאדמון יש בכלל התביעה קנקנים, ומיגו דנשבע על הקנקנים נשבע גם על השמן ע"י גלגול, ולרבנן אין בכלל תביעה קנקנים, והוי כטענו חיטים והודה לו בשעורים דפטור, אמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון.

מדיני מודה במקצת- טענו מידת י' כדים או מלוא י' כדים לכו"ע אין בכלל התביעה קנקנים. ואם טענו חיטים ושעורים והודה לו באחד מהם לשמואל חייב שבועה, ולרבי חייא בר אבא פטור. טענו רימון בקליפתו והודה בקליפה חייב שבועה כיון שרימון בלא קליפתו לא נשמר.

ק"ט. ג' - חתן שחמיו או כלתו פשטו את

הרגל- לתנא דמתני' נחלקו אדמון וחכמים כשהאב פסק מעות לחתנו ופשט את הרגל, דלרבנן אינו חייב לכנוס או לתת גט, ולאדמון יכולה לומר שכיון שלא היא התחייבה יכנוס או שיתן גט, אמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון. ולתנא דברייתא כשהאב פסק מודים חכמים שחייב או לכנוס או לתת גט, ונחלקו כשפסקה היא על עצמה, ודווקא כשהיא גדולה אבל בקטנה כופין את הבעל לתת גט, ואמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון.

הלכה כאדמון בכל מקום במתני' שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון, ובברייתא לא, ושני הדברים שאמר חנן (מי שהלך למדה"י ואשתו תובעת מזונות תשבע בסוף ולא בתחילה, מי שהלך למדה"י ועמד אחד ופרנס את אשתו איבד את מעותיו).

ד' - העורר על השדה והוא חתום עליה

בעד- לאדמון יכול לטעון שחתם כי יותר נח

לו להתעסק עם השני, ולחכמים איבד את זכותו.

ואם חתם כדין לא איבד את זכותו שהרי דיין אינו חייב לקרוא את השטר (משא"כ עד).

ק"ט: ואם עשה שדה זו סימן לגבולות שדה

אחרת איבד את זכותו, ואם עשאה סימן לעצמו לא איבד את זכותו, ויכול לטעון שעשה כך כדי שימכרה לו ולא מסר מודעה שלא יתפרסם הדבר ויבטל המכירה. ואם עשאה סימן לאחר יכול לטעון שאין הסימן אלא על תלם אחד, וכן יכול לטעון שחזר ולקחה ממנו, ומעשה באפוטרופוס שטען ב' טענות אלו, ואמר אב"י שכדאי להעמיד אפוטרופוס כזה.

ה' - מי שהלך למדה"י ואבדה דרך שדהו-

אם הקיפוהו ד' בני אדם אינם חייבים לתת לו דרך, ואם הקיפו אדם אחד ילך בקצרה, ואם ארבעה קנו מארבעה או אפ"ל מאחד אינם חייבים לתת לו דרך, ואם אחד קנה מארבעה לאדמון ילך בקצרה, ולחכמים יכול לדחותו, דאי שתקת וכו'.

האומר לבניו שיתנו דקל לבתו וחלקו הירושה, אינם יכולים לדחותה, שהרי היו צריכים מעיקרא לתת לה, אלא יתנו לה דקל, ויחזרו ויחלקו. ואם השאיר ב' חצי דקלים יתנו לה, דקרו אינשי לתרי פלגי דדיקלא דיקלא.

ק"י. ו' - המוציא שט"ח על חבירו והלה

הוציא שטר שמכר לו שדה במקום שרגלים לשלם לפני כתיבת השטר, יש ראייה שפרע את החוב, שהיה לו לפרוע את החוב במכירת השדה, ובמקום שכותבים שטר ואח"כ משלמים, לרבנן יכול המלוה לטעון שלקחה כדי למשכנו, ולאדמון אינו יכול לטעון כך מפני שהיה עליו למסור מודעה.

ז' שניים שהוציאו שטר חוב זה על זה

לאדמון הלווה הראשון פטור, ולרבנן שני השטרות כשרים, ובאופן זה לרב נחמן שניהם גובים, ולרב ששת כל אחד עומד בקרקע שלו, (ומתני' כשאחד לווה לה' שנים והשני לי' שנים, ובא השני ללוות באותו יום של סיום ה' השנים, ונחלקו אי עביד איניש דיזיף ליומיה), והיינו כשלאחד יש עידית ובינונית ולשני

מעלות ארץ ישראל

לעולם ידור אדם בא"י ואפי' בעיר שרובה עכו"ם, ואל ידור בחו"ל אפי' בעיר שרובה ישראל, שכל הדר בא"י דומה למי שיש לו אלוה, ומי שגר בחו"ל כאילו עובד עבודת כוכבים.

ק"א. לר"י כל העולה מבבל לא"י עובר בעשה, ולרבי זירא מותר.

ג' שבועות השביע הקב"ה, את ישראל שלא יעלו בחומה, ולא ימרדו באומות העולם, ואת העכו"ם שלא ישתעבדו בישראל יותר מדאי, ולוי תני עוד ג' - שלא יגלו את הקץ, ושלא ירחקו וי"ג ירחקו את הקץ, ושלא יגלו את הסוד העבור וי"מ טעמי תורה לעכו"ם, ואם לא יקיימו את השבועה הקב"ה יתיר בשרם כצבאות ואיילות השדה.

מעלת א"י - כל הדר בא"י שרוי בלא עוון. רבי חנינא אמר שלא לצאת לחו"ל לצורך יבו"ם. לרבי אלעזר מתי חו"ל אינם קמים בתחית המתים, וצדיקים יחיו ע"י גלגול, או שמחילות נעשות להם בקרקע. ויעקב הטריח את בניו להעלותו לא"י שמא לא יזכה למחילות, ולרבי אבא בר ממל יקומו בתחית המתים. אפי' שפחה כנענית שבא"י מובטח לה שהיא בת עוה"ב. כל המהלך ד"א בא"י מובטח לו שהוא בן עוה"ב.

קבורה בא"י - כל הקבור בא"י כאילו קבור תחת המזבת. ואינו דומה מי שמת בא"י והאדמה קולטתו מחיים, למי שמת בחו"ל ומביאים אותו לא"י לאחר מיתתו. כשרים שבבבל א"י קולטתם, כשרים שבשאר ארצות בבל קולטתם.

בבל וא"י - כשם שאסור לצאת מא"י לבבל כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות. וי"א שאין לצאת אפי' מפומבדיתא לבי כובי. כל הארצות עיסה לא"י וא"י עיסה לבבל. כל הדר בבבל כאילו דר בא"י. הוצל בנימין שבבבל לא חזיא חבלי משיח.

...אע"פ שחכם גדול אתה אינו דומה לומד מעצמו ללומד מרבו, ...הזהר בג' דברים אל תרבה בישיבה ובעמידה ובהליכה, אלא שליש לכל אחד, וישיבה שאין בה סמיכה, עמידה שיש בה סמיכה נוחה הימנה.

ק"א: פרדה שתבעה אין מרביעין עליה לא סוס ולא חמור אלא מינה.

לרבי אלעזר **עמי הארצות** שמרפים עצמם מד"ת אינם חיים, ואמר לו ריו"ח דלא ניחא למרייהו

זיבורית, דלרב נחמן בשלו הן שמיין ובעל הזיבורית יגבה בנינונית וישלם זיבורית ולרב ששת בשל עולם הן שמיין.

יתומים שגבו קרקע בחובת אביהם, בע"ח חוזר וגובה אותם מהם.

אין נפרעים מנכסי יתומים אלא מזיבורית, ואם תפס תפס.

ק"י: **ג' ארצות לנישואין** יהודה עבר הירדן והגליל, ונ"מ שאין הבעל יכול להוציא את אשתו לארץ אחרת, אפי' מעיר לעיר ומכרך לכרך, אבל בתוך אותה ארץ יכול הבעל להוציא את אשתו מעיר לעיר ומכרך לכרך, אבל לא מעיר לכרך מפני שישבת כרכים קשה, או מכרך לעיר מפני שבעיר לא שכיחי כל מילי, ולא מנוה יפה לנוה רעה, ומנוה רעה לנוה יפה יכול, ולרשב"ג אף בזה אינו יכול מפני ששינוי וסת תחילת חולי מעיים.

הכל מעלין לירושלים או לא"י אחד האנשים ואחד הנשים, ואפי' מנוה יפה לנוה רעה, ויכול לכפות את עבדו לעלות עמו, ואם האשה מסרבת תצא בלא כתובה, ואם הבעל מסרב יוציא ויתן כתובה, ואין הכל מוציאין מירושלים ומא"י, ואף מנוה רעה לנוה יפה, ואף עבד שברח לא"י, ואם האשה רוצה לצאת כופין אותה שלא לצאת, ואם לא תצא בלא כתובה, וכופין את הבעל שלא לצאת ואם לאו יוציא ויתן כתובה.

גבית כתובה וחוב - נשא אשה בא"י וגירשה בא"י או בקפוטקיא, או שנשא בקפוטקיא וגירשה בא"י, נותן לה ממעות א"י, וזה קולא בכתובה משום דכתובה דרבנן, ולרשב"ג באופן זה נותן לה ממעות קפוטקיא, דסבר כתובה דאורייתא, ואם נשא וגירש בקפוטקיא לכו"ע נותן לה ממעות קפוטקיא. ובחוב נותן המעות לפי המקום שכתוב בשטר, ואם כתוב בו סתם נותן לו ממעות מקום הגביה, ואם כתוב מטבע כסף סתם נותן לו איזה מטבע שירצה, ואם לא כתוב מטבע מפרשים שהלווהו נסכא.

רב חייא בר אבא לא בא ללמד תינוקות ג' ימים מפני שבצר אשכולות שעשו הרבה יין, ואמר לו ר"ל שאם היה מגיע ללמד היו עושים יותר יין. הגמ' מביאה כמה מקומות שראו את ברכת "זבת חלב ודבש" בא"י.

קי"ב: הגמ' מביאה כמה מקרים שראו את ברכת פירות א"י - אפרסקא גדול, אשכולות ענבים כעגלים, ונתקטנו אח"כ, בית סאה עושה חמשת רבוא כורין שהרי חברון פי שבע ממצרים וכו', סאה ביהודה היתה עושה ה' סאין, מאה ועשרים כורים מדקל, א"י אינה מחזקת פירותיה, וקלה לבשל מכל הארצות, ופירותיה שמנים.

הגמ' מביאה מעשים על אמוראים שעלו לא"י ודבריהם ומעשיהם בשבחה - רבי אלעזר אמר שניצל מג' קללות. רבי זירא אמר לו צדוקי שישראל עם פזיזא ואמר לו שהוא זוכה למה שמשה ואהרן לו זכו. רבי אבא מנשק כיפי דעכו. רבי מוניא היה מתקן מכשולים. רבי אמי ורב אסי עברו משמש לצל בימות החמה ומצל לשמש בימות הגשמים. רבי חייא בר גמדא מיגנדר בעפרה.

קי"ג: דור שבן דוד בא קטגוריא בת"ח, ויהיה צירוף אחר צירוף ע"י בזוזי אחר בזוזי. עתידים כל אילני סרק שבא"י שיטענו פירות.

דאמרת להו הכי, אלא איירי במרפה עצמו לעבודת כוכבים. ואמר לו ר"א שהוא דורש שכל המשתמש באור תורה אור תורה מחייהו, וכל שאינו וכו', וכשראה ר"א שריו"ח מצטער אמר שמצא להם תקנה ע"י ששיא בתו לת"ח ויעשה פרקמטיא לת"ח ויהנה ת"ח מנכסיו, וזהו ואתם הדבקים בד' אלוקים וכו'.

עתידין צדיקים שמבצבים ועולים בירושלים. ויעמדו במלבושיהם.

פירות א"י לימות המשיח

עתידה א"י שתוציא גלוסקאות וכלי מילת, וחיטה תיתמר כדקל ועולה בראש הרים, והקב"ה מביא רוח מבית גנזיו ומשירה סלתה, ואדם יוצא לשדה ומביא מלוא פיסת ידו, וממנה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו. ותהא חיטה כשתי כליות של שור הגדול.

בעולם הבא יביא אדם ענבה אחת בקרון או בספינה ומסתפק ממנה כחבית גדולה ל' גרבי יין, ובחרצניה מסיק תחת התבשיל.

אין לך כל אילן סרק בא"י שאינו מוציא משוי ב' אתונות ויש בו יין לחלוה פרי אדום ויש בו טעם ויפה לנערים ולזקנים.

(אמרה ננסת ישראל לפני הקב"ה רמוז לי בעינך וכו'.

טוב המלבין שיניים לחבירו יותר ממשקהו חלב).

הדרן עלך מסכת כתובות

